

INTRODUCCIÓ

Aquest treball és el resultat del Projecte de Recerca realitzat pels següents estudiants de 4rt. d'E.S.O. de l'Institut Forat del Vent de Cerdanyola del Vallès, en el marc de l'assignatura de Ciències Socials durant el curs 2011-2012, sota la direcció de les professores Anna Constant i Carolina Egea:

Siham Allaoui, Génesis Almonte, Diego Arteaga, Adrià Asensio, Carla Barjola, Julio Barroso, Gloria Batista, Ghizlane Bouajaj, Joana Branchadell, Kevin Bussot, Cristian Calle, Marta Cano, Albert Cañamero, Martin Castro, Jialuo Chen, Romina Correa, Mario Espósito, Bryan Estévez, Noemí Fernández, Óscar Fortea, Alba García, Johan German, David Gómez, Mireia González, Sergio Guijarro, Melani Hernández, Glòria Herranz, Julia Jaque, Matías López, Judith Martínez, Sara Megino, Bryan Millen, Daniel Miró, Joel Moreno, Sergio Moreno, Elena Negrebetska, Vanessa Neira, Alex Palouzié, Anna Puig, Daniel Peiró, Alejandro Pérez, Víctor Piernagorda, Adrià Rico, David Rivas, Aitor Rodríguez, Claudia Rodríguez, Núria Romero, Víctor Romero, Marc Ruiz, Oriol Ruiz, Jordi Sada, Stefany Salinas, Luisa Sánchez, Magalin Santana, Carles Serrano, Meritxell Soto, Darcy Toro, Eduard Torrent, Yohely Urdaneta, Maria Urpina, Ana Berta Vegas, Alejandro Yuste, Lena Zhukova.

El projecte ha estat elaborat seguint el mètode dels projectes d'Història Oral adaptat a les característiques d'una activitat d'educació secundària. En aquest quadern trobarem, per una banda, el resum de les entrevistes que s'ha elaborat després d'escoltar l'enregistrament de la narració dels testimonis dels fets; per una altra, i com que les fonts orals que s'han obtingut han de passar a formar part del fons oral de l'Arxiu Municipal de Cerdanyola, també trobem els informes sobre cada entrevista que inclouen: les condicions ambientals, l'actitud dels i les informants i les valoracions dels estudiants.

El tema central d'aquest Projecte d'Història Oral és la postguerra i primera etapa de la dictadura franquista, però a més, les entrevistes han començat sempre per una pregunta oberta sobre la Guerra Civil i han acabat amb unes preguntes sobre l'arribada a Catalunya i sobre la mort de Franco. Algun dels avis o besavis que s'han entrevistat van viure la Guerra Civil, per això l'entrevista, i per tant el resum, s'ha centrat en aquest període.

Donat que als projectes d'història oral es treballa a partir de la memòria dels testimonis i recull experiències i vivències, la informació que conté aquest quadern és subjectiva i parcial i pot contenir errors. Les fonts orals, com qualsevol altra font d'informació ha de ser verificada i contrastada.

Els i les informants han estat en la major part dels casos els avis i àvies dels estudiants; els senyors i senyores: Agustín Núñez, Ángel Navarro, Ángela Arán, Anònim, Antonia Entrena, Antonio Fernández, Carmen Cristóbal, Carmen García, Concepción Cabra, Dolores Montserrat, Encarnación Medina, Félix Vegas, Francesc Branchadell, Francisca Sauló, Francisco Moreno, Francisco Padial, Gloria Clavero, Innocència Capilla, José Cañamero, Josep Parcerisa, Juana Vilar, Maurici Palouzié, Valle Jimper, Vicenta Calvet.

Els expressem el nostre agraïment sincer

1. Sr. AGUSTÍN NÚÑEZ

Resum

El senyor Agustí Núñez Andreo nasqué el 1930 a l'Àlhama de Múrcia, un poble de Múrcia. Ha viscut la part dels vencedors a la Guerra Civil, per tant la seva infància i la seva vida en general ha sortit força ben parada.

Guerra Civil (1936 – 1939)

Va viure una infància compartida amb dos germans dura dins de la guerra civil, tot i que podria haver estat pitjor, ja que la seva família era del bàndol franquista. Això provocà que la ira de la guerra es colés, fins i tot, dins de la família, fent que els seus propis tiets volguessin entrar a sa casa a sembrar caos, cremant els seus quadres.

No passava pràcticament gana, ja que la seva mare feia tots els esforços possibles per poder fer que els seus fills no passessin fam. Degut a la incomprensió, sa mare fou empresonada per equivocació ja que durant la guerra civil el pare de l'Agustín era l'alcalde al començament de la guerra, per lo tant era republicà, tot i que es canvià de bàndol ben ràpid.

Postguerra i primera etapa de la dictadura (1939 – 1953)

Durant la primera etapa de la dictadura, dins de la postguerra, el Sr. Agustín es guanyà la vida mitjançant estraperlo o venent lleixiu fet per la seva mare. És, a més, aquesta la raó per la qual no va passar pràcticament gana: sa mare. L'esforç i la consideració per la seva part fou la raó per la qual els seus fills no passaren fam. Comerços de tota mena, trapijocs i negocis varen ser els ingredients bàsics.

Política i repressió

Com ja s'ha dit anteriorment, degut a que l'Agustín formava part del bàndol feixista, no va notar-hi símbols de repressió. La política que ens explica, encara avui dia, no li sembla incorrecta.

Fou tan poca la repressió que patí que a l'edat de vint-i-dos anys es va prendre el luxe d'agafar el primer tren que passés per tal de buscar treball. Aquell tren portava a Barcelona, és per aquesta raó que arribà cap aquí. Aquí és on coneixeria la seva difunta dona, Francisca Alonso.

Escola i educació

L'educació a la seva escola no va canviar de la República a les èpoques franquistes. Els professors explicaven el mateix i, com que passaven gana, acceptaven menjar a canvi d'aprovar l'alumne. Dins l'escola no es va trobar amb cap mena de característica de la repressió franquista. La seva escola era d'idealisme feixista.

Religió

El Sr. Agustín anava a missa cada diumenge pel matí, abans i després de la dictadura. No hi havia cap diferència notable entre una època i l'altra i no ha vist mai cap tipus de capellà corrupte.

Primers anys de la segona etapa

La vida que va viure fou, si més no, igual que la d'abans. Als 25 anys es casà amb la Francisca Alonso i tingueren la seva primera filla: María del Carmen Núñez.

Es sorprèn que **després de la mort del General** tot els feixistes de la seva família no s'amoïnessin gaire per la seva expiració.

Daniel Miró, Daniel Peiró.

Informe

Condicions ambientals

Carrer Escolles, 12, 1r 4a. L'entrevista ha tingut lloc a la sala d'estar de l'entrevistat, on el confort era l'adient: assegut a un sofà, sent qüestionat. No hi ha hagut cap tipus d'incidència de sorolls o cap interrupció destacable, llevat de mínims problemes tècnics.

L'informant

Agustín Núñez Andreo. L'actitud ha estat molt participativa, amb moltes ganes de respondre. Els gestos eren fins i tot d'ànim, descrivint amb moviments les coses que explicava. La comoditat per a ell era l'adequada, cap tipus de tensió.

Valoració general

L'entrevista ha durat 54:21 minuts. Es pot diferenciar bé les desiguals vides entre els rics i els pobres a la dictadura franquista, on s'ha vist que no tothom vivia igual.

Valoracions personals

He pogut assimilar la gran diferència que hi havia entre els rics i els pobres dins de la dictadura i com de dura era la vida en la postguerra explicada per una persona que l'ha viscuda. M'ha sorprès, sobretot, que un nen de vuit anys pugui experimentar com a una dona embarassada li puguin llançar una bomba davant dels seus propis ulls. També m'ha sorprès veure que els horrors de la guerra, per molt ric que se sigui, continuen afectant la gent.

M'he adonat que el meu avi no troba incorrecta la política franquista, potser degut a que ell no ha arribat a viure la vida dels republicans o perquè està d'acord amb les lleis i el règim establerts en aquelles èpoques.

Daniel Miró Núñez.

La meua valoració i tot el meu esforç ha estat bolcat cap a l'entrevista de n'Agustín Núñez Andreo, ja que la meua àvia era a qui en principi anava a fer-la, però s'ha trobat indisposada per problemes de salut.

M'ha semblat una molt bona forma de connectar amb el passat, el dels nostres avis que ens envolten, gràcies a gent que sembla més aviat amiga que familiar, com és el cas de n'Agustín, l'avi del Daniel Miró.

Un fet que no coneixia i que m'ha semblat força destacable ha estat el que parlava de la crema de l'art, sobretot quadres, que pertanyien al altre bàndol, prioritzant els que pertanyien a l'Església.

Crec que amb aquest treball hem aconseguit alguna cosa més que aprendre a treballar en grup i a organitzar informació; ens hem adonat de la vida que han hagut de suportar o portar en la consciència aquelles persones que van viure la guerra o la postguerra i això ens farà veure aquest tema d'una altre forma. Ens fa veure als protagonistes d'aquesta època, els nostres avis, més persones.

Daniel Peiró Egea.

2.Sr. ANGEL NAVARRO MOLINA

Resum

Angel Navarro Molina, va néixer l'any 1936 a Taberno, província d'Almeria (Andalusia).

Guerra Civil (1936-1939)

Angel Navarro no recorda res de la guerra perquè tenia un any quan va esclatar. El que sap d'aquella època es per que li van contar després a casa seva. A l' inici de la guerra eren vuit germans.

El seu germà gran estava fent el servei militar quan la guerra es va iniciar i el van incorporar immediatament. Un altre d'ells es va salvar perquè havia sigut excedent de cupo, això volia dir que no havia de fer el servei militar i per tant no va haver d'anar a la guerra.

Un altre dels seus germans va ser reclòs amb 18 anys, mitjançant el que s'anomenava "la quinta del sac".

Un germà i un cosí seu van morir a la guerra. El seu germà més gran va morir quan va acabar la guerra, però mai van saber les causes de la seva mort. Un altre dels seus germans va ser sergent a l'acabar la guerra.

No va haver res de bo a la guerra: a la guerra tots van matar, els de dreta i el de esquerra.

Dins de tot això, no van passar tanta gana com altres persones perquè els seus pares tenien terres.

Postguerra i primera etapa de la dictadura (1939-1953)

De la postguerra recorda alguna cosa més, però tampoc gaire. Els seus germans varen lluitar en el bàndol republicà, això vol dir que van ser dels perdedors, però tampoc van ser grans activistes polítics.

A ell el règim no l'ha marcat per que no ha fet mai res malament per que li poguessin culpar.

Política i repressió

Recorda clarament la primera etapa de la repressió de la dictadura. Als que eren polítics els humiliaven, els ficaven a la presó o els mataven. La major part dels republicans van haver d'anar-se'n, van ser empresonats o els mataven de qualsevol manera.

A la seva família van empresonar al yayo Alfredo, sospitós d'haver cremat un sant de fusta, la qual cosa era mentida, això va ser una excusa per que havia sigut alcalde d'un ajuntament republicà. Finalment va estar empresonat durant 3 anys.

Quan el seu germà, el sergent del bàndol republicà, va tornar al poble, va haver de presentar molts papers i credencials per tal que no el tanquessin a la presó, malgrat tot, el varen humiliar durant molt temps i l'anomenaven "Rojillo".

A Espanya manava Franco i la seva guàrdia. Els més desvergonyits eren els que Franco anomenava ministres, especialment Arias Navarro que era conegut com "el carnicero de Málaga" durant l'època en la qual va ser governador civil que va durar fins després de Franco, ja que ell va ser qui anuncià la seva mort per televisió.

Els alcaldes els escollia el govern, no hi havia votacions com avui dia, el que no feia el que volia el govern el despatxaven.

A la postguerra i a la dictadura tots els de esquerres ho passaven malament. No es podia parlar, si parlaves es podien ficar a presó. Les coses eren així i no havia res a fer.

El català només es parlava a nivell familiar, no havien llibres ni revistes ni cap document en català, però el govern mai va ficar a la presó a algú per que parlés català.

Ningú es podia assabentar del que passava fora d'Espanya. Per poder assabentar-se d'alguna cosa existia una radio que es deia "La Pirenaica", que va ser un radio clandestina republicana.

De totes formes, llavors no t'assabentaves de res, no hi havien els mitjans que hi ha avui dia i quan arribava una notícia era des de fa un mes, menys les notícies de la ràdio sobre Franco, es clar.

No hi havia llibertat de premsa, només s'escoltava el que el règim volia, es restringien diaris o pel·lícules que fossin contràries al règim.

Església i religió

Els nens anaven a l'església per la força. En la seva família eren creients però no ho practicaven gaire.

L'església era la que manava a Espanya. Al poble manava la guàrdia civil, el capellà i l'alcalde. Tots tres tenien poder, però el que més poder tenia era el capellà.

Situació de les dones

Hi havia una organització que s'anomenava la Sección Femenina, s'encarregava de moltes coses com vigilar la moral i l'ètica de les dones amb la vestimenta, maneres, ... i que seguissin les normes de l'església. També feien obres de caritat.

Economia i societat

La vida al poble era normal no hi havia ningú amb grans terres al seu poble, les relacions amb els veïns eren bones, mai van tenir cap tipus de conflicte. Hi havia estraperlo, sobretot el tabac, ja que era un producte escàs.

Molta gent es dedicava a l'estraperlo per poder sobreviure. L'estraperlo és un tipus de contraban o compra i venda de petites coses, però de forma il·legal. Ja que tot estava regulat per una cartilla de racionament, perquè a Espanya no hi havia quasi menjar.

Vida domèstica

El dia a dia era anar a treballar de 10 a 15 hores, tornar a casa, menjar i anar-se'n a dormir. Parlaven poc per que quan arribaven de treballar estaven molt cansats, tampoc parlaven de política.

Per dutxar-se utilitzaven una galleda d'aigua.

El sou que entrava a casa no era gaire, era més el que recollien de les terres i dels animals que tenien. Els seus pares no ho passaven malament per arribar a finals de mes per que venien gallines, porcs...

Compraven la roba, primer compraven el gènere i el donaven al sastre per tal que els fes la roba.

Relacions familiars

Les relacions amb els seu pare i la seva mare eren molt bones, simplement si els deia alguna cosa el seu pare, ells obeïen. Eren vuit germans, l'àvia i els seus pares. El cap de família era el seu pare, però de vegades les decisions les prenia la mare. Els diners els administraven entre els dos. Quan parlaven els majors els petits normalment no estaven.

No havien mètodes anticonceptius en aquella època.

La casa

La casa que tenien era comprada, no hi havia llum elèctric, però tenien un dinamo que proporcionava llum a unes 4 o 5 bombetes en els llocs més comuns de la casa, no hi havia aigua corrent, per la qual cosa havien d'anar a buscar-la al naixement amb càntrils de fang i amb una burra.

A casa seva hi havien pocs mobles, una taula les suficients cadires i llits per dormir, no tenien radio fins que el seu pare la va comprar als anys 50. Per escalfar-se utilitzaven una petita llar de foc.

Feines domèstiques

De les feines domèstiques s'encarregava la mare, però el pare ajudava si es necessitava, per netejar la roba anaven a una font on havia un safareig.

Alimentació

En la seva família, van viure la postguerra amb fam i por. Tenen el record de la gana que passava la gent, però ells en van passar una mica menys, perquè aconseguien conrear varies coses a les terres dels seus pares. Va escoltar que la gent lluitava durant molt temps per menjar les pells de les taronges.

Els menjaven normalment “migas” de farina o “cocido”. El menjar que tenien l'aconseguien dels animals i de les terres que tenien. Mai van passar fam. Tots menjaven el mateix.

Treball

Li va tocar començar a treballar als 6 anys i no va poder anar a l'escola. Va començar a treballar com a restaurador de mobles a Barcelona als anys 50. Va començar guanyant unes 1.500 pessetes a la setmana i quan es va retirar, estava guanyant unes 80.000 pessetes.

Les relacions amb el cap eres molt bones. Per buscar feina no es necessitaven requisits. No havien sindicats ni vagues i era molt fàcil el tema de l'acomiadament.

Infància

Quan eren petits jugaven a futbol amb una pilota feta de drap. També tenien un cavall de fusta. Per aconseguir les joguines s'havien de comprar. No hi havia problemes de amb qui jugar ja que eren molts germans i jugaven entre ells.

Educació

Anava només de 8 del matí fins les 2 de la tarda, els seu professor, Don Manuel, sabia menys que els alumnes. Els castigaven molt, com per exemple estar agenollat sobre sorra mirant al sol entre altres coses.

Va començar a anar a l'escola amb 4 anys i va acabar als 12. Hi havia gent que no anava a l'escola.

Hi havien dues escoles, una per a nois i una altra diferent per a noies. Ells a dures penes va aprendre a sumar, restar, multiplicar i dividir. També havien de cantar cançons amb com "Cara al Sol" i resar. No es parlava de la guerra civil a l'escola.

El mobiliari de l'escola eren unes taules i una pissarra. Les classes de religió les feia el mateix professor. La disciplina era molt dura.

Oci

Per divertir-se per la nit, sortia a jugar a les cartes, a ballar... Els adults anaven a casa d'altra gent a parlar o a jugar a les cartes.

Hi havia carnaval, però no et podies tapar la cara, per que si et veia la policia t'arrestaven.

Hi havia un cinema i les pel·lícules que hi havia eren de toreros i cavallers. La censura estava present tant a les pel·lícules nacionals com a les estrangeres.

Salut i sanitat

No hi havia sanitat pública ni seguretat social, però hi havia un metge rural que anava de poble en poble fent visites a la gent. A aquell metge el pagaven amb un tipus d'impost. Les malalties mes comunes eren les gripes. Hi havien vacunes i ell es va vacunar més d'una vegada.

Primers anys de la segona etapa de la dictadura (1959-1973)

Va venir a Catalunya en el 1958, la seva germana ja vivia aquí. Les raons per les quals va venir eren per guanyar diners i aprendre un ofici.

Ja tenia treball abans d'arribar, no va tenir problemes per adaptar-s'hi, només el canvi al principi.

Una vegada, quan ja vivia a Barcelona, la policia el va aturar pel carrer Pelayo quan sortia de treballar, el van portat a la comissaria de La Gran Via i no el van deixar sortir fins que el seu cap va anar a buscar-lo. Ell no havia fet res.

Després de Franco (1975...)

Va viure la mort de Franco a casa seva. El primer que va fer va ser invitar uns amics a beure una ampolla de *champagne*.

Diego Arteaga, Claudia Rodríguez, Mario Espósito.

Informe

Condicions ambientals

L'entrevista s'ha realitzat a Av. Catalunya num. 72, 5° 2^a, Cerdanyola del Vallès en una sala amb una taula i un sofà, nosaltres estàvem col·locats a la taula. L'ambient era molt còmode, no hi va haver sorolls ni interrupcions, tot i que l'avi de vegades deia: "Pregúntaselo a tu abuela", no hi va haver cap interrupció.

L'informant

Sr. Angel Navarro Molina. La seva actitud era relaxada, alguna estona se'l veia més nerviós o més afectat, però principalment era una actitud i una situació còmoda. Va estar disposat en tot moment, no va haver-hi cap tema del que no volgués parlar, parlava sense embuts. Feia gestos amb les mans tota l'estoma, fins i tot hi ha coses que feia com una espècie de dibuix en l'aire.

Valoració general

La duració de l'entrevista es d'1h 15min aproximadament. Vam fer dues sessions amb una aturada de 20 min en la qual l'informant va recalcar algunes coses de l'entrevista (primera part). El que més recalca ell es el tema del treball, ja que a casa seva mai hi va haver falta d'aliments.

Valoracions personals

He après que realment es molt important poder valer-se per un mateix, ja que en situacions extremes, situacions de necessitat s'ha de ser capaç de fer qualsevol cosa. També he après que la majoria del joves d'avui dia no valorem suficient tot el que tenim.

Destacaria la necessitat de treballar del nens. M'ha sorprès que els nens tampoc ho van viure tan malament, es a dir, no es donaven compte de totes les coses que passaven. També em va sorprendre que comparava molt el passat amb l'actualitat.

Les fonts orals i la memòria històrica tenen molta importància perquè el dia de demà podem recordar com es vivia al passat i per poder comparar el que hi havia amb el que tenim ara o en un futur.

Claudia Rodríguez.

D'aquesta entrevista he après que a l'època de Franco no hi havia quasi llibertat, que no podies ser tu mateix, que no tenien drets i que ells, l'autoritat, podien fer amb tu el que volien. Però això, aquesta vivència, els va ensenyar a que la vida es bastant dura amb dictadura y que hi ha molta diferencia entre aquella època i la d'ara.

D'aquesta entrevista destacaria la part que va explicar sobre les famílies adinerades. Aquelles famílies no patien com les famílies pobres, que no tenien diners per poder viure en condicions en aquella època. En canvi les famílies amb diners no passaven gana i podien tenir millor qualitat de vida. Em va sorprendre el que va explicar del seu germà que va anar a la guerra, va explicar que tot el que anava a la guerra havia de matar, que allí ningú es lliurava de fotre trets, que es matava o et mataven.

Les fonts orals son importants perquè ens recorden l'història del teus avant passats i tot els que han viscut.

Patricia Soriano Morán.

Aquesta entrevista amb l'avi d'en Mario m'ha fet veure que la gent que en aquella època vivia reprimida per Franco sofria molt. Això m'ha ensenyat a valorar la sort que tinc per viure en una democràcia en la que tots tenim drets i llibertats.

M'agradaria destacar que la família de n'Angel (l'avi d'en Mario) no patia gaire per la raó que ells vivien en un poble no gaire extens amb terres i bones relacions amb els veïns i també perquè la seva família feia les seves coses i intentava allunyar-se dels problemes.

Crec que les fonts orals i la memòria històrica son molt importants perquè ens manté informats de la història, del que va passar, de les seves emocions en aquell moment. És una manera de mantenir viu el record d'alguns fets que han pogut marcar centenars de famílies que van canviar la seva manera de veure les coses.

Diego Arteaga Quevedo.

He après la importància de les fonts orals i la importància de tenir algú que hagi viscut un fet com és la Guerra Civil, perquè et poden explicar coses que tu ni et podries haver imaginat. A més, ens podem fer una petita recreació del que va passar en aquells temps, com en la postguerra.

També he après coses que no sabia, com per exemple, com era la vida al poble del meu avi, un tema que m'havia interessat, però del qual fins ara no havia pogut parlar sèriament amb ell.

Mario Expósito.

3.Sra. ANGELA ARÁN ESCAPA

Resum

La Sra. Ángela Aran va néixer a Arcusa, província d'Oscà el 1922. Va viure amb els seus pares a Arcusa. Als 10 anys va deixar l'escola i va començar a treballar de dona de les feines a una casa del mateix poble. Quan esclatà la guerra el seu pare va ser portat i empresonat a València. Durant aquest temps la seva mare va morir i ella es va quedar sola amb la seva germana petita. Mentre durà la guerra no van passar fam, ja que vivien del conreu de terres.

Guerra Civil (1936-1939)

La insurrecció

Quan esclatà la guerra ella tenia 13 anys. S'assabentaren de l'inici de la guerra parlant amb gent del poble, ja que ells no tenien ràdio. La informant, juntament amb la seva família, pertanyia al bàndol republicà.

Al poble no van haver-hi gaire problemes. Només hi va haver un assassinat, el del batlle del poble.

Després de l'aixecament militar, el poble va quedar dividit. Els republicans celebraven la festa major a un lloc i els partidaris a Franco a un altre.

Unes setmanes després de l'inici de la guerra, quan estaven a casa, va entrar un home cridant: "*Que vienen los hombres de Franco!*", acte seguit van anar amb totes les persones del poble a amagar-se al camp. Després d'uns minuts de nervis, un home va arribar al camp i va dir que no eren els de Franco, sinó republicans. La informant va acollir uns pocs soldats i els va haver d'alimentar durant un dia.

La vida al front

La informant no va anar al front ni va pertànyer a cap organització que hi estigues present. El seu germà gran sí que hi va anar. Va lluitar al bàndol republicà i quan va acabar la guerra es va exiliar a França per por a ser afusellat.

La vida a la reraguarda

Ella va quedar-se sola amb la seva germana petita quan només tenia 15 anys aproximadament. El seu germà gran va anar al front, el seu pare va ser empresonat i la seva mare va morir pocs mesos després de l'empresonament del pare.

Ella i la seva germana van viure del cultiu de l'hort i del racionament. Havien de caminar 20 km per anar a recollir la seva part del racionament. Mai van passar gana, ja que com s'ha mencionat abans, vivien del cultiu de l'hort. Mai van patir cap expropiació de terres. Tenien uns quants camps i una mula.

No va viure de primera mà la guerra, ja que vivia a un poble petit i lluny de les grans ciutats. Però sí que va escoltar un bombardeig de Barbastro. Va passar por, però el fet que el bombardeig fos lluny la va tranquil·litzar.

Final de la guerra

Ella i la seva germana es van assabentar, com de l'inici, parlant amb la gent del poble. Quan van saber que havia guanyat Franco van tenir por. Van pensar que el seu pare i el seu germà podien ser afusellats.

Els del bàndol franquista del poble ho van celebrar. Van tornar a posar sants a l'església del poble, que havia sigut buidada durant la guerra.

El seu germà no va poder tornar a casa per por a ser afusellat. Va exiliar-se a França. El seu pare va estar empresonat a València. La informant no va especificar ni quan ni on va morir.

Franco va guanyar la guerra gràcies a que va portar la guàrdia mora per a lluitar al seu costat.

Postguerra i primera etapa de la dictadura (1939-1953)

Un cop Franco havia guanyat la guerra, el seu germà gran es va exiliar a França per por a que l'afusellessin. El seu pare va ser empresonat a València. La informant mai va patir abusos ni cap acte de repressió. No va passar gana en cap moment, ja que menjava hortalisses i fruites que ella mateixa, juntament amb la seva germana petita, conreava.

Després de Franco

Després de la mort de Franco va anar a viure a França juntament amb el seu marit. Allà va tenir dos fills. Al 1992 va tornar a Espanya amb el seu marit i els seus fills. Van viure de lloguer a Barcelona.

Alex Yuste, Carles Serrano, Óscar Fortea.

Informe

Condicions ambientals

Paseo Pirineos n.22, 4o 2a. Ambient agradable. Sense sorolls, ja que era un pis elevat. Sense interrupcions.

La informant

La Sra. Angela Aran es va mostrar participativa en tot moment. Va contestar totes les preguntes i en cap moment va mostrar desgana o malestar. Parlava força ràpid i en poca estona vam adquirir bastant informació.

Valoració general

L'entrevista ha durat 40 min. en els quals hem obtingut bastant informació, gracies a que, com s'ha mencionat abans, la informant parlava molt ràpid. Aporta informació interessant sobre la contractació de musulmans per guanyar la Guerra Civil.

Valoracions personals

Crec que l'entrevista ha estat força profitosa. La informant ha col·laborat i ens ha fet la feina fàcil. També ha dit coses que no sabíem, i que per tant, hem après.

Les fonts orals seran una peça clau per a arribar a conèixer totes les coses que van passar durant aquella època, de la qual, encara queden moltes coses per esbrinar.

Oscar Fortea Alonso.

Gracies a l'entrevista amb la Senyora Àngela he après moltes coses importants de les quals no me n'havia assabentat, he de destacar que la Senyora Àngela tenia una gran memòria, cosa que ens ha ajudat a entendre millor el seu passat.

El que més m'ha impactat ha sigut la relació entre mestre i alumne. Abans els mestres eren molt més durs.

Una de les coses que he après és que els treballadors espanyols sí que eren ben vistos a Europa, en canvi la dictadura i Franco no.

M'he adonat que la memòria és important, el record de temps passat i la font oral, ja que fent aquesta entrevista he après molt més del que pensava.

Alejandro Yuste Redondo.

Durant l'entrevista he après coses que no sabia, la senyora Àngela Aran va facilitar molt el treball del grup degut a que recordava un munt de informació i ens hem adonat que la guerra no només fou el que expliquen els llibres, sinó que les petites històries dels informants formen la veritable història de la majoria de la població.

La senyora Sampietro ens explicà també anècdotes de la seva vida i del poble d' Arcusa, a Osca. Parlant amb ella varem comprendre les calamitats i dificultats que visqué la gent. Em va impactar la relació que hi havia entre els alumnes i el mestre, respecte total.

Segons la meva opinió, crec que les fonts orals i la memòria històrica són molt importants perquè amb aquestes informacions podem arribar a conèixer fets del passat que ens eren desconeguts.

M'he adonat que de la memòria és important, el record de temps passat i la font oral, ja que després de passar dues hores amb una persona que recorda bé el passat i s'expressa amb facilitat he après molt més del que pensava.

Carles Serrano Lopez.

4. ANÒNIM

Resum

Postguerra i primera etapa de la dictadura (1939-1953)

Va néixer el 8 de novembre de 1929 a Andalusia. Va començar l'entrevista deixant constància del seu desacord amb els ideals del franquisme.

Política i repressió

El seu avi va morir a la guerra i un dels seus oncles estava condemnat a pena de mort, però va escapar de la presó. A més, van matar el seu marit perquè era un cap durant la guerra. Hi havia molta gent que s'havia exiliat i els que es quedaven era perquè no tenien diners.

Hi havia eleccions, i es podia votar, però creu recordar que les dones no tenien dret a vot.

Església i religió

Era atea i el seu pare també i no era obligatori anar a l'església. L'únic que recorda de l'església es que la van cremar i que van matar els capellans i monges.

Relacions internacionals

Als diaris es parlava de la Segona Guerra Mundial. La Division Azul va ser una mena de falangistes, però no en va conèixer cap, doncs era molt petita.

Resistència

No va sentir parlar dels maquis. Hi havia manifestacions, ja que sempre hi ha persones que no estan d'acord amb com funciona el món.

Situació de les dones

La vida de les dones era difícil ja que els homes eren molt masclistes. Les dones que cometien adulteri eren apedregades, en canvi, als homes no els feien res. Les dones podien treballar si trobaven treball, però era difícil, ja que no hi havia feina.

Economia i societat

Franco va tancar les botigues, deixant els ciutadans sense els productes imprescindibles. La gent per estalviar-se diners viatjaven amagats al tren, i alguns fins i tot s'amagaven sota la sotana dels capellans.

Ella no demanava, però un cop va haver de fer-ho perquè va sortir sense diners al carrer, un altre dia va ser ella la que va donar diners a una noia. Un cop li van robar el moneder amb la foto del seu fill i unes poques monedes. El seu marit li enviava diners des de França i ella criava animals i els venia. Hi havia molta gent a favor de Franco, ja que es van enriquir fent estraperlo. Un cop va viatjar amb tren amb la seva germana, però les van atrapar i les van prendre els pans que anaven a vendre i van haver d'anar caminant.

Vida al poble

La vida al seu poble era bona, encara que hi havia fam. Molts veïns es portaven bé, però hi havia de tot, encara que hi havia més felicitat que ara. A casa cantaven flamenc i no parlaven de política, però les relacions en general entre la família eren bones.

Vida domestica

Era impossible conservar els aliments en aquella època i per tant se'ls menjaven en el mateix moment, perquè no tenien medis per conservar-los. Era difícil banyar-se, perquè havien d'anar lluny a buscar aigua. No tenien llum, ni aigua, ni medis per escalfar-se.

Relacions familiars

El seu pare treballava en un sortidor de gasoil. La seva avia va tenir problemes a la vesícula i estava sola. Francisca li portava aigua de tant en tant i ordenava la seva habitació.

El seu pare era molt bo amb els seus fills però la seva mare no, ja que una vegada li va pegar per demanar menjar. Els diners eren controlats per la seva mare però era molt poc.

La casa

No tenien mantes, sinó sacs, així que a l'hivern passaven molt de fred. A més, eren deu germans i dormien tots al mateix llit. Gairebé no tenien mitjans per cuinar.

La casa tenia dues plantes amb tres habitacions i la cuina a baix i unes altres tres a dalt. Els dies freds compraven llenya o en robava una mica de quan recollien olives. També tenien llum elèctric i tallaven la llum de vegades.

Alimentació, habitació, higiene i vestits.

No menjava carn gaire seguit i els aliments eren molt cars. No es podien rentar cada dia. Ella i la seva família no tenien gaire diners per comprar roba nova i sempre anaven amb el mateix, a més, de vegades havia de compartir la seva roba amb la seva germana. Un dia a la seva escola li van regalar un davantal i un val per unes sabatilles.

El treball

Va començar a treballar als set anys cuidant els seus germans i més tard al camp recollint olives on guanyava “tres duros” al mes.

En aquella època no hi havia feina i el que en tenia era afortunat. Les condicions de treball eren pèssimes. Ella treballava de minyona, anant per aigua per la nit i collint olives quan era la temporada. S'aixecava des de molt d'hora a recol·lectar olives. Una vegada, va ploure i es van fer malbé, de manera que no li van pagar res.

Les relacions amb els caps podien ser bones o dolentes. Per exemple, si dues persones treballaven en un mateix lloc i n'acomiadaven a una, la segona rebia el seu sou més el de l'acomiatat.

En la seva família els que treballaven més eren els seus germans, que eren paletes i treballaven fora, els altres membres treballaven al camp.

El seu pare treballava de sol a sol cada dia. La seva mare no treballava fora de casa ja que tenia molts fills.

Educació, escola i oci

No va anar gaire a l'escola, i això va tenir conseqüències per al seu futur, per exemple, no sap escriure ni llegir.

Era difícil sortir amb els amics, doncs, a part de no tenir diners, havia de cuidar els seus germans i fer feines a casa.

Salut i sanitat

Hi havia moltes epidèmies, malalties i sobretot, molta gana. En aquell temps hi havia moltes persones infectades per tuberculosi i conjuntivitis, però encara no existia la penicil·lina.

La sanitat era bona, però era difícil aconseguir les medicines. De petit, el seu fill gran va tenir pulmonia i el va portar al metge però no li va receptar la penicil·lina, amb la qual cosa va haver de comprar-la amb els seus propis diners.

Amb els embarassos no desitjats era un pecat avortar i si et quedaves embarassada ja no podies fer res.

Primers anys de la 2ª etapa (1959 -73)

Als 33 anys es va traslladar des d'Andalusia a Catalunya perquè li van dir al seu marit, que estava treballant a França, que aquí es guanyava igual que a França i que a més podia portar la seva família. Va venir en un camió que transportava fruita. Anava amb la seva filla i el seu fill, el seu marit ja havia vingut de França i vivia a Montcada. Ella ja va viure a Ripollet i anava a treballar a una casa del Carrer San Ramon que tenien una rellotgeria.

Sobre la mort de Franco (1975) diu que abans hagués hagut de morir. A partir d'aquest moment, tot va canviar.

Romina Correa, Melanie Hernández, Lena Zhukova.

Informe

Condicions ambientals

L'entrevista es va realitzar al c/ Torres i Bages, domicili de la informant. L'ambient era tranquil i es va realitzar en una habitació apart, aïllada de les demés. La il·luminació de l'habitació era bona, va ser una entrevista tranquil·la i el lloc era còmode.

Durant l'entrevista l'únic problema de soroll que vam tenir era el del televisor amb el volum alt que provenia de l'habitació del costat, però no influeix en el transcurs de l'entrevista. L'entrevista va ser interrompuda diverses vegades per la seva filla que va irrompre en l'habitació i per la informant pel seu problema d'audició; a més a vegades no deixava fer les preguntes fluidament, i s'interrompia perquè no recordava molt bé el tema del que parlava i es quedava en silenci per moments.

La informant

La informant vol mantenir l'anonimat. Malgrat la seva avançada edat, recordava molta informació de la seva vida durant l'època franquista.

Al principi es trobava una mica nerviosa però a mesura que passava l'entrevista va anar agafant confiança. En general es mostrava còmoda parlant i semblava que no hi havia temes que voldria ometre. De vegades no ens escoltava gaire bé per problemes de l'audició.

A vegades reia quan recordava als seus amics o quan parlava sobre anècdotes que havia viscut. Al parlar de la seva mare es va enfadar una mica i va començar a fer gestos amb les mans per donar més èmfasi a la seva explicació. També va fer demostracions amb les gravadores (això explicaria perquè a vegades s'escolta pitjor) i amb objectes que estaven al seu voltant. Al parlar dels seus germans que ja no estan vius es va posar una mica trista però no va parlar gaire del tema. En general feia tota mena de gestos amb les mans i pujava la veu per poder explicar millor les seves experiències. Va acabar l'entrevista de bon humor contant un acudit sobre Franco.

Valoració general

L'entrevista s'ha fet en una única sessió d'una hora i quaranta-vuit minuts. Conté material interessant sobre com estalviava la gent, tant en el transport com per al menjar, també sobre el comportament cruel de l'autoritat cap als civils, com per exemple, els penjaven. També conté material important sobre les malalties que existien en aquella època i com aconseguien els medicaments.

A més, parla de les poques possibilitats que hi havia de rebre una bona educació a l'escola, que hi havia nens, ella mateixa inclosa, que van haver de deixar l'escola per anar a treballar, i de la situació de les dones. Tracta l'escassetat de matèries primeres i de la forma de guanyar els diners. Conté informació sobre les condicions de vida, Sobre l'Auxilio Social.

No tracta de temes com la política, el comerç, la situació exterior que hi havia en aquella època, ja que era molt jove. Tampoc tracta temes de religió ni de l'església, ni parla de la resistència dels maquis contra el franquisme.

Valoracions personals

En aquesta entrevista he après moltes coses, i no només sobre la postguerra en la època del franquisme, sinó també de la vida de la nostra informant. Vaig aprendre que van ser temps molt durs i cruents per a aquella gent i penso que els problemes que a vegades tenim comparant-los amb els d'aquella època no són res.

He après molt des del punt de vista de la nostra informant com va viure des de que era petita fins quan es va fer adulta, com va patir durant aquella època. Penso que per a una nena tan petita va ser massa dur. També vaig aprendre molt de les seves experiències, com a vegades havia de fer estraperlo per menjar o com havia patit fam, fred o les malalties que hi havia en aquella època com ara la sarna, la tuberculosi i sense medicaments. En conclusió vaig aprendre molt de la vida de la informant i la seva família que va considerar una època de terror i fam.

Destacaria el tema de les malalties, segons ens explicava la nostra informant només hi havia la penicil·lina però era molt difícil obtenir els medicaments i havia de buscar altres medis per obtenir medicaments ja que els seu fill va estar a punt de morir de tuberculosi. D'aquesta entrevista m'han sorprès diverses coses com que la nostra informant va treballar des dels set anys i no va anar al col·legi i que per això ara en el present es una persona analfabeta ja que havia d'estar al camp treballant o cuidant dels germans per portar menjar.

També em va sorprendre molt les malalties, com per exemple la sarna, ja que penso que hauria d'haver estat una època molt antihigènica. A més ens va explicar que els animals es menjaven les crostes de la fam que hi havia. També em va sorprendre com la gent havia de viatjar amagats sota la sotana d'un capellà per poder viatjar sense pagar ja que no tenien diners o com les dones eren apedregades per haver-hi comés un adulteri però en els homes no passava el mateix.

Una altra cosa molt important que em va sorprendre va ser la manera en que mataven a persones innocents, la nostra informant ens va explicar que li tallaven les parts als homes i la hi posaven a la boca. Una última cosa que em va sorprendre es quan ens contava com un familiar seu en concret el seu tiet havia sigut condemnat a pena de mort i que el seu avi va morir afusellat a mans franquistes.

Les fonts orals tenen un paper molt important ja que ens donen una informació que no apareix als llibres, perquè en els llibres només tracten dels importants amb càrrecs alts. En canvi, una font oral permet conèixer informació que prové de les persones que en realitat son les verdaderes protagonistes de la història, però que als llibres no es consideren importants i es queden en un segon pla. A través de l'entrevista podem conèixer la historia des d'un altre punt de vista, es a dir, des del punt de vista de la vida de la gent que en realitat ha fet la historia.

La memòria històrica té un paper molt important en la nostra vida, sense aquesta memòria històrica no sabríem d'on venim ni qui som ni el que ens ha portat al present en el que ens trobem ara; per tant no ens podríem formar com a persones ni crear una personalitat.

Conèixer la nostra historia i difondre-la és important no només per recordar, sinó per al futur, per tal que no ens controlin, perquè si no sabéssim la nostra historia, el que ha passat abans, altres ens podrien explicar coses diferents i ens podrien controlar; el saber ens dona poder.

Melanie Hernández Chiriboga.

Realitzant aquesta entrevista he pogut entendre la gran diferència que hi ha entre la manera com estan posats els fets històrics en els llibres i com poden ser explicats per persones que han viscut l'experiència.

M'ha agradat escoltar les coses que han sigut importants per a la informant i veure amb quines expressions ens les explicava. Una de les coses que destacaria més del que ens ha explicat la dona és com funcionava la casa el dia a dia, que era molt diferent de com ho és ara. També destacaria les relacions amb la família i com s'ajudaven mútuament.

Durant l'entrevista la informant ha pogut transmetre molt bé les seves experiències i emocions i així no va ser difícil posar-nos en el seu lloc i fer la explicació molt més familiar, fet que m'ha sorprès.

Hem pogut reviuire les experiències de la informant gràcies a l'entrevista, per això crec que les fonts orals són molt importants. La història oral t'explica els fets d'una manera molt diferent i, en la meva opinió, molt més sincera. Ho explica tot des del punt de vista de les persones normals, que a la historia tradicional són els menys importants. Una de les coses més destacable és que et fa veure la història d'una manera molt més familiar, més propera. Gràcies a les fonts històriques podem familiaritzar-nos encara més amb la història.

Finalment, l'entrevista no hauria sigut possible si no haguéssim comptat amb una persona que ha viscut en el passat. Gràcies a la seva memòria i a que ha guardat els fets

viscuts hem pogut conèixer millor el passat i així conèixer millor el present, cosa molt valuosa.

Lena Zhukova.

Aquesta entrevista ha fet que tingui més consciència dels luxes que tenim avui dia. A més, crec que és important conèixer el passat des d'un altre punt de vista que no sigui el que ens donen els llibres.

M'ha sorprès bastant la part en la qual diu que feia cua per agafar una nina i un policia li va donar una bufetada a la cara. Destacaria la baixa edat amb la qual va començar a treballar. A més, va anar poc temps a l'escola, així que no sap ni llegir ni escriure, el que es un impediment per a la seva vida actual.

Crec que tant la memòria històrica com les fonts orals son importants perquè ens donen una informació que no podem trobar a en qualsevol lloc, ja que ens expliquen el passat des del punt de vista d'una persona en concret, les seves vivències i els seus records. A més, les fonts orals son importants, perquè ens transmeten el pensament de les persones que no han tingut ni veu ni vot anteriorment en la historia, encara que ells hagin estat els que l'han construïda realment.

Romina Correa Barceló.

5.Sra. ANTONIA ENTRENA CANO

Resum

La Sra. Antonia Entrena Cano va néixer el 1920 a Iznalloz, província de Granada. Als 12 anys va conèixer el seu marit, que va lluitar en el bàndol republicà, es va casar i va tenir el primer de 7 fills als 18 anys. Va ser sempre una mestressa de casa molt religiosa i el seu moment més dur va ser quan es van emportar el seu germà i la seva mare a la caserna i es van emportar tot el que tenia en el seu *cortijo*.

Guerra Civil (1936-1939)

Tots vivien en un *cortijo*. Per escalfar-se tenien una llar de foc, no passaven fred. Per rentar-se agafaven una palangana i en ella es rentaven amb sabó fet de forma casolana amb oli i sosa. Quan era estiu, ho feien al riu on també rentaven la roba i quan aquesta es trencava, cosien un altre tros de tela a sobre del forat. Tota la roba era "de bé posar" no hi havia moda. Vivien del que sembraven i dels seus animals. Tenint un llum d'oli, no tenien llum elèctric. Tampoc tenien aigua corrent dintre de casa, havien d'anar a buscar-la al riu. Quan havien d'anar al lavabo anaven a fora. Quan eren petits les nenes dormien en una habitació i els nens en una altra. En el *cortijo* havien de dormir en estores perquè no hi havia res, tot era un desastre.

L'Antònia i el seu marit, més gran que ella, es van conèixer quan ella tenia 12 anys, quan els pares del seu marit van anar a viure a prop de la "venta" del seu pare. El seu marit ja tenia clar que la volia com a esposa des de llavors.

La mare de l'Antonia va haver d'afrontar la guerra sola amb els seus fills, perquè el seu marit va morir abans, amb 42 anys, a causa d'una hemorràgia interna. Llavors el germà gran va passar a ser el cap de família.

A aquest germà li van trobar un segell que li havien donat quan va anar a comprar. Llavors un dia van entrar al *cortijo* disparant i van detenir a ell i a la seva mare; se'ls van emportar a una caserna. Tots estaven molt espantats temien per la vida del germà. És el que més ha marcat la seva vida. Van entrar a casa i s'ho van emportar tot, també van matar i desplomar els seus animals.

Ells no eren de cap bàndol. Tenien casa seva com si fos un hotel, per això és pensaven que eren rics, que eren fatxes dels de Franco, per això els hi van treure tot.

Uns veïns amables els van oferir casa seva per passar la nit i els van donar de beure i menjar. Estaven tots molt nerviosos, feliçment no van anar a pitjor les coses i van deixar lliure la seva família.

Un altre germà va estar participant a la guerra, ell no és trobava còmode on era i se'n volia anar a l'estranger. És va passar 3 dies al riu perquè no el veiessin, després va sortir per la nit i se'n va anar a França.

Hi va haver nens que se'n van anar tot sols a Rússia en vaixell.

Van matar a Federico Garcia Lorca, personatge conegut del seu poble, com també un oncle de l'Antonia, que el van afusellar els de dreta per ser republicà.

El marit de l'Antònia havia estat amb el govern de la República abans de la guerra llavors va fer servei militar amb aquest bàndol, però va tornar a casa abans que acabés. Llavors li va arribar una citació per què anés a la plaça del poble, aquesta citació era per enviar-lo al camp de concentració per haver estat amb el bàndol republicà. Llavors va agafar l'Antònia i el seu fill petit i es van amagar fins que tot es calmés. La relació amb el seu marit era excepcional, el seu primer fill el va tenir als 18 anys en aquest poble.

Tot i que no eren de cap bàndol és van alegrar que Franco guanyés la guerra només pel fet que s'acabés l'enfrontament.

Postguerra i primera etapa de la dictadura (1939-1953)

Política i repressió

Els que no estaven d'acord amb Franco callaven perquè si no els afusellaven. Ella vivia a prop d'una caserna des d'on s'escoltaven els trets quan afusellaven a la gent i tenia molta por. Cada nit afusellaven a persones i després se'ls emportaven a una fossa comuna.

A les dones que eren d'esquerreres els tallaven els cabells i els donaven coses molt dolentes per fer-les patir.

No hi podien haver manifestacions per la represàlia. Es parlava poc de política i de repressió per por que els escoltessin, per això preferien no tocar aquests temes. Tampoc podien posar la ràdio, quan la posaven ho feien a casa amb els finestres tancades perquè no s'adonessin que ho feien.

El seu germà i el seu oncle i altres van ser enviats a camps de concentració. Pel fet que no hi havia com rentar-se i estaven tots junts sense recursos van tornar plens de polls, amb sarna, tan malament que havien de bullir la seva roba de tanta brutícia.

Economia i societat

Van passar molta fam perquè no hi havia gaire menjar. Tenien una "cartilla de racionament" amb la qual els donaven alguna cosa per menjar, com per exemple una mica de pa.

Hi havien moltes necessitats, no hi havia res sembrat, no hi havia res, era molt difícil per a tothom ja que vivien del que sembraven, però ella no va passar fam en cap moment, tenien porcs, gallines, etc ... , vivien del que criaven.

A causa de la necessitat hi va haver molta gent que va optar per l'estraperlo i alguns hi van guanyar molts de diners. La mare del marit de l'Antònia era estraperlista i el feia per guanyar-se alguna cosa. El mètode era posar-se al costat del tren en un punt concret i li tiraven cafè que després revendria, per viure. Ella no va fer-se rica, els que és van fer rics van ser els que li tiraven el cafè. Una vegada va haver de tirar tot el cafè pel WC perquè algú havia avisat que ella estraperlava. Van inspeccionar casa seva i per sort no van trobar res, però aquest cafè tirat va aparèixer al dia següent al riu del poble.

S'intercanviaven els aliments, no hi havia diners per la qual cosa els aliments semblaven cars. El pollastre que criaven només el menjaven per Nadal, també mataven el porc i l'aprofitaven al màxim, fent diferents tipus d'embotits. També el fregien i el ficaven en una gerra de fang amb "pringue" i es tenia per tot l'any. Els pernils s'assecaven, la nevera era l'aire per que del fred que feia allà a l'hivern la conservació no era un problema. Quan el pare treballava hi havien ingressos i quan no, no hi havia res.

La vida al poble

La gent al poble tenia una vida molt sedentària, els homes s'anaven a treballar al camp i les dones feien les tasques quotidianes que eren anar al safareig públic, netejar casa, donar menjar als animals, coure, planxar, cuinar.

La relació entre la gent del poble era molt bona, eren com una família, es portaven bé entre tots. Les relacions més properes que tenien era amb les veïnes de les cases del costat. A les nits d'estiu la gent és reunia i és contaven els seves coses. Els que tenien més diners se n'anaven fora del poble.

L'Antònia cosia la roba dels seus fills, per banyar-los escalfava aigua en un gibrell i amb un cassó els aclaria.

La casa

Casa seva era de propietat i bastant gran, tenia una cuina molt gran i un menjador. Hi vivien, l'Antonia, el seu marit i els seus fills. A dalt estaven les habitacions, tenia graner, corral, animals, finestra des d'on es veia Sierra Nevada. La va comprar el seu pare per a ella. Ja tenien llum elèctric, però la gent havia d'anar al riu a buscar l'aigua.

Les dones

La dona era educada per tenir fills i per fer la feina de casa i els únics que estudiaven eren els homes, molt poques dones treballaven.

La Secció Femenina ajudaven tots els nens i tots els que passaven fam, també ajudaven les dones a cosir, a fer coses com diu ella "fer les coses que fa una dona", com a molt podien ajudar amb l'infermeria i amb ajudes socials.

Relacions internacionals

Una vegada va venir l'Eva Perón, la primera dama d'Argentina. Era molt bona persona, va venir per tractar assumptes socials i per tractar les relacions amb l'Argentina.

Salut

Per atendre un malalt anaven al metge del poble, si era alguna cosa molt greu anaven a l'hospital de Granada.

Segona etapa

Va venir a Barcelona l'any 63 amb el seu marit i el seu fill, després van portar la resta de la família. El motiu va ser perquè els seus fills no volien treballar al camp, per això van emigrar. Va ser un canvi molt dràstic se sentien molt tancats en passar d'estar en una casa tan gran a un pis tan petit. No tenien amics al principi. Va ser dur però es va superar i es van acostumar ràpid.

Els seus fills van estudiar a Barcelona. A l'escola, explicaven que Franco era un heroi que va conquerir Espanya. Anaven de dilluns a dissabte hi estaven fins a les 12 i es resava el rosari. Feien excursions però Antònia no deixava anar els seus fills perquè era molt poruga.

Els professors tenien dret a castigar els alumnes físicament, la seva filla la pessigaven a la cama perquè se'n sortia de la fila, també es passava els matins al passadís parlant. Quan els fills es queixaven els deia "alguna cosa hauràs fet". Una vegada la seva filla estava parlant amb una professora i com que es feia "pipi" se'n va anar al lavabo sense dir res i per això la professora li va donar un "cop de ploma" a la mà, de tal manera que se li va inflar i la professora mateixa va haver de posar-li alcohol.

L'escola que era només de noies estava formada per aproximadament 40 o més alumnes per classe. Les classes les feien amb un sol llibre on hi havia tots els continguts del curs

anomenat "Haces de luz". Quan era maig cantaven "con flores a María" i també era el mes de Maria.

Després del col·legi anaven a casa, agafaven l'entrepà i sortien a jugar o també veien un programa de TV anomenat "Los chiripitifláuticos" que encantava a tots els nens.

L'Antònia i el seu marit sortien molt poques vegades per ser tants a casa, però quan sortien amb seu pare anava als toros o a sopar amb amics o al cinema. Els joves anaven al cinema, a la discoteca, posaven pel·lícules com "Los 10 Mandamientos" les de Marisol.

No hi havia sanitat pública per tant ho havien de pagar tot.

Quan va morir Franco, la seva filla es va assabentar de la notícia per mitjà d'una amiga que era infermera que li va trucar quan estava treballant i l'hi va dir. El seu pare la va renyar per parlar per telèfon d'aquests temes per por de les represàlies.

Stefany Salinas, Genesis Almonte, Mireia González.

Informe

Condicions ambientals

Una sessió s'ha fet a casa de la informant a Barcelona – Nou Barris, al carrer Alcántara Nº 5 àtic 2^a en el seu saló; l'altra a casa de la seva filla, a Costa 14 – Cerdanyola del Vallès.

Hi havia poc de soroll però a l'hora de parlar la seva filla interrompia per ajudar-la a recordar i es travava per dir les cosses. Durant l'entrevista van trucar-li per telèfon i va contestar la seva filla, mentre ella recordava més coses.

A la segona entrevista va parlar només la seva filla perquè la Sra. Antonia no es trobava bé de salut.

La informant

La Sra. Antonia Entrena Cano, estava amb actitud bona i col·laboradora, li va agradar la nostra visita, es notava còmoda, encara que es notava certa tensió degut a que havia de ser ajudada per la seva filla per recordar. No va posar-se sensible en cap moment, el que més la va marcar va ser la situació del seu germà, la qual cosa recorda com allò més important en la seva vida.

Valoració general

S'ha fet dues sessions, la primera va durar una de 63 minuts, la segona mitja hora. Conta coses interessants sobre el seu germà i sobre la seva experiència durant la guerra, parla d'una dona que feia estraperlo, de la vida al poble i de l'escola.

Valoracions personals

Ha sigut una bona experiència però jo crec que més que aprendre amb aquesta entrevista he confirmat el que hem estudiat. La cosa que destacaria és el fet que encara que tot fora de casa fos dolent (guerra, escassetat de menjar, pocs diners, etc.) la gent era feliç i gaudia molt de la vida del dia a dia. Això m'ha cridat l'atenció i m'ha agradat molt.

Es molt emocionant escoltar tot el que pots arribar a escoltar com t'ho expliquen i tot el demés. En conclusió penso que ha sigut un treball molt important que ens ha fet aprendre moltíssimes coses que no sabíem.

Génesis Almonte Mercado.

Amb aquesta entrevista he après que la memòria dels nostres avis és molt important per conèixer el nostre passat i d'on procedim. Jo destacaria els moment més personals que ens ha explicat, ja que hi ha coses que m'han sorprès, com per exemple, les males condicions que hi han hagut de passar. Sabia que eren complicades però no imaginava que ho haguessin passat tan malament.

Les font oral i la memòria escrita son molt importants per a que les següents generacions sàpiguen tot el que han hagut de lluitar els nostres avantpassats per poder sobreviure i sortir endavant.

Mireia González.

He après a valorar els bons temps que hi ha al present i a agrair que no he passat pels moments tan dolents que ha passat la gent durant aquella època. La tristesa que sentien i que senten les persones amb aquelles vivències tan doloroses. També he après sobre la guerra i la postguerra viscuda en carn pròpia, no a través d'una font llunyana, sinó propera. El haver escoltat el relat fet per una protagonista m'ha fet interessar-me més pel tema

M'ha agradat molt fer l'entrevista, sobretot perquè l'àvia se sentia bé parlant i tenia molta disposició, en tot moment sempre ha posat de la seva part i això fa que senti la historia mes a prop.

Stefany Salinas Palma.

6.Sr. ANTONIO FERNANDEZ FREIRE

Resum

Guerra Civil (1936-1939)

Antonio Fernández Freire va néixer l'any 1930 a Ciudad Real. Té molts records perquè va néixer abans de començar la guerra llavors té bastants records que el van marcar molt i pot explicar-los amb facilitat.

Post-Guerra (1939-1953)

Durant la postguerra va viure una etapa dura, encara que era petit recorda coses i les explica tal i com eren. En general era dur per a l'edat que tenia, però mai va passar fam.

Política i Repressió

Els militars tenien mà dura i mataven a les persones que feien alguna cosa malament

Servei Militar

El servei militar era dur per als de l' esquerra però no se'n recorda perquè era molt petit el seu pare li contava com el van tractar quan se'l van emportar a la guerra

Alimentació

L'alimentació era molt escassa, la seva mare feia cua per recollir aliments amb unes cartilles que et donaven a l'Ajuntament. El menjar era de mala qualitat perquè no hi havia ous ni carn. De vegades només es podia menjar una vegada al dia. Quan les coses estaven millor feien menjar i la gent anava i els en donaven una mica. No tenien plats menjaven de la mateixa cassola. Mai li va faltar menjar, allà en el poble es menjava bé, encara que hi hagués racionament.

Vivenda

Vivien en una casa bastant gran, estava bé per tots els que eren, no passaven fred. Tenia només dues bombetes, però donaven bastant llum. Tenia 4 habitacions, el lavabo era petit i la cuina també, però vivien bé en general.

Higiene

Al pati de la casa tenien un pou que tenia aigua una mica calenta, per tant es rentaven sempre que volien i tenien la higiene bastant cuidada. Es rentaven entre una i dues vegades al dia, quan s'embrutaven o tornaven del camp.

Roba

Tenien una sola muda de roba i la rentaven sovint perquè el poble tenien molt d'oli per elaborar el sabó. Quan es trencava hi posaven pedaços.

Educació

Hi havia pocs professors i la majoria van haver de marxar, el meu avi no ho recorda tot però recorda que la disciplina era molt dura i que els castigaven constantment per qualsevol cosa, els pegaven amb el regle i no aprenien res. Encara que estiguessin separats l'escola de noies i nois, i no anessin junts al pati, ell creu recordar que rebien la mateixa educació.

Treball

Els tres homes de la casa treballaven des de ben petits i entraven tres salaris a casa, però no eren fixos. Et pagaven quan volien i una quantitat indefinida, el seu pare treballava al voltant de 12 hores i recorda que treballava massa pel que guanyaven.

Classes Socials

Pràcticament hi havien dues: els rics i els pobres. Els pobres no podien fer res, malvivien, passaven molta fam, no tenien higiene i morien molt sovint. Els rics podien anar a l'escola i tenien bones cases, menjaven bé i vestien molt bé amb roba neta.

Vida a Catalunya

Va venir a Catalunya el 1963. La seva vida va ser molt millor, va ser quan la cosa ja estava millor. Vivien en millors condicions no passaven tanta gana, hi havia treball i es podia anar fent una vida digna mentre es podia.

Sergio Moreno, Maria Urpina, Eduard Torrent.

Informe

Condicions ambientals

Estàvem a casa de la Maria asseguts en tres cadires cadascú a un costat fent li l'entrevista a l'avi de la Maria, que estava al sofà. Hi havia pocs sorolls, nosaltres estàvem còmodes i l'entrevista es podia fer força bé, s'ha interromput molt poques vegades.

L' informant

El sr. Antonio Fernández Freire va començar tranquil contestant les preguntes, però a mida que passava el temps s'anava posant nerviós ja que li costava recordar tot el que ell havia viscut a la seva època, però tenia molts records i els va poder explicar amb molta tranquil·litat. Estava còmode per fer la entrevista i li va sortir bé.

Valoració general

L'entrevista ha durat 59 minuts.

Valoracions personals

La veritat és que m'ha sorprès molt que un avi tingui tants records i expliqui tot allò que havia viscut. M'ha agradat molt que ens parlés de la seva època quan era petit i dels seus familiars, evidentment estava un poc nerviós ja que l'estàvem gravant davant de tots. Em va impressionar la de gent que va morir de gana i la poca higiene que tenien.

Es nota que a aquella època no era el mateix que avui dia. La diferencia de qualitat de vida d'abans i d'avui dia, és el que més m'ha sorprès i el que més m'ha agradat de l'entrevista. També ha estat molt bé el que m'ha dit que feien tornos en les feines, per exemple anar per l'aigua un dia un i un altre dia l'altre, perquè això volia dir que estaven tots molt units.

Sergio Moreno López.

He conegut moltes situacions difícils de la meva família i m'ha impactat bastant obtenir aquest coneixements d'aquesta manera. La veritat es que m'ha agradat molt poder conversar d'aquesta manera amb aquest avi i tenir mes coneixements de la meva família. Per una altra part, m'ha sorprès molt l'extensa memòria individual que té, tenint en compte que ell tenia només 9 anys i ha passat molt de temps.

Maria Urpina Fernández.

Ja és el segon any que faig aquest treball i sincerament em sorprèn que històries similars, ja que es parla del mateix tema, puguin ser tan diferents. La quantitat de persones que va sofrir, que va intentar fer la seva vida el millor que podia en aquelles circumstàncies i que ara ens ho poden explicar i transmetre a través d'aquesta font es immensa i no ens podem imaginar tot el que hi ha darrera d'aquestes ments.

Hi ha gent que era més gran i hi ha gent que era més petita, el nostre informant, per exemple, tenia 9 anys quan va passar tot allò. El que ens ha sorprès sobretot a tots tres ha estat la memòria d'aquest home que després de viure tot el que va viure, ho explica més o menys com si no fos alguna cosa greu i sense problema.

Eduard Torrent.

7. Sra. CARMEN CRISTÓBAL

Resum

La senyora Carmen Cristóbal va néixer a Torresandino de Esgueva, província de Burgos, el 20/04/1940.

Guerra Civil (1936-1939)

La senyora Carmen Cristóbal no recorda gaire sobre la Guerra Civil. Li van explicar que durant la guerra "es passava molt". Li va explicar el seu pare que ja acabant la guerra, quan ell estava a Barcelona, al Passeig de Gràcia on estava tota la gent rica, tenien posat el campament i venien a demanar-los menjar i s'emportaven fins i tot les peles de les patates, perquè no hi havia menjar.

Postguerra i primera etapa de la dictadura (1939-1953)

Política i repressió

Quan va acabar la guerra, anaven per les cases de nit, picaven a la porta del que anaven a buscar, el portaven a fora del poble i el mataven. Per això els homes s'amagaven a les muntanyes i les seves dones els portaven menjar perquè no podien baixar a menjar per si els veien. Hi va haver moltes persones que es van quedar més de dos anys amagats a les muntanyes, a les coves de les muntanyes, pensant que encara no s'havia acabat la guerra. Per la part d'Andalusia es per on més n'hi havia. Allà pel seu poble no, perquè no hi havia muntanyes.

La guàrdia civil actuava com els manava el govern, anaven amb cavalls i donaven voltes pels pobles vigilant la gent. Si veien algú que robava el castigaven, si veien que s'ajuntaven 8 o 10 persones a parlar no estava permès. A més, després de la guerra no es podia sortir al carrer segons a quines hores i si se sortia en grup venia la guàrdia civil i et feia apartar-te, i a vegades hi havia alguns als que els portaven al "cuartelillo", a la caserna de la guàrdia civil.

Altres vegades també ajudaven, perquè quan ella va anar a Barcelona, la van ajudar acompanyant-la en el tren perquè els hi va dir el seu pare.

El pare de la Sra. Carmen Cristóbal li va explicar que ell, amb 11 anys, va haver de marxar a Madrid perquè no tenia mare, tenia madrastra – que no el volia –. Una vegada el seu pare va donar-li una pallissa perquè va intentar asfixiar a la seva madrastra tapant la xemeneia. Llavors va voler anar a Madrid a casa dels seus tiets caminant. La guàrdia civil el va detenir i li van preguntar per què se n'anava. Els va ensenyar com tenia el cos de la pallissa del seu pare i llavors li van dir que aquella nit dormiria amb ells. Al matí següent van fer aturar un camió, li van dir que el noi anava cap a Madrid i li van donar 2 o 3 pessetes perquè quan arribés a Madrid el camioner li busqués un taxi que el portés a casa dels seus tiets. Aquella vegada es va portar bé la guàrdia civil.

Ni ella ni cap conegut seu va patir cap abús d'autoritat. Cap familiar o conegut seu va ser executat ni va estar en camps de concentració.

A amics seus d'Andalusia els van ficar més de 2 anys a la presó, perquè anaven de casa en casa i al que no mataven l'empresonaven. A la mare d'una amiga seva van anar a buscar-la perquè els digués on estava amagat el seu pare, però com la dona no ho va dir, se la van emportar. La van tenir allà uns 5 dies, però com no deia la veritat i estava en estat bastant avançat, la van deixar anar i el seu pare es va salvar.

Els de la Falange, els que estaven de part de Franco, tenien més beneficis que els contraris.

Molta gent passava por, però ella no. Ella li tenia respecte als capellans i a la guàrdia civil. Quan venia el capellà havies de fer-li un petó a la mà, no te'n podies anar. Si veies a la guàrdia civil, havies de deixar-los la part dreta. Sempre li recordava la seva mare: "Si veus la guàrdia civil, la part dreta per a ells, i al capellà fes-li un petó a la mà, que sinó...". Aquell era l'únic temor que tenia.

Vida al poble i infantesa

Ella no distingia entre vencedors i vençuts i com era petita no es considerava de cap bàndol i no li va afectar gaire que guanyés Franco. Va viure la postguerra "regular", perquè eren molts germans i faltaven moltes coses, però va ser una nena feliç.

Al seu poble tenia una vida molt tranquil·la. Anaven al camp, les dones es quedaven a casa fent les feines de la casa i l'home se n'anava una estona al bar i a les bodegues. Parlaven, s'emportaven un entrepà o alguna cosa per sopar i després tornaven a casa.

A la ciutat la vida era més dura que als pobles, perquè no tenien menjar. Als pobles, poc o molt, sempre n'hi havia perquè es podia sembrar i podies menjar del que sembraves, però a la capital, com els diners no valien, es passava molta gana.

A casa seva no passaven gana, l'únic que els faltava eren els capricis. Però el pa i els cigrons no faltaven mai... ni el vi!

Recorda poques coses bones. Fins que no va passar un cert temps no hi havia gaire coses bones, sobre tot per als pobres. Molt de treball i no gaire menjar.

Defineix la seva infància com a "feliç" fins als 7 anys, perquè no entenia gaire coses, però després ja va haver de treballar molt. Va ser molt dur perquè dels 7 cap endavant no va tenir infància, va haver de treballar com una persona gran.

No sabien res del que passava fora d'Espanya, però hi havia alguna persona que tenien unes ràdios molt antigues i escoltaven la emissora "Pirenaica" per a assabentar-se de les coses que passaven a l'estranger.

En el seu poble no hi havia cinema, però deien que a les pel·lícules tallaven moltes escenes i moltes paraules no es podien dir.

El que més la va marcar va ser arribar al poble del seu pare i haver de fer-se càrrec de la casa i de les seves germanes petites i no poder sortir a jugar. Al tenir tants germans, no podia fer res, havia d'estar a casa. Havia de cuidar els seus germans, els animals... Mentre els seus pares anaven al camp.

Església i religió

Manaven molt els capellans i sempre s'havia de fer el que deien i quan naixia una criatura si no anaves a dir-li-ho venien a casa per a batejar-la. Era obligatori fer la comunió, els obligaven a confirmar que estaven batejats i que havien fet la comunió. Venia el bisbe a confirmar-los també. Hi havies d'anar encara que no volguessis. Es tenia por als capellans i a la guàrdia civil. Respecte. A vegades ajudaven, però poques. T'obligaven també a anar a missa els diumenges i pel mes de maig s'havia d'anar a resar i a cantar a l'església a les tardes. Era el mes de les flors. Ara la gent és lliure, abans no. Encara que no volguessis o no t'agradés havies d'anar, es tenia por.

A casa, la seva mare els feia resar, però era per por. El seu pare era roig i no li agradava anar a l'església. Deia que els capellans eren esquiladors, perquè per setmana santa venien a tots els pobles a fer confessar. Els hi deia esquiladors perquè "treien els pecats a les persones i les deixaven netes."

Si no anaves a missa, sempre se n'assabentaven d'alguna forma i et castigaven a l'escola posant-te deures o posant-te de genolls amb un o dos llibres a cada mà. La seva mare era religiosa, però el seu pare no tant, més bé ho era per força.

Resistència

La gent que estava en contra de Franco callava i feia coses d'amagat, perquè a la cara no podies fer res, ja que o anaves a la presó o et disparaven.

Va sentir parlar dels maquis. Al seu poble no n'hi havia perquè no hi havia muntanyes per a amagar-se, però a Andalusia i Catalunya, que hi ha moltes coves i muntanyes, s'amagaven i baixaven a robar el que podien per menjar i per donar-ho als pobres que no tenien res per menjar.

Situació de les dones

Les dones eren per tenir fills i per cuidar de la casa. Hi havia algunes que també anaven al camp per ajudar els homes. Les dones no podien sortir de festa. Estava mal vist que anessin al bar o al poble del costat soles. Tant les dones casades com les joves, no anaven si no les acompanyava un germà seu o el seu pare. Per anar al ball havien d'anar acompanyades d'algú més gran.

Les dones podien treballar netejant les cases, servint... També anaven a agafar olives per Andalusia i Catalunya. A les fàbriques anaven molt poques.

Vida domèstica

Un dia normal a casa seva a l'hivern, quan no anaven al camp consistia en: Aixecar-se pel matí, fer l'esmorzar, esmorzar, cosir, fer el menjar, cuidar els animals... A l'estiu, el seu pare, la seva mare i els seus germans grans anaven al camp. Ella es quedava a casa a fer el menjar, les feines de casa i a cuidar els seus germans petits. Per la tarda el mateix, se n'anaven els més grans a trillar i ella els portava el berenar. A l'hivern hi havia menys feina que a l'estiu.

Mai es reunien per a parlar tota la família.

Ja quan la cosa va anar passant, es reunien algunes veïnes a jugar a les cartes i parlaven, però de seguida tornaven a casa. La vida al poble era molt esclava.

El que portava el tema dels diners a casa era la seva mare. Un problema que va tenir amb la dictadura franquista va ser que els diners van deixar de tenir valor, perquè no podien comprar ni fer res.

El seu pare havia estat des dels 11 anys fins que va arribar la guerra a Madrid treballant i no sabia res del camp. Per això la seva mare sempre anava per davant d'ell, a més no li agradava com a la Sra. Carmen. Ella es posava malalta quan anava al camp, per això es quedava cuidant de la casa i dels seus germans petits.

Quan anaven a segar es treballava des de les 5:00 del matí fins al migdia.

A l'hivern no passaven fred. Feien una cosa a la qual deien "Gloria", que consistia en uns canals que anaven per sota terra i s'escalfava pel fum que feia la llenya i la palla que posaven en una mena de caldera.

De petits no tenien mai fred, fins i tot trencaven les estalactites de gel i les llepaven com si fos un caramel. També portaven mitjons, jerseis i bufandes de llana, perquè allà hi havia ovelles.

Tenien llum elèctric a la part de baix de la casa, però a la part de dalt no. Quan havien de pujar ho feien amb un llum d'oli. Abans ho feien amb una cosa rodona a la que li deien "carburo".

No tenien aigua corrent, havien d'anar a buscar-la a la font pública. Primer hi havia fonts al carrer, però després les van treure.

Havien d'anar a rentar als safareigs, perquè a casa no hi havia rentadores ni lavabos. A l'hivern més d'una vegada va haver de trencar el gel del safareig per poder rentar-hi la roba. Abans es posaven uns bolquers de roba i s'havien d'anar a rentar i secar-los. Abans es treballava molt.

No hi havia lavabos, hi havia unes palanganes de ferro, "palanganeros", que portaven un forat per posar una gerra amb aigua. Al principi eren de porcellana, més tard, d'alumini i a última hora de plàstic, que són les més dures i resistents. Aquest era el seu bany. Es banyaven amb uns galledes grans després de escalfar l'aigua. Més tard, quan es van comprar una casa es van posar un bany amb escalfador per dutxar-se.

El sabó es feia amb l'oli que sobrava del menjar, en lloc de llençar-lo es guardava, es feia amb sosa, però ella mai n'ha fet, no en sap. Com ells no sabien el compraven amb els diners que treia la seva mare de vendre ous, també comprava oli, sucre, arròs... També venien cereal.

Compraven roba amb els diners d'un subsidi que donava Franco a les famílies nombroses.

El menjar era escàs i com la seva família no tenia terres per a sembrar i tenir menjar, el seu pare es va posar de guàrdia rural de muntanya i llavors els van donar unes "cartillas de racionamiento". Els donaven sucre, oli; de tot. Així van estar fins als 7 anys. Quan ja tenia 7 anys, el seu avi, per desgràcia, va morir i llavors sí tenien terres. Les van partir, el seu pare va anar al poble del seu avi i els van treure les "cartillas de racionamiento". Llavors era pitjor, perquè hi havia més escassetat.

A vegades escoltava que els que s'ocupaven de les "cartillas de racionamiento" donaven menys per a quedar-s'ho i després ho venien a l'estraperlo.

Relacions familiars

La seva mare va tenir 11 fills i 2 avortaments. Les relacions entre la seva família eren bones, estaven bastant units.

A casa seva hi vivien "tots", eren 11 germans, els seus pares i un tiet seu que no estava gaire bé i que cada mes anava a casa d'un germà. Amb aquell tiet els seus pares sempre tenien baralles, perquè no estava bé pel que no volia, però per a altres coses sí estava bé. La seva mare, que tenia molts fills i pocs diners, li preparava el berenar per tal que anés al camp i el que feia era anar a casa de la seva germana a cuidar els nens i no anava al camp. Llavors la seva mare li deia al seu pare que, com era el seu germà, el defenia. D'aquí venien les baralles a vegades.

Els seus avis tenien 3 cases i a ell l'hi va tocar una sencera, als demés mitja.

Els seus pares al principi no discutien, però després van començar els problemes perquè a vegades no tenien diners per a comprar les coses, els de la seva família s'anaven fent més grans i necessitaven més coses.

Alimentació

Menjaven sobretot cigrons i porc, també utilitzaven molt el pa i bevien vi. Els venedors de menjar anaven al poble amb camionetes, cada dia n'hi anava una. Però aconseguien els aliments bàsicament intercanviant animals o el que conreaven, allà hi havia molts ramats.

Els pollastres d'aquella època eren millors que els d'ara, perquè allà es cuidaven naturalment, el menjar dels animals eren les restes del menjar de la família o menjar que elaboraven per als animals. Per pesar el menjar utilitzaven una romana.

Menjaven pa blanc, anomenat "pan de hogaza", el pa durava uns 8 dies. Se'l feien ells mateixos. No menjaven gaire fruites, només en temporada i poques.

Conservaven els aliments amb sal grossa, sobretot el llom i el porc. Amb el porc feien xoriços. Aquest tipus d'aliments els guardaven només per les festes.

Ella i la seva mare eren les encarregades de cuinar. Pel matí menjaven truita de patates i llom o fruita (per als camperols), al dinar menjaven normal, només berenaven a l'estiu, berenaven pa amb diverses hortalisses. A vegades també menjaven sardines o tonyina.

A l'hivern, com que les gallines posaven pocs ous, les germanes compartien un per cada dos i tenien petites baralles per a veure qui hi sucava més.

Vestimenta

Per vestir era difícil, perquè com a mínim cada família tenia sis fills, podien arribar a dotze, es comprava roba de cotó, la seva mare comprava un tros gran i feia a cadascuna dos vestits, un per els dies de cada dia i un altre per als diumenges. Els més rics tenien abrics, però ells no.

Quan es trencava un vestit es deixava trencat. Una vegada van baixar per una barana i se li va trencar el vestit dels diumenges. A ella la van esbrincar molt, però a les altres no perquè eren riques.

Normalment es portava manta, no abric, al seu avi el va matar un tren, després de comprar una mula, perquè es va enganxar amb la manta.

Joguines i oci

Allà al poble jugaven amb qualsevol cosa, amb estris trencats, trossos de plats... Ella també es va fer unes nines de drap, a vegades la seva mare la renyava perquè agafava el que no havia d'agafar. Amagava les seves nines, perquè les germanes li treien.

Les seves germanes podien sortir més de casa, però ella s'havia de quedar ajudant la mare.

Els reis al poble només portaven deu o vint cèntims, a vegades també menjar. Una germana seva volia un cavall i li van donar un cavall de cartró, que li va caure a l'aigua.

Escola

Anava poques vegades a l'escola, només quan s'escapava perquè la seva mare la necessitava per ajudar-la a casa, a les seves germanes si que les deixava anar. Ella s'havia de quedar fregant. Ara ella no sap llegir i està anant al col·legi.

Anaven primer a resar i després feien una mica de classe, a una aula petita, amb una pissarra petita, on hi havia una creu i la foto de Franco.

Un dia a l'escola, un del poble que sabia molt i que estava substituint al mestre, quan la seva companya es va adormir li va donar a la Carmen amb una campana al cap, i després la mare la va renyar també. Aquest també els castigava de genolls en forma de creu amb llibres a les mans.

Aquest senyor espantava els nois, quan anaven de nit per aigua; va fer una bola de brossa, la va cremar i la va tirar cap a la font, cridant, per espantar-los. Una vegada va espantar un noi al cementiri. També, quan berenaven els espantava i després es menjava el seu berenar. Aquest mateix també feia de capellà.

Salut

Al poble hi havia moltes malalties: refredats, xarampió, varicel·la, galteres, pulmonies... Havien de portar els nens a l'hospital de Burgos, havien de pagar al metge i també les medicines.

Es fa fer una lesió a un dit que li ha durat tota la vida perquè la seva mare no la va curar bé i no la va portar al metge. Es va fer mal jugant amb un carro que estava lligat a una mula. Per culpa d'aquest dit el seu germà es reia d'ella, pel dit i perquè només netejava, fins que un dia el pare li va donar una pallissa.

Primers anys de la segona etapa de la Dictadura (1959-1973)

Quan va tenir 15 anys, va venir a Barcelona i es va lliurar de moltes coses.

A Barcelona va treballar en una casa servint a gent rica, cuidava els nens i així no enyorava els seus germans. Estiuejaven a Cambrils, on encara no hi havia hotels. Anaven a una casa particular i llogaven habitacions amb dret de cuina.

Les minyones anaven al port de Cambrils i compraven el peix fresc quan arribaven les barques. Allà no parlava ningú el castellà i com que ella no parlava català li costava comunicar-se. Només va estar allà vuit dies. Ella està segura que en un mes hauria après el català.

Després la família va estiuejar a Cerdanyola, en unes cases molt grans, perquè Cerdanyola era d'estiuejants i de pagesos. Hi havia un casino on jugaven a cartes i tota la resta eren cases de senyors. Al bar només podien anar el senyors.

Més tard, famílies de renda mitjana venien a passar els caps de setmana. Anaven al barri de les Fontetes, on hi havia vinyes.

Va estar enviant diners als seus pares durant 2 anys, abans de casar-se, i els va ajudar portant alguns dels seus germans a Barcelona. Ella mai va menjar pernil del que feia la seva mare quan estava allà, però després, quan tornava els estius sí que en menjava.

La Senyora Carmen Cristóbal quan va arribar es va emportar una sorpresa grandíssima amb la preparació per als reis: posaven palla, portaven sabates noves, etc. Es va espantar amb els crits dels nens al matí perquè al seu poble no cridaven mai d'alegria.

La vida a la ciutat li va agradar i estava fins i tot millor que ara, perquè podies anar al cinema sola, sense por, i ningú es ficava amb tu. Anava al "Gallinero" que era més barat, i l'acomodador ja la coneixia i la portava fins a un seient lliure amb la llanterna. Hi anava els dijous i els diumenges, quan la deixaven sortir.

Quan ja va tenir xicot, sempre agafava el tren de les 10:00 de la nit per a anar a Barcelona i no tenia por de res, però ara, quan arriben les 9:00 ja no s'atreveix a agafar cap tren ni a sortir fora.

Després de Franco (1975...)

La senyora Carmen Cristóbal pensa que ara hi ha més llibertat, que es poden dir les coses a la cara, però creu que aquesta llibertat ens l'hem pres molt exageradament, perquè ara ella i la gent gran surt amb por al carrer o a comprar pels robatoris.

Adrià Rico, Sergio Guijarro, Julio Barroso, Jordi Sada.

Informe

Condicions ambientals

L'entrevista s'ha fet al domicili de la filla de la informant al carrer Prolongació del carrer Santa Ana, Cerdanyola del Vallès, Barcelona, al menjador, en un entorn confortable i agradable, també familiar. Ens asseiem els quatre en una taula, on posem un micròfon connectat a l'ordinador per realitzar la gravació i agafem paper i llapis per apuntar l'ambient, els gestos i els noms propis. L'entorn és molt silenciós i tranquil, no hi ha soroll, només d'estossecs o del moviment del paper. Ens hem trobat molt còmodes.

La informant

La Sra. Carmen Cristóbal abans de començar l'entrevista està nerviosa i una mica tensa perquè no sap si respondrà bé ni se'n recordarà suficient. Només arribar ja ens parlava

de coses de la seva vida i anècdotes. Al principi, encara que ho volgués dissimular, estava molt nerviosa i en les dues primeres preguntes tenia la veu trencadissa. Semblava que hagués pensat bastant en l'entrevista.

La seva actitud ha sigut molt bona, s'ha mostrat molt disposada a col·laborar amb nosaltres i a explicar totes les seves memòries. Ha estat molt còmoda durant l'entrevista en general, a mida que passava el temps s'anava trobant millor, amb més confiança.

Quan es realitzava alguna pregunta "difícil" es posava una mica vermella, tremolava una mica i parlava amb nostàlgia. Al final, ja estava molt relaxada i parlava de temes difícils sense problemes. Ha estat tota l'estona amb els colzes a la taula i els braços creuats, sense fer gestos, només en feia quan parlava d'alguna cosa en la qual hagués de parlar de dimensions. En general, ha estat molt bé, ha sigut agradable i fructífera.

Valoració general

La duració de l'entrevista ha sigut de 1h i 9min, s'ha realitzat en una sessió. Segons la nostra opinió conté molt material interessant però és bàsicament de la vida quotidiana, records del que feien els pares, familiars i amics. Ella va néixer a la postguerra, no va tenir l'oportunitat d'estudiar, amb la qual cosa no estava gaire informada en política, a més a més, va viure gran part de la seva infància a un petit poble on arribava poca informació.

Valoracions personals

He après més o menys com treballen els historiadors i la importància del seu treball i l'esforç que realitzen i l'aportació que fan a la nostra societat.

Destacaria la voluntat de la informant a l'hora de col·laborar amb nosaltres i l'esforç que ha realitzat per al nostre treball, l'esforç de recordar la seva infància i la seva vida, quan molts dels seus records són dolorosos.

Sobretot m'ha sorprès la força i la resistència de les persones que han viscut la guerra, la postguerra i la dictadura, la seva capacitat d'aguantar i ser una mica feliços entre la pobresa i les desgràcies.

Després d'aquest treball valoro més el que fan els historiadors i dono més importància a les fonts orals i sobretot a la memòria històrica. Sense això no tindríem records, ni precedents, i probablement no poguéssim tenir principis ni ideals, viuríem només en el present i seríem ignorants, sense memòria ens podrien enganyar ja que no tindríem coneixements ni records.

Sergio Guijarro Torrell.

Encara que no haguem obtingut tanta informació de primera mà sobre la postguerra, les coses que ens va explicar m'han semblat bastant interessants. Gràcies a ella, hem pogut veure com era la infantesa d'algunes persones, com les tractaven i quines obligacions tenien. També vam veure com una família feia el seu dia a dia en aquells temps, cosa que només s'aconsegueix amb les fonts orals.

L'entrevista en general crec que va quedar bastant bé, tot i que em vaig posar una mica nerviós quan no sabia com redirigir la conversa cap a un cert tema i havia d'improvisar. La comunicació entre el grup em va semblar divertida, ja que ens fèiem senyals per intentar dir algunes coses, i si algú veia que em saltava un tema important l'escrivia en un paperet per ensenyar-me'l.

Adrià Rico Blanes.

Sobre aquesta entrevista he valorat la força de la informant, ja que ha hagut de remoure el seus sentiments i records, perquè poguéssim fer aquest treball.

De tota aquesta entrevista hem pogut veure i aprendre com vivia la família de la informant i el que els hi succeïa a la seva vida, els seus problemes interns familiars i els que patien per la pobresa en el poble, igual que moltes altres famílies. Gràcies a aquesta entrevista hem pogut saber que molta gent ha lluitat per la seva vida i que per tot ara la nostra vida és la que és.

Julio Barroso González.

8. Sra. CARMEN GARCÍA

Un record viu i intens.

Resum

La Sra. Carmen García va néixer al 1946 a Velefique, província d'Almeria però als 12 anys es va mudar a Sant Celoni (Barcelona).

Guerra Civil (1936-1939)

Després d'una gran guerra entre germans on els bombardejos van ser l'arma més mortificarà de totes que va treure la vida a milers de persones.

Postguerra i primera etapa de la dictadura (1939-1953)

Ja passada la Guerra civil i una petita gran part de la postguerra, quan les detencions ja no eren massives sinó més selectes, als petits pobles on la guerra no s'havia pronunciat, la postguerra va ser dura, va ser una època on els nens petits ho veien normal tot perquè era el que veien i els feien creure, però amb els anys es van donar compte que el que van viure no era ni normal, ni bo.

Política i repressió

En aquell temps els perdedors s'havien d'amagar o mentir sobre els seus ideals, i si no ho feien, eren humiliats davant de tothom els feien menjar papers de diari, els lligaven de peus i mans i els tiraven al terra els arrossegaven per la plaça etc.

Va ser un època que la gent que la va viure pensa que no va aportar res bo a Espanya. Els guàrdies civils castigaven els republicans per plaer més que per obligació.

L'Ajuntament i tots els càrrecs importants de les empreses van ser exclusius per a la gent de la Falange.

Una manera de no fer-te enemics del nou govern Franquista, era delatar els republicans perquè fossin empresonats o afusellats (càstigs més comuns), per evitar ser detinguts o delatats molta gent va marxar fora del país exiliats.

Durant aquest tram de segle, els partits polítics de l'època van desaparèixer per complet, només podien reunir-se en la clandestinitat ja que estava prohibit agrupar-se grups de més de tres persones al carrer. El català, basc i gallec es van prohibir.

Església i religió

La religió i l'església va obtenir molt de poder durant aquest termini de temps, sobretot els capellans tenien un poder absolut i si et portaves malament amb el capellà es podia negar a fer-te la comunió.

Tots els diumenges s'havia d'anar a missa, no per devoció, sinó per obligació, era com una llei més, els homes podien anar com volguessin, però les dones havien d'anar sempre amb màniga llarga i tapades de turmell a coll.

A l'església hi havia una divisió de on seien les persones: els més rics i poderosos tenien uns llocs assignats i els pobres, camperols i tots els altres seien darrera dels "senyorets" (com es referien als rics).

També va ser una llei no menjar carn en Setmana Santa, no menjar un dia de Setmana Santa etc... Per Nadal s'havia de menjar unes coses concretes o deixar de menjar-les.

La gran part de la població era catòlica, però moltes famílies, no resaven a casa, potser sí que beneïen la taula o quan es moria algun familiar, però no resaven per costum, i quan oraven, dictaven un rosari i poca cosa més.

Relacions internacionals

Per la gent del camp, les relacions internacionals eren un misteri, ja que ni tenien informació del que passava al poble del costat. El Règim Franquista no volia que la gent estigués informada i la informació era molt limitada; només deien el que els interessava.

Una cosa que deien molt era: "*Los Americanos, los grandes americanos, son nuestros hermanos*" Ja que els americans donàvem llet i mantega (sobretot aquestes dues coses a part de tota l'ajuda). Aquests aliments, eren servits a escoles pels nens i nenes per esmorzar.

Més endavant quan el Règim estava molt relaxat el poble va descobrir que venien polítics importants de tot el món.

Resistència

La gent que no estava d'acord amb el règim, intentava fer revoltes i treballar des de la clandestinitat. Els que s'oposaven al Règim s'amagaven principalment en les muntanyes i coves.

Durant aquestes dècades no hi van haver manifestacions ja que a la mínima protesta, la guàrdia civil entrava en acció. Era impossible fer valer la teva opinió, tampoc es podia votar i els drets i llibertats eren diferents segons qui eres. Si eres república, no tenies dret a res. Un clar exemple, al principi de la postguerra: sorties pel matí ben d'hora per buscar aliment i molta gent no t'ho venia per que no estaves del costat del dictador i quan podies comprar, venia la guàrdia civil i et treia el pa i les quatre pomes que portaves.

Situació de les dones

Ja hi havia pocs drets a l'època, però les dones encara tenien menys llibertat que els homes. Hi havia zones i zones. A molts pobles, les noies podien anar soles pel carrer sense ser mal vistes i a d'altres llocs estava súper prohibit.

Les noies quan anaven pel carrer no feia falta que anessin tapades, podien anar escotades i maquillades, però mai, mai podien anar amb pantalons. Quan anaven a missa s'havien de tapar. Estava mal vist que una noia i un noi s'abrasessin pel carrer i caminessin agafats de la ma si no estaven casats.

En moltes famílies les dones no tenien poder de decidir res, ni controlaven els diners a la casa ni res però hi havia altres on les dones portaven "els pantalons" i eren les que treballaven, controlaven els diners i decidien que es feia, això era segons la família. A l'hora de treballar també podien fer treballs molt físics.

Economia i societat al poble

Als pobles no es veia gaire diferència entre una família rica i una família més humils ja que entre nens i nenes tots jugaven junts, cap parell de pares s'hi oposava, però sí que es veia qui tenia diners clarament. Es veia si tenies una casa pròpia, si aquesta era gran, si menjaves bé, si no menjaves bé etc... però entre veïns sempre es van ajudar, donava igual si eren pobres o rics cadascun posava el que tenia.

Amb l'estraperlo molta gent va guanyar diners, però també molta gent va perdre moltes coses, els productes d'estraperlo estaven molt bé cotitzats i era fàcil conèixer gent que el practiques.

Vida domèstica, relacions familiars, la casa i la feina domestica

En una mateixa casa podia viure els avis, la mare, el pare i els fills sense problema, no hi havia lavabos fins als anys 60, no hi tenien aigua calenta, no hi havia on cuinar, havia d'encendre un foc.

Moltes vegades els pisos o cases es compartien amb altres famílies perquè el pis sortís més barat. Així podies trobar 10 persones en un pis molt petit i amb una habitació per a cada família.

Entre pares i mares era una relació com l'actual, hi havia gent que amb els seus pares tenia molta confiança i gent que no en tenia tanta, gent que els parlava de “*senyor*” i de “*vostè*”.

Els grans no parlaven davant dels nens sobre temes de política i temes semblants, amb por que als nens se'ls escapés alguna cosa algun dia, llavors els grans no explicaven res.

Com els anticonceptius de l'època no eren els millors, quan no es volia tindre un fill es donava a l'església, però moltes vegades els fills eren robats res més néixer.

En casa tothom ajudava, des de l'àvia que estava cega fins al pare a l'arribar de treballar. La roba la netejaven als rius ja que no hi existien les rentadores.

Alimentació

No era gaire comú netejar taques de carn o peix als pobles, ja que no en menjaven gairebé mai. No hi havia botigues al poble i la dieta era: llegums, fruita (depèn l'època), verdura, arròs i menjars semblants.

Al principi de la Postguerra es van fer molt popular les cartilles de racionament, però a les ciutats sí que hi havia botigues i es podia menjar carn més sovint i peix igual, però era bastant car.

A les ciutats al contrari dels pobles com tenies un sou et podies comprar l'aliment, als pobles havies de viure de la terra i els animals.

Com no existien els frigorífics, no ho podien conservar durant gaire temps, però una de les formes més eficaces era ficar-los en sal.

En gairebé totes les famílies tothom menjava igual, almenys que hi tingues algun problema (no poder mastegar, per exemple).

Treball

Moltes vegades es passava gana, però s'havia d'anar a treballar igualment, es treballava vuit hores diàries, des de dilluns fins dissabte i es podien fer hores extres que eren pagades. Es començava a treballar amb catorze anys. Et demanaven els certificat escolar per poder començar a treballar.

Els amos dels treballadors eren molt variats hi havia amos exigents que no et deixaven passar-ne cap i d'altres que eren més permissius. Entre treballador i treballador s'ajudaven i es van arribar a fer amistats que encara duren. Per anar a treballar s'havien de posar la roba de treball i depèn de quines empreses, les noies s'havien de recollir el cabell.

Els treballadors tenien 15 dies de vacances a l'estiu, un parell de dies a Setmana Santa i Nadal.

Entrar en una nova empresa no era gaire difícil, tampoc era fàcil que et deixessin al carrer, però normalment només ho feien si feies alguna cosa molt greu.

Moltes vegades els treballadors feien vagues, per exemple pels baixos sous que tenien. Encara que l'edat de començar a treballar era als 14 anys, nens amb 10 anys ja treballaven, hi havia nens amb deu anys que se n'anaven a fer de pagesos durant tres dies, lluny de casa.

Infantesa i educació – escola

L'acte d'anar a treballar va trencar la infantesa de molts infants, que abans de jugar a la plaça del poble i de riure, treballaven. Hi existien les nines, però poques noies en tenien i els nois amb una pilota ja eren contents, però també pocs nois tenien pilotes, era més típic jugar a la xarranca, a fet i amagar, al pica paret etc...

Hi havia dos tipus d'escoles, la pública i la privada, a les dues hi havia una gran influència religiosa, els nens i nenes entraven amb 8 anys i sortien amb 14. Els mestres eren obligats a donar la història com la Falange i l'església volien.

El professor havia de parlar bé del Règim i a part cobrava molt poc. De la guerra no s'explicava res a l'escola. Estaven separats en classes de nois i de noies. Les noies tenien assignatures de costura i punt i els nois d'altres. Als pobles petits hi havia una classe només de noies de 8 a 14 anys i de nois n'hi havien dues, una de 8 a 12 anys i l'altra de 12 a 14. El material era el just: una ploma, un llapis i un tinter. Els pupitres eren de dos en dos. Hi cantaven la cançó de "cara al sol", (només els nois, les noies no). Els càstigs depenien del professor, hi havia professors més estrictes que et pegaven amb el regle i d'altres que et castigaven mirant a la paret.

Joventut – oci

Quan aquests nens i nenes es feien grans, a part de treballar, també s'ho podien passar bé, tenien els cinemes (sempre es clar, amb publicitat del Règim). Hi havia tot tipus de pel·lícules, també hi havia el que anomenaven "*el baile*" on anaven a ballar, també anaven a la platja i a donar tombs.

Salut i sanitat

Quan es posaven malalts i havien d'acudir al metge la sanitat pública era un "dret" que et venia si treballaves, la gent del camp no tenia aquest dret. Les malalties més corrents era un constipat, la varicel·la, el xarampió.

Primers anys de la segona etapa de la Dictadura (1959-1973)

Va arribar a principis dels 50 amb tota la família (mare i germans) i van venir perquè el seu pare ja estava treballant a Catalunya, al poc d'arribar va començar a treballar a la fàbrica on treballava el seu pare, el que veia era una societat més oberta i molt més moderna que la del poble.

Després de Franco (1975...)

El dia de la mort de Franco, va ser un dia normal per a moltes persones, la majoria de la població s'ho va plantejar amb molta indiferència: "*Ja veurem que fan ara*". Però una cosa sí, els que estaven al costat franquista, quan van veure que la democràcia agafava poder, van sortir per cames.

Aitor Rodríguez.

Informe

Condicions Ambientals

L'entrevista es realitza a Sant Celoni (Vallès Occidental) a l'habitatge de la informant ens situem al segon pis de la casa, exactament al saló, on trobem dos sofàs, una taula central per a unes vuit persones, una molt bona llum natural, on ens podem sentir acollits per fotografies dels familiars més propers de la informant.

La informant

La informant es veu molt participativa en l'entrevista i sense por a recordar res del passat, els seus gestos són d'entusiasme al recordar coses que creia oblidades, no escatima en detalls, però quan parlem d'alguns temes, es veu que li afecta moralment.

Valoració general

L'entrevista s'ha fet gairebé en una sessió, només hem hagut de aturar-la per una trucada de la seva neboda de Madrid i per beure aigua en algun moment o fer un petit àpat. L'entrevista ha sigut llarga i amb molta informació addicional, una mica desordenada temporalment, però cal destacar la part de la relacions familiars i respostes a les preguntes finals ja que són les parts més sorprenents.

Valoració personal

He après com era la vida en aquella època, la vida de la meva àvia. M'ha fet molta il·lusió saber com era ella de petita, què feia quan tenia la meva edat. Ha sigut una experiència bona i crec que seguiré preguntar-li coses d'aquest tipus més endavant, simplement per plaer.

Les coses que més m'han sorprès són les relacions entre familiars i com va viure la mort del dictador.

Gràcies a l'entrevista he pogut comparar i descobrir moltes diferències entre viure a un poble i viure a una ciutat.

Crec que les fonts orals són molt importants perquè donen la possibilitat de veure una situació des d'un punt de vista molt diferent. Serà una forma de veure la història molt poc objectiva i parcial, però és real i no amaga res del que va passar. D'aquesta forma pots comparar cada punt de vista de cada família o persona, com ho va viure, ja que segur que tothom ho va viure d'una forma diferent. .

Aitor Rodríguez.

9.Sra. CONCEPCIÓN CABRA RECIO

Resum

La Sra. Concepción Cabra Recio va néixer al 1935 a Fornes, província de Granada.

Guerra Civil (1936-1939)

Concepción era molt petita quan la Guerra Civil va esclatar. Un dia dos nois estaven asseguts en un mur davant de l'església del seu poble i van arribar dos amics i els van empènyer, llavors, els nois que estaven asseguts van desertar. Els dos amics es reien dels que estaven en el mur perquè havien guanyat.

La Guerra Civil va ser molt dura i dolenta perquè van matar a gent innocent.

Postguerra i primera etapa de la Dictadura (1939-1953)

Política i repressió

La gent que estava en contra de Franco no podia expressar-se lliurement perquè eren perseguits i afusellats.

Franco va dir que els que no tinguessin les mans tacades de sang serien innocents i per tant no patirien cap mena de tortura. Però a molta gent d'aquesta, pel motiu que sigui, l'autoritat posava a l'informe que sí que tenien les mans tacades de sang i a la nit agafaven als presos, els treien de la presó i els mataven.

Una vegada els de la Falange van anar al poble de la Concepción, van agafar tres nois del poble i el seu pare perquè presenciés la mort dels seus fills, a continuació el van matar a ell. Després van anar a buscar el capellà que es va amagar a una casa del poble, però quan el van trobar també el van matar.

Creu que era obligatori anar a l'exèrcit. No se'n recorda si hi havia desfilades militars al carrer. Ningú de la seva família va ser afusellat. No sabia si els de la Falange tenien privilegis.

Al poble de la Concepción hi havia una presó, però la principal estava a Granada. A la del seu poble només portaven els que havien fet coses com ara robar. Si havies fet una cosa més forta anaves a la presó de Granada. A la presó de Granada agafaven als presos per la nit els feien fora i els mataven. No hi havien tortures públiques en el seu poble.

Església i religió

La religió es vivia a casa, anaven cada diumenge a missa i els dies de celebracions de bodes i batejos també. Durant la setmana Santa no menjaven carn i com era un poble petit només feien una processó.

Franco no participava als actes religiosos, a no ser que fossin coses molt importants.

Relacions internacionals

La *División Azul*, eren els espanyols que van anar a ajudar a Alemanya durant la Segona Guerra Mundial.

Hi havia bases americanes a Espanya que beneficiaven econòmicament al país. Per saber el que passava fora d'Espanya ho feien a través dels periòdics.

Espanya tenia bones relacions amb Estats Units, Alemanya i l'Argentina. Estats Units tenia les bases a Espanya i van enviar molta llet en pols. Des de l'Argentina van enviar molta carn i de vegades havia vingut la presidenta Isabel Perón¹.

Resistència

No va conèixer cap maqui però sí que sabia que existien. Els maquis segrestaven la gent per intercanviar-los per menjar, com per exemple el cas d'un pastor i el seu fill. Per l'altre costat la Guàrdia Civil matava a gent pensant que eren maquis. Aquestes coses passaven cada dia.

Situació de les dones

Les dones no tenien dret de res, es dedicaven a fer la feina de la casa i a la del camp. El que manava a casa era l'home.

Un dia que estaven treballant al camp, recollint nous, va venir la Guardia Civil, va agafar unes nous de la cistella. Una amiga seva els va dir que les agafessin del terra igual que feien elles. El Guardia Civil es va enfadar molt. El seu pare que estava pujat a un arbre es va enfrontar a la Guardia Civil i si hagués baixat de l'arbre l'haguessin apallissat.

Estava permès casar-se si estaves embarassada, però només si el noi volia. Si estaves embarassada no es posaven de blanc i vestien amb una jaqueta i una faldilla.

No sabia si estava permès o no conduir a les dones però aquestes no conduïen. Les dones tenien un sou inferior al de l'home.

La Sección Femenina era un grup de noies franquistes que ajudaven en col·legis, menjadors socials i hospitals.

Economia i societat

Vida al poble

Vivia en un poble molt petit que no tenia ni mercat ni cinema. Si tenies xicot no podies sortir amb ell sola, havies d'anar amb les amigues. Per fer una festa demanaven la casa a un matrimoni del poble i la casera portava a les noies a la festa i després les tornava a casa. Si algun noi li volia fer un petó a ella o a qualsevol altra noia no ho podia fer perquè algú ho veuria i tothom parlaria malament al poble. Quan el noi anava a ta casa a veure't, els pares estaven al costat del foc a terra, la noia i el seu xicot estaven al costat de la paret parlant. No podies estar a soles amb el xicot mai, ni tan sols a les festes del poble.

Hi havia molt d'estraperlo, perquè tot estava intervingut i com hi havia escassetat la gent pagava el que fos per qualsevol cosa. Vigilaven molt l'estraperlo i et castigaven si en feies. L'estraperlo es realitzava en qualsevol lloc però d'amagat. Al seu poble venien

¹ Ella diu Isabel Perón però en realitat era Eva Perón.

els traginers al port i amb les mules ho portaven, però si els agafaven els hi treien tot i els posaven una multa.

Hi havia uns lladres que anaven amb la cara tapada al port i quan els traginers anaven amb els diners cap a casa seva sortien i els robaven. Un dia van dir que havien agafat a dos lladres i que els havien matat. La veïna de la Concepción era la mare d'un dels dos morts i per tant, la Concepción va viure aquesta situació gairebé en primera persona.

Al poble es coneixien tots, eren com una família. A l'estiu tota la gent del poble estava al carrer. La vida era molt distreta, les portes estaven sempre obertes, no com ara.

La casa

Casa seva tenia dos pisos, a la planta baixa hi havia una cuina-menjador, una habitació on dormien els seus pares i la quadra per tenir els animals. A dalt hi havia habitacions i una on posaven palla per donar als animals. Tenien foc a terra. No tenien lavabo, havien d'anar als corrals o a la quadra a fer les seves necessitats. L'aigua del menjar l'aconseguien a una sèquia que hi havia lluny del seu poble. Per netejar el terra anaven a una que estava més a prop, però l'aigua no era bona. Per netejar la roba anaven al riu, estenien la roba al terra i li donaven amb sabó, després la netejaven i l'eixugaven.

Feina domèstica i alimentació

Ella pintava casa, planxava i sa mare cosia, feia el menjar i feia tota la resta. S'aixecaven d'hora, no hi havia bany i es banyaven amb una palangana. Esmorzaven "migas", al migdia menjaven potatge, "cocido"... Si anaven a treballar al camp menjaven un entrepà amb cansalada i una fruita. Per la nit sopaven patates fregides amb alguna cosa, truita de patates. Tenien una vida molt senzilla.

Encara que hi havia cartilles de racionament es passava molta fam, tot i això, la Concepción va viure bastant bé la postguerra.

Quan compraven els aliments la gent no comprava en grans quantitats. Utilitzaven una mida que es deia quarteró. Moltes famílies que tenien molts fills feien la matança del porc. Per a la seva conservació, com era a l'hivern, en la finestra oberta es posava a sobre d'una capa de sal, una fulla de cansalada, es tornava a posar una altra capa de sal i una altra de cansalada, fins que estigués curat. Amb el pernil també s'utilitzava el mateix mètode de curació. Els pernils es deixaven curar durant uns quants mesos. També es feien xoriços, botifarra, llonganissa i llong que es posaven amb oli en unes gerres de terrissa. El pernil salat es penjava a les golfes i es tallava allà mateix.

Cada família tenia un tros d'hort on es cultivaven patates, melons, etc... El pare de la Concepción treballava en un. La majoria de les fruites les venien al carrer. El blat el recollien i el portaven al molí on ho canviaven per valls per al pa.

El pare era qui tenia més privilegis a l'hora de menjar. El pare menjava més quantitat si només hi havia un tros de carn i el millor també, perquè es pensava que era ell qui treballava més.

Higiene i vestit

Fabricaven el sabó a casa, amb oli i sosa càustica.

No portaven gaire roba. Els homes portaven una camisa, els calçotets i els pantalons. Si la roba es trencava les modistes l'arreglaven. La modista venia a casa teva, li donaves el menjar i ella es passava tot el dia arreglant la roba, fent jaquetes, pantalons...

Treball

Es llevaven al matí, esmorzaven tots junts i el pare se n'anava a treballar al camp, feien un descans que es deia "fer un cigarret" i a vegades feien dos cigarrets. Treballaven fins l'hora de dinar, dinaven al camp i després continuaven fins que es ponía el sol. A l'estiu treballaven més hores que a l'hivern perquè el dia era més llarg.

A l'època dels molins, els netejaven. Un dia va entrar un noi, que duia una llum però aquesta es va apagar i es van adonar que s'havia marejat, per això va entrar el tiet de la Concepció, va lligar el noi i el va treure, però el seu tiet es va quedar dintre. Va baixar un altre tiet i no li va donar temps d'agafar-lo perquè també s'estava marejant, el van pujar i va baixar el pare, però li va passar el mateix. Després va baixar un altre noi amb un mocador amb colònia lligat a la cara i li va donar el temps just per agafar el tiet amb l'altra corda i pujar tots dos, però el tiet ja estava mort.

Infantesa

De petita hi havia poques coses per divertir-se, però jugaven amb les bales, amb un tros de corda a la comba, al tocar i parar, perquè abans no hi havia joguines. Quan arribaven els reis mags els portaven un "mantecado".

Educació i escola

L'escola era per separat nois i noies. Les noies estaven molt poquet temps a l'escola perquè havien d'ajudar a casa, aprenien només allò bàsic. L'escola tenia el mobiliari molt just, no tenien gimnàs ni tampoc pati, només tenien un professor per classe i era un ensenyament catòlic i molt estricte.

Oci

La forma de divertir-se la gent jove només era donar passejades pel carrer o per la carretera, on parlaven els nois i les noies. A vegades venia algun grup de teatre i feia actuacions i hi anava tot el poble. També una nau l'utilitzaven de cinema, però molt de tant en tant. Una vegada l'any era la festa del poble on venia una orquestra.

Els adults per divertir-se es quedaven a casa. La mare i el tiet de la Concepció, com sabien llegir, cosa rara en aquells temps, es reunien tots a casa i llegien novel·les, que encantaven al tiet. Això sobretot ho feien a l'hivern.

Salut i sanitat

Al seu poble no hi havia metge i per tant havien d'anar a un poble del costat. Si el que li passava era fort trucaven el metge i venia a casa. Si el que li passava era molt fort el portaven a Granada a l'hospital.

Per aconseguir els medicaments havien d'anar al poble del costat perquè en el seu no hi havia farmàcies. Hi havia un cotxe que li deien l'Alsina que anava cada dia amb viatgers i els encarregaven els medicaments.

En cas de malalties com el refredat utilitzaven remeis naturals com per exemple llet amb mel, perquè en el seu poble no hi havia metge i havien d'anar al poble del costat o a la capital.

A l'any 1957 la Concepción va venir a viure a Catalunya.

Després de Franco (1975...)

Després de morir Franco hi va haver el canvi a la democràcia que va ser un bon canvi. Perquè amb la democràcia tenien unes llibertats que amb Franco no tenien. No es vivia millor a l'època de Franco.

Alba García, Gloria Herranz, Núria Romero.

Informe

Condicions ambientals

El lloc on es va realitzar l'entrevista és el carrer Lluna n°20, Cerdanyola del Vallès, Barcelona. L'entrevista ha estat realitzada en el menjador de casa de la Concepción Cabra Recio.

Era una habitació còmoda, on hi havia un sofà on va seure la Concepción i unes cadires on vam seure les entrevistadores. Hi havia una temperatura adient. El segon dia s'escoltava de fons el tic tac d'un rellotge. Hi van haver algunes interrupcions: 3:27 Tos del marit de la informant. 32:57 Entra el marit de la informant i comença a xiular. 46:52 Badall del marit de la informant. 55:05 El marit de la informant xiula. 55:27 Sospir de la informant.

La informant

La Concepción Cabra Recio al principi no estava disposada a col·laborar en l'entrevista perquè anava dirigida al seu marit, però vam veure que ella tenia molta més informació que el seu marit i s'explicava molt millor.

Quan portava una estona de l'entrevista va estar més disposada a contestar però igualment va continuar una mica nerviosa. Gesticulava molt, es reia moltes vegades i al final de l'entrevista es va posar a plorar.

Valoració general

L'entrevista ha durat 1:00:07. Es va realitzar en dos dies i es va anar parant per petició de la informant. Conté moltes anècdotes sobre diversos temes, com la repressió, la resistència. El tema més interessant i complet és el tema de la vida domèstica.

Valoracions personals

He après moltes coses noves sobre la Postguerra, com vivien en un poble petit, com eren les cases, com aconseguien els medicaments. Una cosa que m'ha sorprès molt ha

estat que no hi hagués WC a les cases i que haguessin d'anar a un corral a fer les necessitats i que es banyessin amb cubells. També m'ha sorprès que feien el sabó amb l'oli del menjar.

Una cosa que destacaria es la dura educació de la Postguerra, els càstigs dolents i el poc dret que tenien les dones a estudiar, perquè les noies i els nois són iguals i mereixien una educació en igualtat.

Crec que la memòria històrica es molt important perquè ens serveix a nosaltres, els estudiants, per saber com era la vida al passat, saber com actuaven, com pensaven. Ens serveix per formar-nos, per no cometre errors del passat. Tant la memòria històrica com les fonts orals són importants, però les fonts orals son imprescindibles. Amb les fonts orals tenim una altra manera de explicar la historia, tenim un altre punt de vista, tenim la historia dels vençuts, del anònims. Per a mi és la verdadera historia, la historia del dia a dia de les persones normals, la historia expressada d'una altra forma.

Alba García Humanes

Amb el projecte de recerca he après totes les vivències de la vida durant la Guerra Civil i la Postguerra i la gran diferència entre aquella època i la nostra. Destacaria que la vida a la Postguerra era una vida de molts canvis on cada família lluitava per la seva pròpia supervivència i la por que sentia tota la gent per l' autoritat. El que més m'ha sorprès ha sigut que els sabons els feien amb l'oli usat, que el cap de la família era qui tenia més privilegis en tot, com per exemple a l'hora de menjar, que es dutxaven amb galledes d'aigua i que els guàrdies anaven de superiors.

Les font orals i la memòria històrica són molt importants. Les fonts orals ens narren el que va succeir durant la Guerra Civil i la Postguerra, i també, parla de vivències pròpies, de terceres persones. La memòria històrica és important per saber el nostre passat; per una banda per evitar en el present i en el futur, el tornar a cometre els mateixos errors, per una altra per valorar totes les coses bones que s'han aconseguit amb l'esforç de molta gent, com per exemple, el paper de la dona d'ara en la societat i en la família.

Destacaria l'esforç de l'àvia de la Núria per recordar tot el seu passat.

Gloria Herranz Arenillas

Gràcies al projecte de recerca he après moltes coses, tant de la Guerra Civil i la postguerra com de la vida de la meva àvia, del seu passat. He recordat coses que ja sabia però les he recordat d'una manera més propera; com ara la situació de la gent que estava en contra de Franco o la mala situació de les dones en aquell temps. He descobert que no tot el que jo pensava que ocorria en aquella època era veritat per a totes les persones, com per exemple, que les autoritats entressin a casa teva, perquè això no li va ocórrer mai a la meva àvia.

El que més m'ha sorprès i per tant m'agradaria destacar de l'entrevista és que pel Nadal, els Reis Mags en comptes de portar als nens una joguina els portava una galeta, un xoriço o com diu la meva havia un "mantecado". Això em va sorprendre i com a ella a mi també em va semblar graciós.

També m'agradaria destacar l'actitud de la meua àvia respecte de l'entrevista perquè ella no volia fer-la i jo pensava que com ella deia, no recordaria gairebé res de la Guerra Civil i de la postguerra, però quan la vaig convèncer, em vaig adonar que havia viscut coses que em semblaven interessants i que realment sí que sabia moltes coses de la guerra i la postguerra.

La meua opinió vers la importància de la memòria històrica i de les fonts orals és positiva, amb això vull dir que crec que tant la memòria històrica com les fonts orals són molt importants per a les persones, per poder tenir una cultura i una personalitat amb la possibilitat de poder opinar i poder actuar en la seva vida de la manera més correcta.

Per a mi les fonts orals són més “originals, reals” que altres tipus de fonts perquè les fonts orals ens aporten informació de la vida de les persones, amb una relació més directa amb la història de les persones que la van viure i amb les seves emocions.

La memòria històrica em sembla molt important perquè conèixer i recordar el passat ens dona poder en el present per poder actuar i decidir. Si les persones no coneixem el nostre passat ens poden manipular i per tant tots seriem titelles sense personalitat. En resum, la memòria històrica ens ajuda a comprendre perquè les coses són com són i per tant, per poder actuar de la manera que tu vols i no la que altres decideixen per tu.

Núria Romero Aguado.

10. Sra. ENCARNACIÓN MEDINA FORNIELE

Resum

Guerra Civil (1936-39)

Encarnación Medina va néixer a la comarca de la Selva, el 12 de abril de 1933. No té gaire records sobre la guerra. De petita no anava gaire a l'escola perquè havia d'ajudar a la seva família. Portava una vida monòtona. Quan ella tenia 4 anys i la seva germana 6 anys va morir el seu pare d'un accident laboral a les mines on treballava. Des d'aquell moment la família va portar dol durant un 1 any.

Postguerra i primera etapa de la Dictadura (1939-1953)

En els primers anys de la dictadura, el règim va estar influït pel feixisme i va dur a terme una forta repressió contra tothom que hagués tingut alguna relació amb el bàndol republicà durant la guerra civil; molts presos polítics van ser afusellats. Hi havia un únic partit de dretes anomenat “Falange Española”.

Encarna i la seva família no eren de cap bàndol. Tots els pensaments lliures o comunistes se'ls havien de callar, perquè no els portessin com a presos davant de

Franco. Molta gent del seu poble es van exiliar, sobretot polítics republicans van anar a països estrangers com ara Mèxic.

A la Sra. Encarna des de petita no li van explicar res sobre la guerra civil, ja que els seus pares eren republicans en aquella època del franquisme i no volien que passés res amb la seva família. Tenien molta por que la seva família fos destruïda o separada. A casa tenien armes per si de cas. En aquells temps era difícil dormir tranquil, ja que podien entrar a casa a robar o matar les persones del poble. Ens va dir que se'n recordava que la seva mare posava matalassos a les finestres per si disparaven i que dormien al terra amb tres o quatre mantes.

Església i religió

La religió a Espanya era molt important. Quan Franco va guanyar la guerra va fer que la religió catòlica estigués en tots els àmbits, ja que Franco va crear un estat confessional. Els capellans influïen i manipulaven a la gent perquè anessin a missa. L'església mai podia ser criticada per la gent, sobre tot pels republicans. El capellà de l'església sempre estava present als afusellaments.

Tota la seva família era religiosa, des de petita li van inculcar la religió a ella i als seus dos germans, Rosario Medina i Juan Medina.

Van fer la comunió als 6 anys i als 9 anys va fer la confirmació però no se'n recorda del que duia en aquell moment, només sap que anava amb vestit i espadenyes.

Creïen que Déu era un tipus de ser diví, poderós i protector al seu poble. No era obligatori anar a l'església, però el que no anava era mal vist. Normalment s'anava amb vel i amb roba que tapava molt el cos, és a dir, sense escots. Només es coneixia aquella religió.

La Sra. Encarna vivia lluny d'on estava situada l'església, però sempre venia un home o una dona de l'església a buscar la gent d'aquell petit poble situat a la muntanya.

Els anaven a buscar amb carruatge o bé anaven a peu (cap a l'església). Sempre els venien a buscar cap a las 9 o 10 i acabava cap a las 12 o a les 13 en punt. Fora del poble hi havia dues esglésies. Una de les esglésies era molt petita. Era com una espècie d'ermita, on anaven les 5 famílies que es trobaven en el poble on vivia Encarna. L'església en aquells moments era molt important, sobretot perquè la gent creia molt en Déu i en l'església catòlica. Sempre hi assistia molta gent. Molta gent havia perdut algun familiar a la guerra i resaven per ells.

La gent quan entrava a la església portaven roba de color blanc o bé d'un color que no era tan vistós. La bandera d'Espanya sempre estava a l'altar, quan acabava la missa havien de dir "gràcies Déu per ser espanyol i tindre la fe amb tu senyor" i agafaven la bandera, l'alçaven i li donaven un petó.

Relacions internacionals

Alemanya va envair altres països, s'estava fent un país molt gran, i guanyava territoris amb l'ajuda dels països feixistes. Hitler volia fer un tracte, el tracte consistia en que Espanya controlés Hongria, però Franco no va acceptar aquesta proposta, ja que Espanya justament havia acabat la guerra civil. Però Franco va construir l'anomenada "Divisió Azul" que estava formada per voluntaris. Aquest voluntaris eren enviats a Rússia. Després que s'hagués acabat la guerra civil, Espanya va caure en la crisi i Franco va demanar ajuda a l'ONU.

Però l'ONU no va acceptar que Espanya fos ajudada, ja que les dictadures havien sigut condemnades. Franco per millorar l'economia va crear pantans a Badajoz.

Situació de les dones

Després de la mort del seu pare, la mare va patir una petita depressió. Encara i així va haver de fer-se càrrec de les seves filles i del seu fill petit.

Treballava dia i nit, i de vegades no la veien durant 1 o 2 setmanes ja que treballava en un forn de pa. La vida de la seva mare va ser molt difícil. Va caure malalta, i ella i la seva germana van haver d'anar a treballar per mantenir casa seva.

Vida al poble

La vida al poble en aquella època era molt dura perquè no hi havia la qualitat de vida necessària. Els falangistes controlaven el que es feia en el poble, també demanava uns impostos cada mes. No hi havia cotxes, les persones del poble els agradava caminar i passejar molt. Utilitzaven com a transport els ases, els cavalls i les mules. Les famílies d'aquell poble tenien grans terrenys per cultivar arròs, cereals, llegums i tomàquets.

Treballaven 8 hores al dia, alguns sense descans. S'ajudaven els uns als altres amb el menjar o diners per pagar els impostos. Com era dona no podia ajudar gaire en el camp, però podia ajudar agafant llenya, aigua del riu, etc. Normalment les dones feien treballs domèstics.

Vida domèstica

Tenien una casa, un petit terreny i alguns animals del quals treien el menjar i vestimenta. Com el seu pare va morir després de la guerra civil la situació va ser una mica diferent i més dura per a la seva mare. De vegades, quan anava al parc veia com els seus amics jugaven amb els seus pares i ella és posava nostàlgica.

A dins de casa no es parlava de política, tampoc a fora perquè era perillós. Tenien por que algú els escoltés.

Relacions familiars

El seu pare Diego Medina va conèixer la seva mare Encarnación Forniele en un ball del poble. Anys després va néixer Rosario que seria la seva primera filla, Encarna la segona filla i l'últim i més petit, el Juan.

El seu pare va morir en un accident en el seu treball. La seva família va estar de dol durant un any, es van vestir amb roba negra i sabates blanques.

Va morir quan ella tenia 4 anys i la seva germana 6. El seu germà encara no havia nascut. Per aquell motiu la seva mare és va quedar vídua jove i va haver de tirar endavant els seus tres fills.

A la llar és parlava de tot amb confiança, però no es tocava gaire el tema del sexe i de la seves creences republicanes.

La casa

A casa de la Sra. Encarna, a l'hivern feia molt de fred. Vivien en un "cortijo". La seva mare quan tenia temps agafava la llana de l'ovella i feia llençols que venia i amb aquest diners comprava llumins per fer foc a casa. Quan feia molta calor havien d'anar a una mena de riu on anaven a mullar-se i a netejar-se. Encarna no se'n recorda massa de com era casa seva.

Alimentació

Ells tenien sempre un petit cultiu al pati de casa seva amagat, ja que així els veïns no el podien robar. La seva família només s'alimentava del seu petit conreu i si passaven fam havien de beure molta aigua. La seva alimentació sempre ha estat molt pobre.

Higiene

Es rentaven molt poc, només quan havien d'anar a netejar la roba. Se'n recorda que la seva germana va aprendre a fer colònia al col·legi.

Vestit

Anaven amb vestits, que elaboraven elles mateixes, de llençols que s'havien trencat. Els sostenidors estaven fets amb roba del seu pare. On hi havia alguna tela trencada l'agafaven i feien vestits.

Treball

No se'n recorda del seu primer treball, però ajudava a la seva mare a les feines del camp.

Educació

Va entrar a l'escola als 4 o 5 anys. La seva educació va ser molt disciplinada. L'escola es trobava fora del poble, a uns 35 o 40 minuts. No se'n recorda massa, però diu que la

seva mestre era molt bona, jugava molt. Com estava la foto de Franco a la paret, els deia que no pugessin la mirada per veure la cara d'un assassí.

Oci

Als 16 o 17 anys va sentir molt d'interès pel ball i el cinema. Quan sortia amb amigues sempre anava a balls de saló o al cinema. Ella no era gaire sociable, només tenia 3 amigues, diu que es millor que tindre 200 amics i que la majoria siguin falsos. A més per la seva ideologia republicana tenia encara por que els nacionalistes l'agafessin i la matessin.

Salud i sanitat

La seva família no patia malalties, només la seva mare. Els metges que anaven a visitar-la a casa s'havien de pagar.

Darcy Toro, Luisa Sánchez, Cristian Calle, Johan German.

Informe

Condicions ambientals

L'entrevista es va realitzar a la casa de la informant. Va tenir lloc al saló de casa seva. Tots vam seure en les cadires marrons del saló. La seva germana i ella es situaven cara a cara davant de nosaltres. Elles estaven una mica intrigades per les preguntes que faríem. Charo, la germana gran, ajudava a contestar les preguntes.

La informant

Fa moviments suaus, sempre es toca i mira les seves mans molt suaument, es canvia l'anell varies vegades de dit. Quan nosaltres li preguntàvem sobre l'escola no sabia què respondre, per això en aquest tema sempre mirava a la seva germana perquè contestés ella; quan tocàvem el tema de la seva família feia gestos amb la mirada cap a baix, com dient-nos que aquest aspecte de la seva vida era molt dolorós. Se la veia molt participativa en les preguntes. Se'n recordava de la majoria de coses de la seva vida. En alguns temes havia de participar la seva germana per ajudar-la.

Li agradava parlar molt. Alguns moments es posava a riure de les anècdotes de la seva joventut. Vam fer tres pauses, per a que no estiguessin pressionades.

Valoracions

L'entrevista va durar 3:30:23. Vam començar a les sis de la tarda i vam acabar a les nou i mitja de la nit. Vam aturar 3 vegades, per a que descansés. Parla una mica de tot amb força facilitat i amb molta fluïdesa. Té una memòria molt bona considerant els seus anys i amb tot el que va viure la Sra. Encarna. Ens dona informació interessant, com ara com va conèixer el seu marit.

Crec que aquesta entrevista m'ha ensenyat a conèixer la gent gran que va viure en una etapa molt difícil. He pogut trobar la diferència entre la vida d'abans i ara. Sé coses noves sobre ella que ni tan sols m'imaginava, com per exemple que s'anés a treballar i no pogués anar de vegades a alguna festa o que hi hagués cinema a l'aire lliure.

M'ha impressionat molt que la meva veïna se'n recordés tan clarament de fets que havien passat feia 51 anys. Tot i així, no m'havia adonat fins avui que la meva veïna ha viscut cosses molt interessants, que mai m'havia explicat.

Tota la meua vida he tingut una persona davant dels meus ulls que havia viscut penes com la fam als pobles i no m'ho hagués imaginat mai.

He d'agrair que s'hagi fet aquest projecte. M'he adonat que darrere d'una persona es troba una història interessant, coses que mai han sortit en llibres, diaris etc... Espero que ella hagi sigut una bona elecció per aquest projecte. Com diu ella: "Estic molt contenta que la meua història sigui un petit tros de la història de la postguerra".

Darcy Toro.

Quan vaig arribar per primera vegada a casa de la senyora Encarna, veïna de la Darcy, per fer l'entrevista al seu saló, va ser una mica estranya la sensació perquè no coneixia bé el seu marit ni germana. Per això em costava una mica obrir-me a ells, però de mica en mica, em vaig adonar que eren bones persones i molt sàvies per les etapes que havien passat durant la seva vida. Durant l'entrevista em vaig adonar que van patir molt durant aquella època per les reaccions i moviments que feia durant les preguntes que li feia. Sobretot del seu pare que va morir per un accident. La seva família va haver de patir molt per ell i per les causes i canvis que va suposar la dictadura de Franco. A mesura que els tractava vaig agafar molta confiança en elles, sobretot en la senyora Encarna.

Hi havia moments que parlava una mica amb ella en el seu descans, sobre alguna cosa que no tenia res a veure amb el tema de l'entrevista, per tal que es relaxés una mica. Quan vaig començar a gravar una estona l'entrevista em vaig riure molt per les ganyotes que em va fer, es notava que és una persona amb molt bon humor. Al final de l'entrevista vaig donar les gràcies a la senyora Encarna i a la seva germana per les seves participacions.

Amb aquest treball he après que la gent gran es mereixen molt respecte, no per l'edat, sinó pel fet que han viscut durant la seva vida: moments de dolor, tristesa... que han passat a causa de la dictadura.

Luisa Sánchez.

11. Sr. FELIX VEGAS MARTÍNEZ

Resum

El Sr. Felix Vegas Martínez va néixer el 13 de gener del 1932 a Burgos ciutat. Tenia 4 germans, ell era el tercer. Es va criar en una família on no era gaire important la política.

Guerra Civil (1936-1939)

Va ser una època en la qual va haver-hi molta propaganda franquista. Franco anava cada any al “Palacio del paseo de la Isla” en Burgos a passar una setmana per després anar-se’n a Galícia. Van viure econòmicament bastant ofegats i tenien pocs medis. A Burgos la majoria de la població estava a favor de Franco.

Postguerra i primera etapa de la dictadura (1939-1953)

La seva família se sentia dels vençuts. El Franquisme va anar molt bé a Burgos.

Política i repressió

Aquella època va ser molt dura per a qualsevol nen. El que més el va marcar van ser les injustícies, els assassinats massius i que la carretera estigues plena de persones que de la nit al dia desapareixien de casa seva.

Si no estaves d’acord amb la política que hi havia t’estovaven. Manava “el gran capità”. Hi havia un poder militarista. Ell va passar desapercebut. No es podien expressar perquè si no t’havies d’enfrontar amb els qui no estaven d’acord amb tu.

El seu pare va defensar la vida del seu germà perquè el volien empresonar ja que pensaven que era una altra persona. El seu pare va treure una pistola perquè deixessin en pau el seu germà. A partir de aquell moment van declarar el seu pare com un lladre i el van acomiadar de la feina.

La majoria de partits polítics que hi havia durant la República van desaparèixer. Hi havia un dit per als catalans: “aquets gossos catalans”. La gent tenia por perquè no tenien llibertat per expressar les seves idees.

Tots els diaris i les ràdios feien una propaganda política. Les persones no tenien confiança amb altres persones perquè tenien por del que els altres poguessin pensar. Ell se’n recorda que de vegades agafaven a gent per la nit i pel matí trobaven els seus cossos morts en la carretera.

Església i religió

Li imposaven la religió per tots el llocs, fins i tot a casa. Hi havia una relació entre l’església i el govern. Els capellans tenien el poder de persuadir les persones. Ells tenien molta influència sobre les persones creients, Felix inclòs, s’apoderaven d’ells.

Franco va participar en cerimònies religioses. Era obligatori anar els diumenges i dies de festa religiosa a l'església, perquè si no hi anaven havies de confessar ja que era considerat un pecat. Per anar a l'església s'havien de vestir el millor possible.

Relacions internacionals

Les relacions internacionals eren bastant difícils menys amb Alemanya, Itàlia, Amèrica... A l'acabar la Segona Guerra Mundial va afectar indiscutiblement les relacions internacionals que tenia Espanya amb el món. Felix va conèixer a una persona que va ser membre de la *División Azul* destinat a Rússia. Aquesta persona li va dir que "pasaron hambre hasta debajo del paladar". La derrota dels nazis és veia venir. Ell coneixia solament una base Americana, la de Rota.

Resistència

Felix no es considera roig però tampoc franquista perquè pensa que els polítics sempre s'han enriquit dels ciutadans. La seva família tampoc era roja. Els maquis estaven situats en la frontera de França. Va morir gent que no tenia a veure amb la política. No li van afectar les lluites contra Franco. Tots els que no eren de cap bàndol estaven contra de l'abús del poder que tenien els franquistes, però no podien fer res. No van haver-hi manifestacions perquè era impossible.

Situació de les dones

Hi havia una diferència abismal entre les dones i els homes perquè les dones havien de servir al marit. La vida de les dones era cuidar els homes. La majoria de les dones treballaven a casa, n'hi havia molt poques que treballaven fora de casa, a les fàbriques.

Ell no està d'acord amb aquesta ideologia perquè pensa que han de tenir el mateix respecte les dones que els homes. Aquesta discriminació és causada per la ideologia per la qual ha estat educat l'home des de que neix fins que mor.

Felix manté la seva dona econòmicament. La seva dona treballava com ama de casa. Abans ell treballava més que la seva dona però ara és la seva dona qui treballa més que ell.

Economia i societat

L'economia estava per terra, sobretot per a la gent més pobre. No van tenir a prop els objectes de primera necessitat, van haver d'espavilar-se per aconseguir-los. "Hi havia molta més pobresa que ara". La vida va ser molt més dura perquè no es guanyava el suficient per viure. El diner solament el tenien molts pocs. Els embasaments per l'aigua eren i són necessaris per a la població. Ell no creu que l'autarquia sigui el correcte per solucionar el problema.

Vida a la ciutat

Vivia a la ciutat de Burgos. Tenien moltes dificultats per cobrir les necessitats bàsiques i a més estaven restringides. Feien servir les cartilles de racionament. Els hi mancava gairebé tot perquè amb el que treballaven no era suficient per viure.

La gent important era, com sempre ha sigut, els polítics. La pobresa era igual o més que ara. Hi havia més escassetat d'aliments a les ciutats que als pobles. Ell vivia en un barri obrer de Burgos.

Vida domèstica i relacions familiars

A casa seva el pa mai va faltar perquè tenien una bona relació amb una altra família la qual sempre els hi subministrava i quan el pa es posava dur feien "sopes d'all".

Tenien molt respecte als pares però també una mica de por. Tenia una bona comunicació amb els seus pares però hi havia uns temes com per exemple la sexualitat que era tabú. Felix a casa seva havia d'aplicar sempre les regles de comportament i respecte a les persones.

Tenia bona relació familiar, eren 4 germans a casa. Els seus pares van tenir set fills però tres van morir al néixer. Al pare li tenien més respecte i la mare era qui estava més temps amb els seus fills. Els seus pares prenién les decisions plegats no per separat. La seva dona no va tenir cap embaràs no desitjat. Felix mai va utilitzar anticonceptius.

La casa i feina domèstica

La seva casa era de lloguer i molt petita. A l'hivern passaven fred però tenien sort de viure al costat de l'estació de tren i de vegades agafaven el carbó que sobrava per emportar-se'l a casa per escalfar-se i cuinar.

Tenien dues bombetes a la casa però no l'utilitzaven sempre perquè costaven diners i ells no ho podien pagar. Tenien una aixeta d'aigua corrent a la cuina perquè també l'utilitzaven de bany.

La seva mare era qui s'encarregava de la feina domèstica, els nens de vegades també l'ajudaven una mica. En canvi, el seu pare cuinava el bacallà perquè ho feia millor que la seva mare. Es rentava la roba en el mateix lloc on es rentaven els plats.

Alimentació, higiene, vestits

Felix mai va passar gana perquè sempre tenia pa, però els mancaven els altres aliments. Els aliments més comuns eren el pa, les patates i els llegums. Tenien un petit subministrament de peix.

Utilitzaven cartilles de racionament, hi havia tres tipus de cartilles depenent de la classe a la qual pertanyies. La seva família utilitzava la tercera, la més pobre de totes. El racionament era insuficient. No va utilitzar el mercat negre per a res.

No hi tenien dutxa i el que feien era netejar-se amb una esponja. Felix recorda que mai havia vist el sabó líquid, ells utilitzaven les pastilles de sabó. Es rentaven les mans dues vegades per dia i es dutxaven una vegada a la setmana.

Vestien com ells podien dins del medis que tenien. Vestien amb pantalons i camisa. Sempre anaven amb la mateixa roba i quan se'ls estripava la cosien i així la reutilitzaven.

Treball

Felix va treballar en el comerç fins que va emigrar a Catalunya. Va començar a treballar als 13 anys. Va treballar en unes condicions de treball no gaire dures i amb una relació de company molt bona. El seu pare treballava de vigilant a una fàbrica. La seva dona i la seva mare treballen d'ames de la casa.

Infantesa i oci

Jugaven al barri amb els nens ja que estaven separats nens i nenes. Una vegada estava jugant amb un ferro i se'l va clavar al cap; encara té la cicatriu. Només va tenir una joguina que era un cavallet de fusta que li van regalar per Nadal.

Tots els amics s'ajuntaven per anar a jugar al bitllar, a futbol, a cartes...No es celebrava el Carnestoltes i sempre estaven separats els nens de les nenes. Al cine les pel·lícules eren en blanc i negre i de tots els gèneres. Hi va haver una època en la qual s'havia de cantar "Cara al Sol" al cinema. Hi havia una censura bastant forta en les pel·lícules.

Educació – Escola

Va començar l'escola als 4 i la va acabar als 7 anys. Felix va estudiar en una escola pública i va repetir l'últim curs perquè no podia avançar més. Ell va comparar el que sabien els alumnes de l'escola privada amb el seu nivell acadèmic que era d'una escola pública i la conclusió que va treure era que ell sabia quasi les mateixes coses que els alumnes de l'escola privada, i fins i tot més. Felix només va faltar a classe una vegada perquè es va despistar de camí cap a l'escola, no va faltar-hi mai més.

Salut i sanitat

El metge de capçalera era qui els curava però també hi havien hospitals. Les zones rurals estaven pitjors que les ciutats. Les malalties més freqüents eren les gripes i els refredats. A ell li van sortir prunyons de tant de fred que feia a Burgos.

Primers anys de la segona etapa de la Dictadura (1959-1973)

Felix va emigrar a Catalunya el 20 d'octubre de 1954. Va venir sol perquè l'ambient de Burgos no li agradava i també perquè es va quedar sense treball. Als emigrants que arribaven a Catalunya se'ls detenien i eren enviats a Montjuïc per a retornar-los al lloc d'on venien. Ell va tenir la sort de no haver de passar per allò. Quan va arribar a Catalunya va anar a viure amb el seu germà a Barcelona. Ningú va ajudar a Fèlix però ell va ajudar molta gent.

Després de Franco (1975...)

Va viure la mort de Franco als 43 anys a Barcelona. La mort de Franco per a Fèlix va ser “un episodi més de la història”. Va pensar que podria haver un canvi després de la mort del dictador, però més tard va rectificar el seu pensament ja sabia que algú seguiria amb el seu règim. Els canvis que Fèlix va notar van ser que Espanya va rebre ajuda de l'exterior.

Bryan Millen, Meritxell Soto, Ana Berta Vegas.

Informe

Condicions ambientals

L'entrevista es va realitzar al carrer Felip II, número 9 de Cerdanyola del Vallès (Barcelona). La gravació va ser a la sala d'estudi d'una casa. L'informant estava assegut a una butaca per tenir el màxim de confort possible. L'ambient va ser tranquil ja que estàvem amb la porta tancada i amb els telèfons mòbils apagats. No vam tenir cap interrupció important. L'entrevistadora estava asseguda a una cadira davant de l'informant.

L'informant

L'informant és el Sr. Félix Vegas Martínez. Estava disposat a aportar el màxim d'informació al nostre treball sense inventar-se res. Al principi de la gravació, el Sr. Félix no estava gaire còmode ja que l'intimidava una mica, a mesura que passaven els minuts, s'anava acostumant i relaxant, però quan es donava compte que el gravàvem tornava a posar-se una mica nerviós i així successivament.

El Sr. Félix gesticulava molt amb les mans, se les agafava i quan anava a dir alguna cosa important pujava la mà i posava els dits fent el símbol de la victòria i quan dubtava d'alguna cosa es tapava la boca amb les mans, com si volgués amagar-se.

Quan el Sr. Félix va recordar moments del passat, concretament de la seva família se li van caure les llàgrimes i se les eixugava amb les mans, se li notava que no estava còmode perquè no volia plorar i menys quan el gravaven però al final va continuar amb l'entrevista correctament.

Al final de l'entrevista es va sentir molt més relaxat no va dir res que no hagués dit abans quan vam apagar les càmeres.

Valoració general

La durada de l'entrevista va ser de 3 hores 35 minuts 45 segons. Es va realitzar en dues sessions i en total són sis vídeos: El primer dura 43:52 minuts, el segon 46:54 minuts, el tercer 43:30 minuts, el quart de 45:34 minuts, cinquè 11:42 minuts i el sisè 11:33 minuts.

Aquesta entrevista aporta informació sobre la postguerra, l'estil de vida de les persones que no estaven implicades amb la política. També aporta informació personal de quins van ser els problemes i les experiències que va tenir durant la guerra civil fins després de Franco. Durant la seva vida va haver d'immigrar a Catalunya per motius econòmics.

Valoracions personal

Jo no puc valorar molt l'entrevista ja que no he estat present en el moment de l'entrevista, però en escoltar-la m'he donat compte que els avis saben moltes coses que jo no sé pas, per exemple com valorar les oportunitats que et donen a la vida. Ells ho han viscut i poden dir-ho amb les seves pròpies paraules.

Bryan Millen Soledispa.

M'he adonat que han tingut una infància molt dura. He après que, tot i que a vegades ens semblen pesats o repetitius, els avis i àvies tenen passats molt difícils i interessant, que son ells els veritables herois i no els que surten als llibres i que les Fonts Orals són molt més útils del que pensava ja que escoltant i preguntant he après moltes coses sobre la dictadura i tota l'etapa en general.

Meritxell Soto Meseguer.

En aquest projecte de recerca he après moltes coses, com per exemple que no cal anar a buscar en un llibre si em puc informar gracies a les Fonts Orals, ja que crec que és una historia més propera a nosaltres.

I que jo destacaria de l'entrevista realitzada és la vivència de les persones que no podien o no volien intervenir en la política, perquè ells creien que hi havia coses molt més importants. M'ha sorprès molt totes les coses que, en el meu cas, el meu avi ha viscut, per exemple, totes les coses que ha hagut de fer per sobreviure. Jo d'aquest fets no en sabia res i m'ha impactat molt i ara vull saber-ne més.

Per a mi les Fonts Orals són molt importants ja que és una manera de fer història donant oportunitat als veritables protagonistes. Crec que la història ens afecta a tots ja que tots formen part d'ella. La història no per a tothom és igual, perquè ningú té la mateixa ideologia.

Amb les fonts Orals el que fem és completar peça a peça un puzle que en aquest cas és la historia. Sense la memòria històrica no sabríem qui som i sempre cometríem els mateixos errors. Gràcies a ella podem recordar tot el que hem viscut tant les coses bones com les dolentes i així millorar el present.

Ana Berta Vegas Segura.

12. Sr. FRANCESC BRANCHADELL QUEL

Resum

Guerra Cívil (1936-1939)

El Sr. Francesc Branchadell Quel va néixer a Barcelona l'any 1934, va estar vivint a Hostafranc fins als 28 anys, després va anar a viure a l'Hospitalet. Va viure la guerra civil amb 5 anys i se'n recorda de poca cosa.

Un petit record que ha tingut de la guerra tracta d'una bomba que va caure a prop de casa seva i el seu pare el va posar sota un matalàs per protegir-lo. També recorda que un dia estava al terrat de casa seva i va veure al terra una bala que havia caigut dels avions.

Una bomba anava dirigida a una fabrica al costat del col·legi, la fabrica es deia AMSA i era una fabrica d'acers. Però com que la fiabilitat de tir no era tan bona i va caure al pati del col·legi on anava, van tenir la sort que no va explotar.

Durant la guerra un tiet seu, germà de la seva àvia, va anar a un camp de concentració uns quants mesos.

Els pare treballava a l'Ajuntament de Barcelona d'empedrador, portava un braçalet de defensa passiva, la defensa passiva era una organització de l'Ajuntament que anava a retirar els morts enterrats per les bombes. Alguns dels llocs on queien les bombes eren en col·legis i esglésies. La seva mare era brodadora.

Postguerra (1939-1953)

Política i repressió

Durant la postguerra, en Francesc només parlava castellà. El català estava totalment prohibit tot i que al pati, a missa i a les celebracions de Nadal el parlaven. No hi havia eleccions era un govern "a dedo". El comunisme estava mal vist.

Els que estaven a la Falange ocupaven llocs de treball privilegiats. La gent que estava a la Falange tenia treballs ben remunerats.

Amb 17 anys, va viure un cas de repressió proper. Un amic seu estava festejant amb una noia, les autoritats els van veure i van detenir la noia. A la mínima que veien a una parella es pensaven que estaven fent l'acte sexual i estava mal vist. La noia va passar molta vergonya però va sortir bé de comissaria.

Ell vivia amb molta por de la repressió ja que anteriorment la gent robava menjar i els nacionals van dir que tot aquell que tingués menjar a casa seria castigat. Tremolava per la por i s'amagava de la repressió.

Els camps de concentració eren per motius polítics. Els que anaven als camps de concentració per motius polítics tenien més perill de ser afusellats.

El pare de la seva dona (Jesús) era de tendència comunista i el van posar a la presó perquè un amic el va denunciar als nacionals. Estaven apunt d'afusellar-lo però el General Mola va donar una amnistia. Tot això va succeir a Navarra.

Relacions amb l'església catòlica

L'informant anava a un centre catòlic i els diumenges recollien a tots els nens del pati i feien jocs i espectacles. Es passava allà tota la tarda jugant amb els amics, després anava a missa i veia una pel·lícula. Estaven allà de 16.00h a 9.00h. Era opcional anar a missa i al centre catòlic tot i que Franco era totalment catòlic.

En Francesc té un paper on hi ha escrits els noms dels nens que van fer la comunió amb ell i està en català.

Relacions internacionals

Parla de la División Azul. En Francesc no va anar a la "División Azul", però un veí i un amic seu sí. Al seu amic, li van fer signar els papers quan anava begut i aquest no es va donar compte. Moltes persones anaven voluntàriament però altres enganyats com l'amic. Van ferir al company i va retornar. En Francesc no va saber res més del veí.

Resistència

Un aspecte de la resistència que va viure va ser que van pujar un 50% el preu del tramvia, la gent es va rebel·lar i van fer una vaga que consistia en no agafar el tramvia. Tot Barcelona es trobava aturat, van haver de baixar els preus. L'any 1950, els pèrits químics de l'escola industrial els van donar unes capcetes de betum que estaven plenes d'un explosiu, per tal que en Francesc i els seus companys les possessin a les vies del tramvia, així aquest s'aixecava un pam de terra. Les autoritats no van poder aturar la vaga.

Els maquis era una resistència contra el Franquisme, una guerrilla formada als Pirineus que volien enderrocar-lo. No es van rendir però es van anar dissolvent. A molts els van matar i ells també van matar a molt Guàrdies Civils. Era probable que alguns maquis baixessin a la ciutat per agafar algunes provisions.

Economia i societat

Després que robessin menjar, el racionament va entrar. La gent marxava pels pobles al camp on no es coneixia el pa blanc i canviaven aquest pa per altres articles. Si la guàrdia els enxampava amb aquets sacs de pa se'ls emportaven. Per tal que no els enxampessin la gent tirava els sacs de pa abans de arribar a la plaça d'Espanya i algú els esperava allà.

Ell era de la classe obrera, era pobre, passava molta gana i només menjava pa negre. Hi havia alguns rics que tenien més menjar, però la majoria dels seus coneguts eren de classe obrera.

L'Auxilio Social era un organisme que van posar els nacionals, ja que la gent no tenia menjar. Donaven menjar a les famílies d'una olla gran que preparaven les dones de la Sección Femenina i això estava molt controlat.

Als 14 anys ja es podia treballar sense cap requisit. Hi havia treballadors d'alguns tallers que els donaven cops si s'equivocaven. Tenia 14 anys quan va entrar a treballar a un taller mecànic, a les nits anava a aprendre per treure la mestria (FP2).

L'empresa era una multinacional, ell li diu l'empreseta. Les condicions laborals eren bones, era d'origen Holandès i portaven la normativa d'Holanda.

Hi havia un bona relació entre l'amo i els treballadors de la fàbrica. Cobrava 35 pts. a la setmana, treballava de dilluns a dissabte.

Ningú de la classe obrera tenia suficient diners per sortir a l'estranger.

La casa d'en Francesc es trobava al cinquè pis, l'anomenaven la casa dels "Patataires" ja que a sota hi havia un gran magatzem de patates. Era un pis llogat, el lloguer valia 25 pts. al mes. El pis tenia llum, aigua i gas.

Utilitzava la radio per escoltar les notícies. Passava molt de fred perquè no hi havia per escalfar-se. Ell utilitzava una estufa de petroli que tenien. Passaren molta gana fins l'any 50-55. Eren tres a casa: el seu pare, la seva mare i ell. Es van quedar uns anys a casa dels seus pares la seva dona i ell quan van néixer les seves filles, després van marxar perquè el pis es va quedar petit. Van anar a viure a l'Hospitalet.

A casa seva les decisions les prenién tots dos. En Francesc tenia un respecte als seus pares, més al seu pare que a la seva mare. Amb la seva mare tenia una mica més de confiança. Un signe de respecte cap al seu pare era parlar-li de vostè mentre que a la seva mare li parlava de tu.

Rentaven la roba al safareig de casa seva, més tard va sortir una rentadora que s'afegia al safareig. Quan s'havia de dutxar havia d'anar fora de casa, a les dutxes de la Plaça d'Espanya per accedir a les quals havien de pagar un euro amb cinquanta cèntims². Havien d'escalfar l'aigua a l'estufa.

La seva família era apolítica.

De l'any 1948 al 1956 van haver-hi una sèrie de restriccions, no hi havia llum per a la indústria. Ells tallers es compraven uns motors anomenats les burres amb els quals feien corrent elèctrica.

Un dia de treball en el que els van treure el corrent elèctric a Francesc li va tocar fer de "motor biològic" va haver d'estirar la corretja per poder fer funcionar les màquines.

Els burots³ eren autoritats que controlaven tot el menjar que entrava a Barcelona, per poder-lo entrar a Barcelona era necessari pagar una taxa. Estaven disposats a totes les

² L'informant ens ha donat el preu en euros, però segurament voldria dir-ho en pessetes.

³ Antic funcionari municipal encarregat de cobrar els drets d'entrada de certs articles.

entrades de Barcelona, dos dels llocs on es trobaven. Eren un a la Carretera de la Bordeta i l'altre a la Gran Via, més endavant del Cuartel de Lepanto.

Situació de les dones

Les dones treballen, però on ell treballava no n'hi havia, perquè era tot molt mecànic. Quan va canviar de feina que va treballar a la Philips, hi treballaven dones, ja que necessitaven habilitat amb les mans .

Les noies també començaven a treballar, podien entrar de dependents, modistes...etc. La seva dona va treballar a Pamplona, ella és de Navarra, en una fabrica tèxtil," Hilaturas Navarra".

L'escola

Els professors havien de parlar en castellà perquè si no ho feien es posaven en un compromís. Estaven separats per sexe i no portaven uniforme. Anava de dia a l'escola i quan va entrar a treballar anava per la nit, de 7 a 9 de la nit.

Va passar a l'escola industrial, allà tots els que hi entraven havien de ser del "Frente de Juventudes". Anaven al gimnàs, havien de cantar el Cara el Sol, la religió era "a rajatabla" a l'escola pública, a l'escola privada no ho sap del tot bé. A l'escola parlaven el castellà, el català estava prohibit, anaven d'excursió a Montserrat, tot es feia en castellà. Hi feien una assignatura de política que no recorda del tot bé.

Quan va morir Franco al 1975 hi va haver molta gent que es va alegrar, va ser una etapa molt dura per als treballadors. Tot i que ell no va celebrar res. Després de la mort de Franco hi havia més llibertat, la repressió va anar disminuint.

Joana Branchadell, Marta Cano, Noemí Fernández, Anna Puig.

Informe

Condicions ambientals

L'entrevista s'ha realitzat al carrer Mare de déu de les Feixes 29-2-2^a de Cerdanyola del Vallès al pis de l' informant, concretament al menjador. L'habitació era confortable, l' informant estava assegut a una cadira i estava còmode. El menjador estava tranquil, estava en silenci i no hi havia gairebé cap soroll. En una ocasió, la dona de l' informant, que estava asseguda al sofà en la mateixa habitació, va tossir. També es van sentir nens cridant mentre baixaven les escales del pis.

Durant l'entrevista no hi van haver gaire interrupcions, excepte un parell de cops en que la dona de l' informant va comentar sobre el racionament i el nom d'una fàbrica on ella va treballar, que l' informant no se'n recordava.

L' informant

El Sr. Francesc Branchadell Quel al principi estava nerviós, però es va adaptar molt bé a l'entrevista i la càmera. Gesticulava molt i molt sovint. Es notava còmode en la majoria de preguntes, excepte alguna de política que no sabia que contestar. Volia col·laborar en tot moment i volia anar per feina. Si l'entrevistadora en algun moment no sabia què preguntar o es quedava en blanc, ell també col·laborava explicant una anècdota.

L'informant es mostrava bastant neutre respecte a les emocions. Es reia en ocasions, com al preguntar-li si els nens i les noies a l'escola anaven junts o separats, i també a l'explicar una anècdota del tramvia. En altres ocasions, es posava més seriós, sobretot al parlar de les condicions de vida, del racionament i en parlar de les seves filles .

Valoració general

La duració total de l'entrevista és de 58.09s i està dividida en 13 parts ja que l'informant es repetia i havíem de parar per canviar de preguntes. La gravació es va fer en una sola sessió, que va durar una hora i mitja a casa de l'informant.

L'entrevista tracta de diferents temes de la postguerra però, concretament, hi ha bastant informació del racionament, de l'alimentació (pa negre) i també de com es va viure la primera vaga contra el règim (vaga dels tramvies).

Valoracions personals

He après que no tots els homes i dones vivien igual durant la guerra, jo creia que tot era pitjor, però l'informant en general no ho va passar tan malament, sí que es veritat que les condicions podien ser millors, però pel que hem fet a classe, podria arribar a ser molt pitjor encara.

Destacaria com actua l'informant, és a dir, els bons records que té i que s'arriba a expressar amb claredat, com recorda detalls que ens ajuden.

M'ha sorprès la seva actitud, deia que estava nerviós, però només es notava per la gesticulació. També m'ha sorprès la tranquil·litat amb que es prenia les preguntes i que digues el detall de que el pa del racionament era pa negre. També parla de la primera vaga general, la del tramvia.

Les fonts oral són importants, ja que sense aquestes, només tendries la versió del que volen que pensis. La memòria històrica també es important, si no expliquessin als llibres d'història el que va passar, no s'estudiaria, i tots tenim dret a saber què va passar en un passat, ja que així podrem arribar a saber tot el que ens condiciona en el present.

Marta Cano Barril.

He après una mica com es va viure a la ciutat de Barcelona la guerra, la postguerra i la dictadura de Franco en una família treballadora sense cap partit polític en especial, i les condicions de vida i de treball que l'informant va tenir.

Destacaria que les persones sense postures polítiques, és a dir, que no es decantaven ni per Franco ni pels republicans podien viure amb més tranquil·litat. M'ha sorprès que les dones de la família de l'informant treballassin sense dificultats. També em va sorprendre que les bombes a la guerra civil caiguessin a prop i fins i tot al pati de l'escola.

La importància de les fonts orals es que t'ajuden a saber com vivien les persones anònimes. La importància de la memòria històrica és que amb ella podem saber els fets del passat i també ens dona una base per poder crear les fonts orals.

Noemi Fernández Santiago.

Fer l'entrevista m'ha ajudat a aprendre més sobre les condicions a les que es veien sotmeses les persones de l'època, què opinaven els nens sobre el règim franquista. També he après que hi ha molta varietat segons les condicions de vida de la gent tot i que per a tothom eren més o menys iguals, hi havia persones que no ho van passar tan malament, com el nostre informant.

Destacaria la neutralitat de l'informant a l'hora d'explicar, evitava les emocions només reia de vegades, no es mostrava nerviós en cap moment.

Sobretot m'ha sorprès una anècdota que va explicar sobre la primera vaga general, formada a causa de la pujada dels preus dels tramvies.

Sense les fonts orals ni la memòria històrica, no tindriem coneixement sobre els fets que van succeir en el passat i això en part als éssers humans ens espanta, tampoc podríem estudiar-ho. Les fonts orals també són importants perquè sinó només sabríem el que volen que sapiguem, en comptes de tenir el nostre punt de vista sobre les coses.

Anna Puig Aznar.

He après sobre la realitat en que vivien els avis durant la dictadura franquista a nivell individual: que les condicions de vida van ser molt diferents per a tothom, però que la majoria de persones passaven fam i por, i també he après com els va marcar la guerra. Destacaria que el meu avi no va viure la postguerra tan malament com nosaltres pensàvem, amb males condicions, sinó que, dintre de les males condicions que hem vist a classe, la va viure bastant bé.

M'ha sorprès l'actitud de l'informant, que al principi estava nerviós i després molt bé. Cada cop es va anar relaxant més i va explicar les seves anècdotes amb total naturalitat. A part, també he après la importància de les fonts orals en la història, ja que sense les fonts orals, no tindriem testimonis que ens expliquessin el que realment va passar, i la història ens l'explicarien de manera objectiva, depèn de qui la expliqués. En canvi, amb aquests testimonis podem viure de manera més subjectiva i directa el que ens estan transmetent. Però això no treu que la memòria històrica tingui importància, que la té, ja que en algun lloc ha de quedar escrit el que va passar per transmetre-ho a la societat i créixer en cultura.

Joana Branchadell Carbonell.

13. Sra. FRANCISCA SAULÓ "PAQUITA"

Resum

Guerra Civil (1936-39)

La Sra. Francisca Sauló "Paquita" té 87 anys, va néixer a Cerdanyola del Vallès el 1925. Portava una vida monòtona. Quan tenia 4 anys un dels seus germans va morir de diabetis. Durant la seva vida va viure moltes morts de la seva família. La senyora Paquita no se'n recorda com va conèixer el seu marit i tampoc com va morir durant la guerra civil. No se'n recorda gaire de la seva història. De vegades no vol parlar d'alguns temes.

Postguerra i primera etapa de la Dictadura (1939-1953)

Des del començament de la dictadura, Franco sempre va tenir tot el poder, tenia tant el poder legislatiu, com l'executiu i el judicial. El dictador també tenia el poder de tots els exèrcits.

Església i religió

El general Franco va dir que la veritable Espanya "Ha estat sempre, continua sent-ho i serà profundament catòlica". Desitjava fer un Estat catòlic, tant des del punt de vista social com cultural. Hi va haver acord amb la Santa Seu, tot i que en la manera de procedir i d'entendre el que és un país catòlic no eren unànimes.

Paquita anava de petita a una escola de monges, ella era catòlica. En aquella escola, on ella anava, l'ensenyament era fins a sisè de primària. Va fer la comunió a l'escola.

Relacions familiars

El seu marit va morir a la guerra. La relació amb els seus sogres era molt positiva, la van ajudar a superar la mort del seu marit. Els pares de la senyora Paquita van ser els que no estaven d'acord amb el casament.

Vida al poble

La vida al poble de Cerdanyola va ser molt dura, la gent rica et mirava malament pels carrers, sobre tot si venies objectes com feia la senyora Paquita. Hi havia molta discriminació, sobre tot si venien gent d'altres províncies, com ara Madrid, País Basc etc...

La casa

El pare era el que manava a casa, era molt estricte. A casa seva vivia tota la seva família, la tieta, l'oncle, la seva àvia etc... La casa on ella vivia amb la seva família abans era molt petita, però ara és més gran ja que va agafar una mica més de terreny. Encara conserva els objectes que tenia a casa.

Alimentació i vestit

La seva família no patia massa sobre el tema del menjar. Tenien un trosset molt petit de terreny on plantaven cebes, enciams, julivert etc...

Anaven vestits com podien, però la seva roba estava sempre neta com si fos nova. Les dones portaven vestits i els homes pantalons i camisa.

Treball

La primera vegada que va treballar va ser quan ella tenia entre 15 i 20 anys. El seu treball era vendre objectes en una paradeta que tenia al carrer. Temps després quan tenia 24 anys va treballar d'ajudant a una veïna que tenia una tenda de fruites i verdures. El seu sou era molt baix al principi.

Oci

En el seu temps lliure li agradava ballar amb les seves amigues del seu poble. El seu ball preferit eren les sardanes.

Salud i Sanitat

A casa seva la família procuraven no patir cap malaltia, perquè el metge s'havia de pagar en aquells moments. Un amic seu va morir per una malaltia quant tenia 22 anys. Sempre mantenien un bon olor corporal encara que no tinguessin sabó.

Cristian Calle, Johan German.

Informe

Condicions ambientals

L'entrevista es va realitzar a la casa de l' informant; va tenir lloc al seu saló. El meu company i jo ens vam asseure a un sofà de color vermell i ella al seu sofà de costum. Ens vam col·locar asseguts mirant cap a un costat, ella es va asseure de forma que la mirada enfocava la televisió. Es va posar neguitosa per l'entrevista però de seguida es va tranquil·litzar.

La informant

Feia moviments suaus, sempre s'acaronava les mans i es fregava suament quan li fèiem preguntes sobre el seu marit, en ocasions mirava al seu voltant en els moments que es posava nerviosa. Rarament es quedava mirant fixament. Quan vam començar a fer les preguntes es va posar una mica nerviosa. En el moment que li vam preguntar sobre el seu marit (que va morir a la guerra) es va posar nostàlgica. També es va posar així quan li vam preguntar sobre el seu fill, que també va morir a causa de la guerra.

Valoracions

L'entrevista va durar 2:15 minuts. Vam començar a les cinc de la tarda i vam acabar a les set i quart. Va haver-hi una pausa de descans, per a que beguéssim un got d'aigua. La senyora Francisca era molt simpàtica i molt bona persona. Em va ajudar a mi i al meu company a fer que l'entrevista fos més fàcil. El que em va agradar més de l'entrevista va ser l'explicació de les seves anècdotes de la seva joventut.

Cristian Calle.

Quan vaig arribar per primera vegada a fer l'entrevista a casa de la senyora Francisca, em vaig sentir estrany i una mica nerviós. Ella em va inspirar confiança per preguntar-li les coses més profundes de la seva vida. Per exemple, en el tema de la mort del seu marit es va posar trista i la vaig notar amb ganes de plorar. Al final de l'entrevista ens va portar al pati de casa seva, per ensenyar-nos les seves flors preferides. Això em va agradar molt, ja que a mi m'agraden les flors.

Johan German.

14. Sr. FRANCISCO MORENO

Resum

El Sr Francisco Moreno va néixer a Jaen. L'avi comença parlant sobre la guerra civil, va néixer quan va acabar. Era tan petit que no recorda com el va afectar a la seva vida.

Política i repressió

La dictadura no va ser dolenta per a ell, l'únic problema va ser el viure malament. No va tenir cap cosa bona, el seu estil de vida no va empitjorar. No va canviar l'estil de vida durant la postguerra.

Els qui van perdre la guerra no van sofrir cap tipus de conseqüència. No sap com actuava la Falange. La policia era molt estricta amb els ciutadans. No tenies cap privilegi pel fet de ser partidari de la Falange.

Franco no havia participat en la Segona Guerra Mundial perquè havia acabat la guerra civil feia poc. La División Azul era la Falange.

Va veure a Franco amb molt content, el van enviar de la fàbrica al pont que comunica Cerdanyola amb Ripollet al costat de l'ambulatori i el va saludar personalment. Això va ser en el 1963 o 1964, no se'n recorda bé.

La seva sensació va ser d'alegria per veure'l, va anar personalment a saludar-lo. Els guàrdies i la gent l'hi deien que no s'aproximés a Franco, però Franco li va fer senyes per que s'acostés i va anar a saludar-lo. Quan va venir Franco a Ripollet, ell va ser l'únic que el va saludar, tirant-se a terra. No el va veure cap dia més.

Franco va ser un home que no consentia tanta delinqüència com hi ha ara, ell conduïa a Espanya com podia, perquè Espanya era molt pobra.

No hi havia tanta burgesia com ara, no enganyaven tant a la gent. Et donaven treball i te'n podies anar a una altra empresa perquè hi havia més medis per anar a treballar que ara, t'agafaven perquè els agradava el teu treball.

La gent tenia por a la repressió de Franco. On ell vivia no hi havia cap ajuntament. Cap persona denunciava la existència de rojos. L'avi no coneix cap amic o familiar que hagi estat afusellat. Tampoc coneix cap dels seus amics que sentís la necessitat d'exiliar-se.

L'església catòlica i religió

No recorda o no vol recordar res sobre la església. La església tenia el segon poder mandatari. Franco alguns cops participava en els actes religiosos i que no era obligatori anar a missa. Els actes religiosos es feien en públic. Ell és ateu.

La resistència

La resistència lluitava contra Franco i el desobeïa, qui ho feia, era castigat. El tema dels maquis el confon. Hi havia poques manifestacions.

Economia i societat

La gent important era la que tenia diners, si eres pobres no eres ningú. Hi havia gent que es feia rica amb l'estraperlo. L'avi era de la classe pobra. Els que no eren de la classe pobra eren molt orgullosos.

Cada dia anaven al riu a rentar-se. Vestien com es vestien tots, no hi havia cap mena de diferència. Tenien poca roba i quan es trencava es cosia, no es tirava mai.

Quan et posaves malalt depenent de la situació en la que et trobaves t'operaven o no. Els refredats era la malaltia més comuna. Una aspirina valia 1 duro.

La situació de les dones

La vida de les dones era molt esclava, eren vistes com un objecte. El seu paper era cuidar de la casa i dels nens, les noies no eren ben vistes fent el "gamberro". Les dones podien treballar al camp. No tenien cap dret. Eren tractades normal, com un home però sense drets. Algunes dones treballaven i unes altres no.

Feina domèstica i alimentació

Els treballs domèstics els feien entre tots. Depenent de l'edat es feia un treball o un altre. El menjar s'aconseguia amb diners. No menjaven carn, ja que era massa cara. Tot ha canviat en relació als preus. Hi havia racionament i segons l'avi hi havia poc favoritisme.

L'escola i oci

De petit, jugava amb els seus amics i veïns. No va anar mai a l'escola, ja que no es podien permetre el luxe de pagar l'escola privada. El joves a vegades anaven al cinema com a diversió a veure pel·lícules de l'oest.

Treball

Un dia de treball depenia de les feines que hi hagués. Les condicions de treball eren molt diferents a les d'ara, eren més dures. Tant amb el superior com amb els companys de treball, la relació era bona. No sortia amb els companys després de la feina. Treballaven tots els dies de la setmana, sense cap mena de vacances. Guanyava 2 o 3 pessetes. Amb això podia subsistir perfectament. Va començar a treballar als 7 anys al camp vigilant senglars, ovelles, cabres, galls dindi etc... Amb els animals, anava amb el bestiar amb el propietari a passejar-los, anaven als olivars perquè mengessin olives.

També anava a agafar olives, escardar blat, etc... Amb 10 anys ja treballava i quan era petit anava amb els animals en Andalusia, no el va marcar cap treball en especial.

Als 14 anys, va començar a portar els xais a pasturar pels camps. No necessitaven cap estudis per treballar. No feien mai vagues.

El seu primer treball va ser a Santander, en un túnel que unia les províncies de Santander amb Burgos, tenia 17 quasi 18 anys, treballava 12 hores al dia, amb alguns diumenges inclosos. En el túnel tenia un sou just, cobrava 500-600 pessetes. Estaven a Santander a un poble dit Vega de Paz

Primers anys de la 2ª etapa

Va venir a Catalunya l'any 1958 perquè el seu amic li va dir. Quan va arribar va començar a treballar al riu Besòs extraient sorra. Tenia un sou just al riu Besos i fins i tot estalviava. Amb el que estalviava, comprava terrenys o estalviava per reparar la casa.

Els primers anys va viure a Sabadell, en aquell temps va fer la mili a Jaen. Després de la mili, va marxar a viure Montcada i Reixac seguidament a Ripollet i d'aquí a Cerdanyola.

No anava cap Sindicat de Treballadors, hi havia una mica de maltractes al treball i discriminació.

Treballava molt bé i les mesures de seguretat eren escasses, tampoc hi havia seguretat social, anaven al metge sense cap cartilla. En aquests temps no es pot comprar ningú cap terreny, perquè són molt cars, i per la classe pobre no hi ha res.

Quan va morir Franco va pregar per ell i va desitjar que tornès a la vida.

Adrián Asensio, Joel Moreno, Marc Ruiz.

Informe

Condicions ambientals

Entrevista es va a realitzar a casa d'en Joel, Rambla Montserrat nº1. El dimarts dia 3, a les 20:00. Mentre es fa l'entrevista, s'escolten les tecles de l'ordinador constantment de fons, de l'Adrià mentre apuntava coses. Al començament, s'escolta la mare d'en Joel amb tacons, que passa per davant de la càmera 3 cops.

La veu de l'avi s'escolta una mica malament, s'ha d'estar molt atent per escoltar amb claredat la veu cansada de l'avi d'en Joel

Es va fer al menjador de la casa d'en Joel, al costat de la taula, on estaven asseguts l'Adrià, en Marc i en Joel, l'avi estava assegut al sofà davant de la Taula, estava còmode.

L'informant

L'Avi esta una mica nerviós abans de començar l'entrevista. Es llepa molt els llavis mentre parla de la repressió. Esta molt més relaxat mentre parlem sobre Franco. El tema de l'església no li agrada gens, es mostra disgustat amb l'església. Parla molt a la defensiva. S'interessa quan parlem sobre el tema de la llar i com vivien. Poc a poc es va animant més i parla més, està més còmode. Es mostra content quan parlem del tema de la seva infància treballant al camp. El parlar de Franco li agrada i n'està orgullós del temps que va estar al cap de l'estat. Li va fer mal la mort de Franco.

Valoracions

En aquesta part del treball he après com vivien en aquella època. He après com eren les vivències d'una persona la qual va viure uns anys fora de Catalunya. Els treballs que ha tingut aquesta persona, les ideologies polítiques i com eren tractats els ciutadans.

Destacaria el interès sobre el tema del franquisme, ja que l'avi entrevistat es va sentir molt còmode en ell, les expressions que feia i els gestos eren de tranquil·litat.

M'ha sorprès que cada cop que li feies una pregunta, es relaxava cada cop més. També la edat que va començar a treballar l'avi, cuidant porcs, cabres, ovelles i galls dindis.

Marc Ruiz

He après que la gent durant la postguerra passava molta gana per culpa dels sous molt baixos. No era difícil trobar treball, això sí, moltes persones emigraven per aconseguir treballs millor remunerats a altres ciutats, com Barcelona i les zones industrials dels voltants. M'ha sorprès que hi ha gent que encara es favorable a Franco i al règim i que troba que er millor aquella època que aquesta.

Trobo que les fonts orals són importantíssimes per saber com vivia la gent normal d'èpoques passades i per saber les seves opinions i fets d'aquelles èpoques, i per sobre

de tot saber com van viure els fets importants que van succeir durant la seva vida passada (guerres, descobriments mèdics, canvis socials,etc).

Trobo més important això sí la Memòria Històrica, mentre sigui imparcial, perquè és la que s'ensenya als col·legis i instituts. Encara que trobo que la història ha estat manipulada pels guanyadors durant moltíssim anys.

Adrián Asensio.

He après una mica la història del passat del meu avi, tot el que va passar fins a l'actualitat, tot el que va viure, els llocs on va viure, tota la seva història, que, encara que ja ho sabia, m'ha agradat escoltar-lo.

Destacaria tot el que va passar a la seva infantessa, treballant quasi als 8 anys cuitant animals pel camp, per guanyar calés.

M'ha sorprès la rapidesa per respondre a las preguntes, que sempre parlava de Franco, de quan va inaugurar el pont de Cerdanyola del Vallés-Ripollet i ho deia amb orgull i satisfacció.

Les fonts orals i històriques son molt importants, ja que donen la veu a les persones que en el seu temps, no van poder parlar, per això son molt importants. Les persones que no van poder parlar ni expressar-se, tenen la oportunitat ara de fer-ho i de ser arxivades.

Joel Moreno.

15. Sr. FRANCISCO PADIAL EXPÓSITO

Resum

Francisco Padial Expósito va néixer al poble de Nerja, a la província de Màlaga (Andalusia), el 2 d' octubre de 1930. No sap gaire sobre la guerra, perquè no se'n recorda, ja que era molt petit. Al nostre informant li agradava el partit comunista (els rojos) perquè el partit nacional era de la gent rica i els rojos eren de la gent més pobre (del poble).

Els seus pares es deien Antonia (1901) i Francisco (1902). De petit mai va anar a l'escola perquè sempre havia d'ajudar a la seva mare que venia peix en una botiga. Els caps de setmana sempre anava amb els amics a jugar a la platja, ja que era l'única diversió que tenia en el poble.

Encara el nostre entrevistat fos d'esquerres (els rojos) li agradava com actuava Franco, i no tenia res en contra de ell, ja que Franco mai li va fer res a ell ni a la seva família.

Postguerra i 1ª etapa de la Dictadura

Vida al poble

La majoria de les persones vivien de la pesca, d'altres vivien al camp. Al seu poble la gent era molt pobra. Hi havia pocs vehicles, tan sols els tenien les persones amb diners. Els pobres anaven en cavalls o a peu. Les persones no tenien gaire llibertat, perquè no podien ser d'altres religions, d'altres ideologies polítiques, havien de ser com manava el règim.

La casa

A Nerja, a l'hivern no feia gaire fred, perquè és un dels pobles més càlids que té Andalusia. Quan feia fred es posaven tots els de casa unes mantes molt grans i molt toves. A l'estiu podien arribar fins als 40 graus de temperatura i per lluitar amb la calor se n'anaven a la platja, perquè a casa hi havia poca aigua.

Alimentació

A casa seva no es passava gaire gana. Durant la setmana es menjava molt el peix fregit, sobre tot el seitó i les sardines. Alguns dies especials es menjava pollastre.

Vestuari

A la postguerra els homes portaven camisa i pantalons amples, per tenir més facilitat a l'hora de treballar. Les dones portaven faldilles, vestits llargs i algunes vegades portaven pantalons llargs.

Higiene

La higiene no era una gran prioritat. Es dutxaven cada cinc dies i a les majoria de les cases del poble no hi havia dutxa.

Escola

Mai va anar al col·legi, perquè la situació econòmica de la seva família no era gaire bona i també perquè als 8 anys va començar a ajudar la seva mare i el seu pare a vendre peix a la botiga del poble.

Sanitat, església i religió

A la postguerra els hospitals del seu poble i d'altres que hi havien al voltant estaven nets.

En el seu temps lliure que tenia anava a la missa dels diumenges, perquè li agradava l'església, ja que era molt catòlic.

Treball

Va viure durant 20 anys de la pesca i a la postguerra els treballs eren molt difícils i molt mal pagats. A la seva família quasi tothom treballava, el seu pare era pescador. La seva mare treballava en una botiga i ell treballava a la mar. Alguns dies guanyava 30 pessetes. Ell se'n recorda que un dia va guanyar 100 pessetes. Amb el diners que guanyava ajudava els seus pares.

Temps lliure

En el seu temps de lleure anava a la platja a jugar a futbol amb els seus companys. Quan jugaven ell es posava de porter. Li agradava; era molt bon porter. El seu equip preferit era el Reial Madrid.

Situació de les dones

Les dones vivien molt bé, no treballaven al carrer, eren el homes els encarregats. Elles es quedaven a casa cuidant dels seus fills, feien les feines domèstiques com per exemple: rentar la roba, cuinar, netejar la casa etc... Els diumenges anaven tota la família a l'església perquè ja era una costum.

Siham Allaoui, Ghizlane Bouajaj, Bryan Estévez, David Rivas.

Informe

Condicions ambientals

L'entrevista es va fer a la residència de l' informant. Va ser en un sofà. Ell seia amb nosaltres en un sofà de color negre, les finestres estaven obertes perquè feia una mica de calor. Mentre tots tres parlàvem s'escoltava parlar els altres ancians. Hi havia una dona que sempre interrompia la conversa donant-nos petons.

L' informant

L' informant a vegades es mostrava insegur del que deia, s'aixecava del sofà moltes vegades. Ja quan l'entrevista estava més avançada, es mostrava amb més tranquil·litat i amb ganes de explicar el que havia viscut. De tant en tant repetia moltes vegades les mateixes paraules "No passava fam", i altres feia bromes i canviava el tema que estàvem tractant. Més endavant està més còmode, i poc a poc va perdent la vergonya que tenia al principi d'iniciar l'entrevista.

Valoració

L'entrevista va durar 2:28:13. Van aturar 2 vegades per parlar d'altres coses (perquè no es cansés). No se'n recordava de gaire coses perquè de vegades perd la memòria, ja que té 82 anys d'edat.

Aquesta entrevista em va ajudar a saber una mica com vivien les persones a la postguerra, per exemple, que mai ningú se n'anava a un altre poble de vacances, pel problema econòmic que hi havia; que les persones estaven molt de temps sense canviar-se de roba. Ens ha impressionat molt que una persona de 82 anys se'n recordi de tantes coses després de tants anys i la facilitat que tenia per expressar-se. Per aquest motiu hem d'agradir que s'hagi fet aquest treball perquè hi ha persones com Francisco que han passat moltes coses al llarg de la seva vida, per estar on està ara. El treball ha costat una mica perquè de vegades el senyor perdia la memòria, però va valer la pena fer-ho.

Bryan Estévez.

Aquest treball em va servir per a entendre millor la guerra civil i la postguerra, perquè el nostre entrevistat ens va parlar molt sobre les coses que hi havia al seu poble, com anava la gent vestida i moltes coses més. També ens va explicar què pensava i com era Franco, i les necessitats que hi havia en aquella època. Al seu poble quasi mai ningú se n'anava de vacances perquè no tenien gaire diners i moltes famílies passaven gana.

David Rivas.

En aquesta entrevista he descobert moltes coses sobre la vida de la gent i com es vivia durant la postguerra. Per exemple que la gent passejava i anava amb els cavalls, els ases, uns 10 o 12 porcs a l'any i ho aprofitaven. La roba que compraven havia de durar tot l'any. En aquesta entrevista he après moltes coses.

Ghizlane Bouajaj.

Gràcies a aquest treball sobre la guerra civil Espanyola he après moltes coses que jo no sabia, com vivien, què menjaven, com es vestien en aquella època. Per això crec que aquest treball és molt important, també és molt útil i recomanaria que totes les persones ho fessin.

Siham Allaoui.

16. Sra. GLORIA CLAVERO

Resum

La Sra. Gloria Clavero va néixer el 1920 a Aguilar del Alfambra, província de Teruel. Va néixer a casa seva.

Guerra Civil (1936-1939)

Al principi de la guerra van venir molts soldats al seu poble i els robaven menjar sense donar explicacions. A vegades els robaven gallines i deien que era perquè havien de menjar. Moltes coses no les entenien perquè els soldats parlaven una altra llengua.

Postguerra i primera etapa de la dictadura (1939-1953)

La seva família preferia que Franco no guanyés la guerra. No hi va haver cap canvi aparent. A la postguerra la seva família va viure regular. A la dictadura el menjar va ser escàs i no hi va haver cap cosa bona. La meva àvia no té cap record que no vulgui explicar. Quan va acabar la guerra se sentien amb més llibertat. Al seu pare el van pegar i el tractaven malament.

Política i repressió

Als que van perdre els van empresonar. Després de la guerra a Espanya manaven els militars. La propaganda parlava molt bé del règim franquista però després mai feia el que deia. Al seu poble només van afusellar a una persona, però en van empresonar a molts. La guàrdia civil anava al poble moltes vegades a donar voltes i a veure el que passava, però no tractava malament la gent.

Els de la Falange van acomiadar a tots els que estaven a l'Ajuntament i es van posar ells mateixos. Als que manaven abans els van empresonar. Al seu sogre se'l van endur a la presó només per votar a les esquerres.

Quan algú no volien que estigués allà els del règim els afusellaven. Al seu pare li van pegar, el van maltractar i fins i tot li van lligar les mans. Era més dura la tortura física. També van empresonar a un oncle seu, dos anys. No van afusellar a cap de la seva família.

El seu oncle va anar a un camp de concentració, se'l van emportar ells. Per no ser adeptes van acomiadar a molts. Molts del poble se'n van haver d'anar perquè els censuraven. Al seu poble sí que es podia votar. Durant la guerra van eliminar a alguns partits per ser d'esquerres. La gent tenia por per poder ser afusellats. Els periòdics sí que parlaven sobre la guerra. Els soldats no parlaven a la gent normalment.

Església i religió

No era obligatori anar a missa però tota la família de la meva àvia anaven el diumenge. Els capellans no tenien gaire poder, no era important.

Relacions internacionals

Espanya tenia bona relació amb els altres països. No coneixia a ningú que va anar a la "División Azul". Ella no sabia que Estats Units tenia bases.

Resistència

En el seu poble sí que a vegades hi havia manifestacions. Els maquis es resguardaven en les muntanyes per poder agafar algú.

Situació de les dones

Les dones anaven a guardar les ovelles, les treien al camp... Els homes es creien que eren superiors. En el seu poble no hi havia "Sección Femenina" però ella sabia el que era.

Vida al poble

Al seu poble no es passava fam i els veïns es portaven bé, tot i que a vegades hi havia algun conflicte. No hi havia diferència entre nens de pares del règim o de rojos.

Vida domèstica

S'aixecaven a les vuit i menjaven a l'una. Per la tarda anaven a prendre el sol. Sopaven a les nou. Els horaris variaven una mica depèn si era estiu o hivern. No parlaven d'afusellaments. Els seus pares a vegades s'havien d'esforçar per arribar a final de més i a vegades no arribaven. Els seus pares escoltaven la ràdio cada dia. No resaven per menjar.

Relacions familiars

En la família es portaven tots bé. A casa vivien els seus pares, dos germans i ella. Els diners els portava el pare. Les decisions importants les premia el pare. A comprar anava la mare. La seva mare va tenir dos fills.

La casa, la feina domèstica

Casa seva era petita i vella. La casa era propietat de ells. A l'hivern s'escalfaven amb una estufa i no passaven fred. Sí que tenien llum però a vegades hi havia talls de llum. No tenien aigua corrent.

Netejaven la casa, cuidaven els animals... Les tasques les feien repartides. La roba es netejava a casa i després s'aclaria a la plaça del poble.

Alimentació, higiene, vestits

El menjar a vegades mataven gallines o conills o a vegades els compraven. Menjaven molta carn perquè ells tenien els seus propis animals. No passaven fam i els preus del menjar era regular.

Es rentaven amb una galleda. Es rentaven només quan anaven bruts.

Vestien regular i només tenia un vestit. A vegades compraven la roba i a vegades la cosien ells. Després quan hi havia algun forat, a vegades compraven un altre vestit i a vegades l'arreglaven.

Treball

Ella només treballava a casa. El seu pare va ser agutzil. Quan anaven a segar després de retornar al poble ell se'n anava a donar voltes pel poble. Va començar a treballar als 15 anys.

Martín Castro, Gloria Batista.

Informe

Condicions ambientals

L'entrevista s'ha realitzat a Av. Canaletes 49, 1^o1^a el diumenge 15/4/12 pel matí. L'entrevista s'ha realitzat al menjador de casa dels meus pares: Sra. Gloria Pérez Clavero i Sr. Jose Mª Castro Murillo. La informant estava asseguda en un sofà molt còmode i el menjador estava tancat, per tant no hi havia cap tipus de soroll. Només vam aturar una vegada per beure una mica d'aigua.

La informant

Sra. Gloria Clavero San Francisco va ser l'entrevistada. Semblava còmoda i portava ulleres de sol. De moltes coses no se'n recordava, però s'esforçava per intentar aportar alguna idea. No gesticulava gaire i només s'ha emocionat quan parlava del seu pare. Ha fet algun gest per riure però no s'ha rigut en cap moment.

Valoració general

L'entrevista ha durat 1 hora, 1 minut i 43 segons. L'entrevista ha estat tota en la mateixa sessió i només hem parat una vegada de 2 minuts. A l'entrevista no s'aporta gaire informació perquè hi havia moltes coses que no se'n recordava.

Valoracions personals

He après que ara no sabem apreciar tot el que tenim i que hem aconseguit durant molts anys. També he après que quan esclata una guerra el país retrocedeix molt, no només econòmicament sinó també culturalment.

Com que els nostres avis han viscut la guerra ells saben apreciar molt més el que ara tenim. Destacaria la por amb què vivien, no sabien si qualsevol dia els podien empresonar. A vegades empresonaven sense cap explicació, tenien molta inseguretat.

M'ha sorprès que a alguns pobles no hi arribava gaire informació i que la gent no entenia res.

Crec que són molt importants les fonts orals i la memòria històrica perquè com més testimonis siguin entrevistats més s'assemblarà a la realitat el que estudiem.

Martín Castro.

Jo he après que van empresonar a molta gent injustament i que molta gent va perdre a familiars o coneguts perquè només eren d'un altre partit polític.

Destacaria als nens petits que van que haver de veure morts. Aquests nens han hagut de superar una etapa molt dura sobretot si aquella persona era familiar. Aquestes generacions han sigut molt valents.

M'ha sorprès que com que no hi havia quasi higiene una malaltia petita es podia convertir ràpidament en una malaltia greu.

Les fonts orals són importants perquè sentim la veu de qui realment ha patit la guerra amb la fam, les penes... Les fonts històriques són imprescindibles ja que es fonamental poder conèixer la història passada per entendre més l'actual.

Gloria Batista.

17. Sra. INNOCÈNCIA CAPILLA PÈREZ

Resum

La Sra. Innocència Capilla va néixer el 1920, a Benalúa de las Villas, província de Granada.

Guerra Civil (1936-1939)

La insurrecció

Quan va començar la guerra van entrar els "moros" de Alhucemas i anaven de front en front prenent els pobles. Els nacionals estaven al centre de Granada i els rojos pels pobles del voltant. Va haver-hi molts morts, pares i fills separats, fins i tot germans.

Ella estava a Granada, a la Calle de la Cárcel, a un bar treballant amb la seva tieta, la resta de la seva família estava a Benalúa, a prop de Granada, i com que va esclatar la guerra ja no hi va poder tornar. Va estar amb la seva tieta 3 anys fins que per fi va acabar la guerra. Com hi van haver tantes morts, van fer una pel·lícula, que ella va a anar a veure al cine. Va acabar plorant perquè eren imatges molt impactants.

El Albaicín, un barri de Granada, va acabar buit, va ser un dels llocs on va haver-hi més morts. Els nacionals anaven per les cases i registraven fins trobar algú del bàndol dels rojos. Un dels seus veïns va ser afusellat i la seva dona va haver de subsistir gràcies a que es va quedar amb una drogueria. Hi van haver tantes morts que quan Franco va voler fer una quinta, es va assabentar que gairebé no hi havia homes per totes les morts que havia provocat. Moltes vegades li arribava la informació que havien afusellat desenes de persones que anaven en camions.

Hi havia refugis i molts cops havien de sortir corrent del bar per anar a amagar-se a un dels refugis que hi havia al costat del Banco Europa o a una de les cases dels rics. Els avisaven a través d'una campana que estava a la catedral de Granada.

Per a ella la Falange era de dretes i mataven o portaven a la presó als rojos. Quan un grup de la Falange passejava pels carrers, per a ella era un desfilada molt bonica.

Quan abans la Guàrdia Civil agafava algun segrestador i no volia parlar, el forçava per mig de mal tractament o fins i tot amb la pena de mort.

Els rojos feien malbé totes les esglésies, ella resava totes les nits, juntament amb la seva tieta i els nens, avui dia continua resant tots els dies. La Virgen de los Dolores va ser destrossada pels rojos. Per a ella va ser un dels pitjors moments, donat que es molt religiosa.

El front

A Granada hi havia dos fronts: Un era el de la Puesta de la Cabeza i l' altre a Limones i Moclín. A Moclín hi havia moltíssim sofriment donat que sempre estaven amb armes y disparant-se els uns als altres, fins que per fi va acabar la guerra. Els nacionals primer van fer-se amb els pobles més petits i més tard amb Granada, Barcelona, Madrid...

Abans hi havia molt més càstig que avui dia. Els que no estaven d'acord amb Franco eren afusellats. Quan prenien alguna capital els nacionals es manifestaven i quan van entrar a Madrid cantaven: ‘¡1, 2, 3 Madrid nuestro es!’ més tard varen fer-se amb Teruel i cantaven: ‘¡1, 2, 3 Madrid nuestro es i Teruel caerá después!’ pels carrers de la Gran Vía a Granda. A la seva tieta no li agradava anar a veure aquestes desfilades per què pensava que podria caure una bomba en qualsevol moment.

Una de les coses que més va impactar la meva besàvia va ser el Frente de la Mata que era un dels pitjors fronts, perquè va morir moltíssima gent. Els rojos volien entrar a Granada, però encara que van estar molt a prop - a Húscar, a un turó molt alt el qual podies observar des de una llarga distància - no hi van poder entrar.

Un home que estava al front portava un càntir d'aigua a l' esquena, el seu germà estava al front oposat, el front dels nacionals. El del front dels nacionals va disparar un tret que va fer caure el càntir de l'esquena del seu germà i li van haver d' amputar el braç. Quan va acabar la guerra i es van retrobar de nou, el germà li va explicar el que li havia succeït al braç amb el càntir i el del front nacional es va adonar que havia estat ella el qui li havia disparat.

Tota la joventut estava al front. El seu marit estava al front de Madrid, es va perdre a la Sierra i aleshores tothom va pensar que estava mort. La tieta Eulalia va anar fins a Zaragoza per posar una espelma en el seu honor a la Verge del Pilar. Més tard després de mesos va aparèixer explicant que s' havia perdut i la Guàrdia Civil el va agafar, però gracies a que portava un cinturó, se'l va poder descordar i va quedar a les mans de la Guardia Civil i ell va poder sortir corrent.

La vida a la reraguarda

Tots els dies de la setmana treballava, les úniques que tenien festa els diumenges eren les minyones dels senyors. Guanyava 10 pessetes al mes, fins que va acabar la guerra. Va començar a treballar amb a penes 8 o 9 anys al bar de la seva tieta, a Granada.

Ella no va passar gana donat que estava a un bar de Granada i podia menjar gairebé de tot, en canvi els que estaven al front i els rojos sí que van passar molt gana, donat que estaven molt restringits per Franco.

La higiene era molt bona per a ella donat que la seva tieta tenia dutxa. Al matí treballava al bar i a les tardes es dedicava al treball de casa, per la nit tornava a treballar al bar.

Les dones depenien dels homes i si estaven casades la vida no era tan dura, però si no ho estaven depenien de elles mateixes i eren mal vistes. Les dones treballaven molt i no estudiaven gairebé res. Fregaven el terra de genolls amb un simple drap mullat amb aigua. Altres anaven al mercat a vendre.

Els nens anaven a l' escola durant tot el dia i estava separada entre nens i nenes. Les escoles eren molt religioses i quan anaven a l'església amb l' escola devien portar un ram de flors i cantar-li a la verge coples i dir-li versos. Abans de la guerra va anar a l' escola a aprendre a escriure i a llegir, però quan li feia falta ajuda a la seva mare a la peixateria del poble anava a ajudar-la.

Ella va anar a l' escola abans de la guerra, els dies eren divertit, escrivien les coples en la pissarra i les cantaven durant hores. No estudiaven matemàtiques ni història, només aprenien l'abecedari i a llegir i escriure. A l' escola la professora els tenia amenaçats amb un regle, però no pegava gaire, en canvi, un mestre dit Don Antonio pegava sovint. Quan era petita no tenien joguines, però feien ninots de drap. Es divertien a els carrers a prop d' un parc jugant amb aigua i fent roba pels ninots.

Final de la guerra

Finalment tot el mon demanava el fi de la guerra i els nacionals van aconseguir fer-se amb Madrid. Quan va acabar la guerra, tothom estava molt alegre, fins i tot ella que se'n va assabentar gracies a la radio. El primer que va pensar va ser que per fi tornaria a haver-hi pau i podria tornar a veure els seus pares després de tant de temps.

Postguerra i primera etapa de la dictadura (1939-1953)

La noticia de que havia acabat la guerra la va celebrar juntament amb la seva tieta a base de pa i aigua, encara que no li va afectar gaire donat que no estava a cap bàndol. Ella l' únic volia era que hi hagués pau.

Quan va acabar la guerra per fi va poder anar al poble, a Benalúa, on es trobava la resta de la seva família. Van haver de fer un paper per poder-hi tornar.

Franco participava en totes les cerimònies de Madrid. Anar a missa no era obligatori. Els seus pares eren molt religiosos i això influïa bastant. Tenien notícies del resta d' Europa gracies a la radio.

Després de la guerra, hi va haver molta fam i encara que ella no en va passar gràcies a l' economia de la seva tieta, la resta del poble menjava pa negre i subsistia gracies al camp.

El carnaval es celebrava molt alegrement i ho festejaven, els nois donaven copets al cul d' una nena amb el genoll tot dient: “¡Punto que es carnaval!”

De vegades ella anava a Granada i amb les seves cosines Rosalia i María Pérez, passaven les tardes al Café Suizo.

Higiene

La higiene al poble no era tan bona com a la casa de la seva tieta, al poble es dutxaven amb galledes d'aigua o a vegades al riu. No tenien banys per rentar-se i ho havien de fer a un estable. La roba la rentaven al riu. Més tard la seva tieta els va construir un bany. Rentaven els llençols al riu amb aigua i sabó perquè encara no hi havia lleixiu.

Casa

Casa seva, quan vivia amb els seus pares, estava davant de la casa dels Troya, just davant del pantà. Més tard, quan es va casar amb el seu marit, el seu pare va fer una casa per a ells molt a prop de la casa dels seus pares. L'aigua l'aconseguien gràcies a un "pilar"⁴, anaven a buscar-la amb càntrils.

A dalt tenia dues habitacions i una més per als convidats. No passaven fred gràcies a la llar de foc, a més a més hi tenien llum elèctric, dues bombetes. Al pis de dalt no tenien cap bombeta, però gràcies a que tenien moltes finestres amb la llum del sol es veia prou bé. Vivien al camp tant ella amb el seu marit com els seus pares.

Alimentació

El menjar que compraven era: blat, ordi... gràcies a que tenien una cartilla de racionament que l'ajudava a comprar allò més precís.

El menjar més comú i barat al camp eren les patates fregides. També feien la matança del porc. A casa seva tothom menjava el mateix tant el pare com la mare o els nens. Quan podien anaven a caçar conills i el guardaven per menjar-se'l a qualsevol dia festiu.

Treball

Un dia de treball era molt dur, quan anaven a recollir les olives. Ara gràcies a les màquines es molt més ràpid i fàcil. Treballaven 3 hores al matí y 3 hores per la tarda, només al camp, a més a més havien d'anar a vendre al mercat hi feien altres tipus de treball durant la resta del dia.

El seu marit, es a dir el besavi de la Judith, era paleta i treballava gairebé 12 hores diàries.

Sanitat pública

La sanitat pública es pagava a base d'aliments, com per exemple blat. Una de les malalties més comunes era la meningitis; alguna gent moria a causa d'això. El metge de la Montillana no era gaire bo, en canvi, el de Campotejar els agradava bastant. Per aconseguir medicaments havien d'anar al poble del costat, Colomera.

⁴ Un pilar es una petita font.

Dies abans de la mort de Franco va venir a Catalunya per poder treballar. Quan va morir Franco estava a Barcelona.

Judith Martínez, Matías López, Magalin Sanatana.

Informe

Condicions ambientals

La entrevista es va fer a la Calle del Paseo 32, Benalúa de las Villas, Granada. Es va fer al menjador, un lloc tranquil amb no gaires interrupcions. Assegudes al sofà parlant tranquil·lament, sense preses i còmodes. Era un entorn bastant tranquil encara que amb algunes interrupcions degut a que s'escolten els vehicles que passaven a prop nostre. També se sent un rellogà de paret, el timbre de la casa. No hi ha haver gaire interrupcions, tot i que hi ha un moment que s'escolten veus dels meus tiets.

La informant

La Sra. Innocencia Capilla Pérez va a tenir una actitud molt positiva, donat que en cap moment va fer cap interrupció que no tingues res a veure. Parlava tranquil·lament encara que plorés, perquè així s'escoltés millor. La veritat, es que estava molt concentrada en les seves pròpies paraules. Els seus gestos, eres melancòlics, com si ho estigues vivint en aquell mateix moment, recordava tots els detalls, inclòs els noms dels carrers. Les seves emocions depenien del que parlava, quan parlava del seu pare, era trista, i li queien les llàgrimes.

Valoració general

L'entrevista dura 1 hora 01 minuts 16 segons.

Valoracions personals

He après que abans, la vida no era gens fàcil, era molt més dura i no tot era com ara. Hi havia gent que ho va viure millor i d'altra pitjor; uns tenien la sort de tenir aliments suficients per viure, però d'altres limitats i morien de gana.

El que més destacaria és la forma de parlar, perquè és veritat que li dona pena, però al ser del bàndol nacional, parla com si no li hagués afectat tant com a altres persones. M'ha sorprès que no ho celebrés quan Franco va morir.

Quan va acabar la guerra, sí que es va alegrar donat que estava treballant en un bar i encara que no visqués malament volia veure el seus pares després de 3 anys de guerra.

Les fonts orals tenen com a importància que te ajuden a trobar informació a base de preguntes obertes o tancades depenent del moment i del tema, t'ajuden a formar part d'

una gran investigació o projecte pel qual pots aprendre sobre el tema pel qual t' hagin interessat.

La memòria històrica és el resultat de una recerca científica, per recordar fets passats o saber-hi més de l' antiga història. Aquesta informació de la memòria històrica es molt més analítica i precisa gràcies a que son fets ja viscuts.

Judith Martínez.

Vaig aprendre que abans la vida tenia moltíssimes dificultats, ara és més fàcil però abans no ho era així. La societat actual està feta perquè l'ésser humà es desgasti el més possible, però abans tot era difícil fins rentar roba no és com ara.

Destacaria la diferència en la forma de parlar quan parlava d'ella (nacional) o quan parlava de persones que patien en aquells moments. Em va sorprendre que s'emocionés en comptar les històries i que fos del bàndol nacional per la qual cosa no ho va haver de passar tan malament com altres persones que patien, però joestic en desacord amb la seva opinió, per això va ser el que més em va sorprendre.

Sense la memòria històrica no sabries res del passat de la teva societat i a causa d'això la nostra societat no milloraria i alhora un com a persona tampoc. La memòria històrica és molt important per no cometre els errors més d'una vegada.

Les fonts orals ens ajuden a conèixer la història a través dels veritables protagonistes que són les classes populars, també ens ajuda a investigar com pensa la gent i això ens ajuda a conèixer la història dels dos punts de vista, el dels que tradicionalment l'han escrita i el de les classes populars.

Matías López.

Per la naturalitat amb que ho explica, aparenta no haver estat la més perjudicada pel fet històric de la Postguerra. La crueltat del moment, els moments difícils als quals tant d'un costat o l'altre es van viure. M'ha sorprès que als seus, les persones més a prop d' ella no els afectés tant, per ser del bàndol dels vencedors.

La informació obtinguda amb aquesta entrevista és molt important, m'ha servit molt a l'hora de entendre noves coses que no sabíem.

La memòria històrica és molt important per en un futur recordar tot el viscut abans, la entrevista és fonamental, sobretot per recordar tot el viscut a la seva època.

Magalin Santana.

18. Sr. JOSÉ CAÑAMERO BENÍTEZ

El senyor José Cañamero Benitez va néixer a Campillos, Màlaga, el 22 de Febrer de 1926. El seu pare es deia Francisco Cañamero i la seva mare es deia Dolores Benitez. Tenia cinc germans, quatre nois i una noia.

Guerra civil (1936-39)

En l'any 1936, els generals franquistes van començar la repressió i els ciutadans no partidaris del règim van començar a emigrar a altres poblacions per por a ser afusellats. El Sr. José en aquella època tenia 10 anys, i la seva família va haver de marxar del seu poble, Campillos.

La família del Sr. José tenia molta por perquè el seu pare havia estat membre del sindicat obrer i tots els que hi havien participat eren perseguits pel règim i afusellats.

Van passar per diferents pobles, el primer fou Ardales, un poble a pocs kilòmetres de Campillos, on s'hi van amagar durant 3 o 4 dies. A mesura que els franquistes s'apropaven, la família havia de marxar a un altre poble, fins que van arribar a la capital, Màlaga, on es van allotjar en un convent. Allà hi van viure força temps, en condicions molt precàries, dormint al terra amb mantes i poc menjar. Una de les germanes del Sr. José va morir a l'edat de 2 anys.

El 17 de febrer de 1936, les tropes franquistes van entrar a la capital per Estepona, fet que va provocar haver de tornar a marxar cap un altre destí, Almeria. Altres familiars van optar per emigrar cap a França, igual que el poeta i escriptor Antonio Machado.

Durant la guerra, Franco va tenir el suport de Hitler i Mussolini. Anglaterra i França van retirar el suport als republicans per por del comunisme.

L'església va protagonitzar un paper molt negatiu en la guerra civil perquè consideraven al General Franco com a un semidéu; per tant, es va unir als colpistes. L'església en cap moment van ajudar als obrers.

Postguerra i primera etapa de la Dictadura (1939-53)

En acabar la guerra, Franco va dir a la població que podien tornar als seus respectius pobles. El retorn a casa fou dins de vagonets de trens de mercaderies, amb la finalitat de donar una imatge de pobresa.

En aquelles condicions de manca d'higiene i poca salubritat, la seva mare va donar a llum a la seva germana, la qual encara es viva.

Església i religió

La família del Sr. José, com la majoria de famílies de classe obrera, no participaven en els actes eclesiàstics, sols en moments molt puntuals i tradicionals, com ara els batejos, els casaments i per Setmana Santa en les processons. És consideraven catòlics no practicants.

Relacions internacionals

La División Azul era un grup militar que es va formar per anar a la guerra mundial i donava suport als alemanys.

Casa, feina domèstica, relacions familiars

En aquella època estava mal vist tenir pocs fills i les relacions matrimonials eren molt bones. A casa seva, la mare era qui administrava els diners i el pare era molt autoritari. Tenia un total de 9 germans i sols els homes van sobreviure a la guerra civil, les dones van morir.

Les vivendes eren molt senzilles i amb pocs mobles, feia molt de fred i sols tenien una estufa de carbó (copa).

Les tasques domèstiques sols eren executades per les noies, els homes no en feien cap. La roba es rentava al riu i amb l'aigua dels pous.

Infantesa i oci

De la seva infantesa, recorda que no tenien joguines i que per jugar a Fútbol, ells mateixos es feien una pilota amb trossos de draps, cordes i també jugaven amb anelles de ferro dels carruatges; jugaven al carrer amb nens i nenes de la mateixa classe social.

Quan era un adolescent, sols passejaven pels parcs perquè no hi havia gaire opcions d'oci. L'única activitat d'oci, era el cinema, on projectaven pel·lícules importades de l'oest i sobre el ball flamenc, típic d'Espanya.

Salut i sanitat

En aquells temps la sanitat era pèssima, amb molt pocs recursos tècnics i logístics, les visites mèdiques s'havien de pagar. Van patir llargues epidèmies de tuberculosi; la qual va produir la mort de molta població.

Educació – escola

L'escolarització era un luxe que va poder gaudir molt poc de temps, però el va aprofitar al màxim. No hi havia control d'assistència i les classes no eren mixtes. Després de la guerra no va tornar a l'escola i va començar a treballar.

Treball

Les condicions de treball eren molt precàries: els treballadors del camp eren maltractats com esclaus, no hi havien dies festius ni períodes de vacances i el jornal era de 5 a 6 pessetes per dia.

El pare del Sr. José era agricultor: recollien olives, sembraven els camps i treballaven de sol a sol.

Vestits, higiene, alimentació

En no tenir recursos econòmics, la roba s'havia d'aprofitar al màxim i s'heretava de germà a germà. Recorda haver passat molt de fred.

La higiene personal era molt difícil, perquè no tenien aigua corrent. Sols es rentaven amb cubells d'aigua després de la jornada de treball.

Compraven el menjar al mercat i el pa era repartit, casa per casa, pel forner, el qual es desplaçava a cavall. El menú diari era el següent: “Cocido”, “potage” i brou de verdures.

Cap al final de la postguerra

El Sr. José i la seva novia van decidir marxar del poble i emigrar a Catalunya, on desitjaven trobar treball i més oportunitats. Aprofitant que feia el servei militar, va sol·licitar un lloc de treball a la Renfe i l'any 1950 va poder venir a Barcelona.

L'any 1964, va poder comprar un pis de propietat a Cerdanyola del Vallès, amb els guanys del seu esforç.

Després de la mort de Franco

La democràcia va millorar molt la situació social en general i li costa entendre que hi hagi gent que cregui que amb Franco es vivia millor...ja que no es pot viure bé sense el dret a l'expressió i la llibertat.

Oriol Ruiz, Albert Cañamero, Carla Barjola.

Informe

Condicions ambientals

L'informant viu en el Passeig Acacies, nº 7é 4a. L'entrevista es va fer en una taula al menjador. L'entrevistat estava assegut davant dels entrevistadors i molt a prop de la gravadora. El grau de confort era molt alt perquè hi havia molta llum i no hi havia sorolls, tret del rellotge que va sonar un cop durant l'entrevista. Tampoc hi va haver cap interrupció en tota la estona que el vam estar entrevistant.

L'informant

L'informant és diu José Cañamero Benítez. La seva actitud va ser molt positiva, ens va ajudar molt en l'entrevista corregint-nos si feia falta i es va esforçar molt en fer memòria de les coses que havia viscut.

No va fer cap gest en tota l'entrevista i es va notar molt còmode gràcies a que vam crear un ambient adequat perquè l'entrevistat pogués parlar amb tota comoditat. En tot moment va col·laborar i es va esforçar en recordar les coses que li havien passat. Quan vam parlar de la guerra i de la política va ser quan va deixar notar més les seves emocions i també quan es va sentir una mica tens, sobretot quan parlàvem de Franco.

Valoració general

L'entrevista va durar 51 minuts i es va gravar en una sola sessió. Conté material molt interessant sobre la Guerra Civil i la Postguerra. S'han tractat els temes de la Guerra, la Postguerra, política, repressió, església, religió, relacions internacionals, resistència, situació de les dones, economia, política econòmica, societat, els primers anys de la segona etapa de la dictadura i després de Franco. Conté bastant informació per futures consultes ja que es tracten diversos temes.

Valoracions personals

He après moltes coses de la dictadura, com per exemple com de dura va ser tota l'etapa de la dictadura i també he resolt molts dubtes gracies a aquesta entrevista.

Destacaria a l'entrevistat per l'esforç que ha posat en l'entrevista i per el sentiment amb el que l'ha feta. M'ha sorprès molt tot el que va ser capaç de fer la seva família per allunyar-se de l'exèrcit. Jo crec que les font orals i la memòria històrica son molt importants per la gent que vol fer un treball com nosaltres o simplement per tenir-les per la posteritat.

Albert Cañamero Martínez.

Un cop vam acabar l'entrevista, el que més em va sorprendre va ser que l'entrevista't es poses molt nerviós, amb la veu trencada, mentre explicava coses sobre la figura del dictador, Franco. La seva expressió al recordar, em transmetia por, angoixa i rancúnia.

Realment, a l'escoltar la seva història i en definitiva sobre els nostres orígens, podem entendre la importància de la historia oral, i que gràcies a ella, podem saber i reconstruir el passat amb l'ajut de les experiències de les persones que han viscut aquests fets, sensacions i sentiments que sols es poden transmetre per mitjà de les paraules, aspectes que la història tradicional no pot fer.

Oriol Ruiz Español

Podria dir que he après bastant sobre la vida que portava la gent obrera durant la dictadura. M'he adonat que la vida era molt més dura del que em pensava i com ho pintaven els llibres. Destacaria sobre tot l'amabilitat que va tenir l'informant en obrir-se a "desconeguts" i que fes memòria encara que hagués de recordar coses doloroses del passat. Ens va facilitar molt l'entrevista i ens va ajudar a veure la dictadura des d'una altre punt de vista.

Personalment m'ha sorprès molt totes les vegades que l'avi de l'Albert es va haver de refugiar perquè no els matessin. Sabia que molta gent se n'anaven a França exiliats, però el seu avi va anar donant tombs per Espanya perquè no els agafessin quan els fatxes anaven al poble on estaven.

Crec sincerament que són molt importants les fonts orals i la memòria històrica, ja que els historiadors i historiadores poden veure un altre punt de vista, el de les vivència de la gent durant la dictadura Franquista. La font oral es encara més important perquè quan algú parla d'allò que l'ha afectat en el passat la veu normalment li tremola i es poden

veure les emocions. Crec que son molt importants per saber els fets de la historia no només a partir del que surt als llibres.

Carla Barjola Parcerisas.

19. Sr. JOSEP PARCERISA VILASECA

Resum

El Sr. Josep Parcerisa va néixer el 1941 a Cervera, Lleida, tenia 1 germà

Guerra Civil (1936-1939)

L'entrevistat no recorda gaire coses de la guerra civil viscudes en primera persona, perquè va néixer 2 anys després d'acabar la guerra; però si va afectar la seva família el fet que Franco guanyés la guerra. Ell no s'identifica ni amb els vencedors ni amb els vençuts ja que el seu pare va estar als dos bàndols.

Espanya estava dividida en dos regions, els republicans i els nacionals. Això depenia la majoria de cops de la teva situació geogràfica dins d'Espanya, pocs cops no tenies ni l'opció d'escollir per qui lluitaves. Un clar exemple són el pare de l' informant i el seu tiet, que lluitaven en dos bàndols diferents tot i ser germans.

El pare de l' informant va tenir sort dintre del que hi cap perquè no va haver d'obrir foc en cap moment durant tota la guerra degut a que es dedicava al transport de materials i bens, però no tothom tenia aquesta sort, per exemple, els que estaven al front de batalla, perquè la seva situació era molt diferent: o mataves o et mataven encara que no ho volguessis.

La gent es tancava a casa per por a morir, a l'Aragó en concret van haver-hi ciutats que varen estar bombardejades en varies ocasions, per exemple a Belchite que encara es conserva tal i com va quedar després del bombardeig.

Postguerra i primera etapa de la dictadura (1939-1953)

La postguerra va ser un període poc difícil en la seva vida perquè no van passar gaire fam. L' entrevistat va tenir noció de la dictadura de Franco quan es va fer gran, no va tenir problemes durant aquell període. El que més destaca d'aquesta època es que no hi havia lladres ni robatoris com ara ja que tothom estava molt controlat.

Política i repressió

Una de les regions més afectades pel Franquisme va ser Catalunya, perquè hi havia moltes limitacions i no els permetien parlar en català perquè l'idioma estava prohibit. En Espanya manaven els nacionals que actuaven amb hipocresia.

Hi havia gran clandestinitat per part dels republicans, que no tenien un altre camí que l'exili. Un membre de la seva família va córrer aquesta sort, se'n va anar a l'Argentina.

A nivell social considera que els membres de la Falange tenien molts privilegis perquè havien guanyat la guerra, els altres partits polítics clandestins van haver de sortir del país.

La gent tenia por de parlar i havien de cantar "Cara al Sol" i desfilar davant de la bandera.

Església i religió

Quant a la religió era la catòlica per imposició del règim. El poder del capellà era molt important perquè et deia el que havies de fer amb aires de superioritat.

Relacions internacionals

Franco no participava en cap cimera internacional ja que no tenia relacions internacionals més que amb Alemanya i Itàlia que tenien governs feixistes. A nivell polític, donat que en el país encara quedava gent de dretes que tenien ganes de seguir lluitant per les seves idees feixistes es va crear "La División Azul" que va anar a lluitar contra els comunistes a Rússia.

La imatge d'Espanya fora de les nostres fronteres era d'un país que no significava res i no tenia relació amb cap altre. Segons l'entrevistat, Espanya no tenia turistes.

Resistència

En el país va quedar gent que encara tenia ganes de lluitar per els seus ideals i per això utilitzaven la guerra de guerrilles en aquelles zones muntanyoses i aïllades de la Península. Un clar exemple son els Maquis. Els partits polítics d'ideologia contrària al règim estaven a la clandestinitat i fins que no va arribar la democràcia no van tornar al país.

Situació de les dones

El paper de la dona en la societat franquista era secundari, la seva vida consistia en servir el seu marit i els seus fills. Portava el pes de treure endavant la família.

Vida al poble

La vida al poble de l'entrevistat anava millorant. L'estraperlo era la forma de guanyar diners per a moltes famílies, moltes d'elles es van enriquir. El seu pare estava a intendència i movia el material d'un lloc a l'altre, quan passava pel poble amb el camió deixava sacs de cada aliment a casa i d'aquesta manera anaven subsint. L'estraperlo consistia en la venda d'aquests sacs que estaven destinats a altres llocs.

Vida domèstica

Tant la vida domèstica a casa de l' entrevistat, com les relacions familiars eren bones. Els seus pares a casa no parlaven de política, eren pacífics. A casa només entrava el sou del seu pare, que tenia tres o quatre treballs, per tant s'havien d'esforçar per arribar a fi de mes i subsistir amb un únic sou.

L' entrevistat escoltava la ràdio, les ràdios eren clandestines només se sentien a la nit i sempre en clandestinitat. Escoltaven les notícies de l'estranger, els pares t'aconsellaven d'escoltar aquestes ràdios nomes a la nit i mai en públic. Ex. Ràdio Pirinenca.

Relacions familiars

La relació entre la família de l' entrevistat era bona, es reunien els diumenges per fer excursions conjuntament. A casa de l' entrevistat vivien el pare, la mare, el seu germà i ell. Les relacions entre els seus pares eren bones, es portaven bé, no discutien, no tenien problemes.

Els diners de casa seva els administraven entre els dos, el pare els portava i la mare els gastava. La seva mare podia prendre decisions sense el permís del seu marit. A casa seva no eren malgastadors, ja que tampoc tenien diners suficients com per poder malgastar.

La casa

Casa seva era propietat d'una tia que els la deixava per viure. La casa no era ni gran ni petita, era normal, però tenia tot el necessari. Tenien llum elèctric i aigua corrent. A l'hivern tenien estufes i foc a terra amb llenya. Per tant no passaven fred. Tenien lavabo amb dutxa i vàter.

Feina domèstica

La feina de casa, la feia la seva mare, que era l'encarregada de fer el dinar, el sopar, l'esmorzar, el berenar, netejar la roba, netejar la casa, etc. El seu pare, estava tot el dia treballant i no tenia temps d'estar a casa que trepitjava molt poca estona, per dinar, sopar i dormir. La roba la rentaven a un safareig. Tenien una habitació per rentar la roba a mà. El sabó es feia a casa amb olis de cuinar.

Alimentació

La vida en una família espanyola es resumia en: misèria i silenci. La cartilla de racionament t'indicava que i quant havies de menjar. En el cas de l' entrevistat això no va ser l'únic recurs de supervivència ja que la família disposava de terres que els permetia obtenir aliments de l'agricultura per a subsistir, encara que la carn era un bé escàs.

Conservaven els aliments amb barres de gel (neveres de gel), que les compraven als bars. A casa de l' entrevistat tothom menjava el mateix.

Higiene, vestits

Es rentaven a la dutxa, dues o tres vegades per setmana a l'estiu, menys cops a l'hivern. Segons l'esport i exercici que havien fet.

La vestimenta havia de durar bastant, no et podies canviar de roba molt sovint. L'entrevistat va tenir el seu primer vestit de gran, ja que no es podien permetre tanta roba com tenim ara. Era la seva mare l'encarregada de comprar la roba. El primer vestit se'l van anar a fer a un sastre d'ofici on et prenien la mida. Ara ja no n'existeixen.

Treball

A nivell laboral les jornades eren interminables, més de 12 hores de treball i es necessitaven 2 o 3 sous per a treure endavant la família. A més a més la qualitat del treball era pèssima, no hi havia cap tipus de condicions que garanteixin la qualitat de vida del treballador. Un clar exemple d'això és el cas del pare de l'entrevistat que als seus 50 anys no tenia cap tipus de assegurança que garantís la seva jubilació.

Infantesa

L'entrevistat de petit jugava amb qualsevol cosa, tot fet a casa. Ho feia el seu pare, amb fusta o matèries que podíem trobar fàcilment. Les primeres bicicletes que van arribar eren molt cares, però després van venir coses més barates. Jugava a casa o al carrer.

Escola

Respecte al col·legi hi havia moltes carències de mobiliari, llibres i materials, però, encara que els nens i nenes estiguessin separats, hi havia disciplina i s'obeïa al professorat. No es parlava mai de política, estava totalment prohibit i es desconeixia el que passava en la resta del món perquè Espanya estava aïllada.

Els feien aprendre i cantar el "cara al sol". Cantaven obligats, encara que no sabien el significat. A l'escola tenien càstigs, et feien posar les mans en forma de triangle i el fotien amb una vara. Et feien anar rectes. No feien activitats fora de l'escola. Després del col·legi l'entrevistat se n'anava a casa i jugava al carrer amb els amics i germà.

Oci

Els joves al carrer jugaven a pilota, o al que fos, en canvi els adults jugaven a cartes i anaven al bar.

Hi havia cines. Les pel·lícules tenien parts censurades i tenien el "NO-DO". Aquest "NO-DO" era una cinta feta per Franco que s'havia de veure obligatòriament.

Salut i sanitat

No hi havia sanitat pública, encara que als últims anys de dictadura es començava a veure. No hi havia un centre sanitari per anar a visitar-te, hi havia metges particulars

que t'administraven i et deien què fer. Et donaven injeccions o medicaments per anar a buscar a la farmàcia, la seguretat social va venir de mica en mica.

Primers anys de la segona etapa

El sr. Josep va venir a Barcelona el 1959, ja que li havien donat una feina a la Vanguardia després d'haver estat aprenent l'ofici a la impremta al poble. A la seva feina una de les primeres coses que li van exigir va ser agafar les informacions i passar-les a la censura; la censura estava a uns deu minuts, de Pelayo a la Rambla de Catalunya.

Era l'encarregat d'agafar les galeres dels periodistes, els que escrivien les informacions després les passaven per linotipista que ho passava a paper i ell els portava a la censura i així successivament.

Hi havien informacions en les quals s'abolia gairebé tota la informació i no es deixaven publicar, en d'altres es suprimien paràgrafs i deixaven la informació més bàsica i la que els hi interessava, per últim n'hi havia algunes de les que treien el mínim d'informació com ara frases en concret. Tampoc els hi calia cap mena de justificació per fer-ho.

Després de Franco

L'entrevistat el dia de la mort de Franco va treballar tota la nit, la mort del dictador la va viure intensament ja que com treballava en una empresa periodística. Tenien les portades fetes des de feia temps perquè van dir tantes vegades que s'havia mort que ja havien preparat la feina per si moria de veritat. L'informant pensa que ja era hora de que morís perquè ja va aguantar molt i ja li havia d'arribar l'hora.

No entén perquè hi ha gent que pensa que es vivia millor a l'època de Franco que ara, podria ser com a molt perquè es podia dormir amb la porta oberta i hi havien menys robatoris perquè sabien el que els esperava.

Julia Jaque, Sara Megino, David Gómez.

Informe

Condicions ambientals

L'entrevista s'ha fet a Cerdanyola del Vallès, carrer Pizarro número 2. No hi ha sorolls, hi va haver una interrupció i vam seguir l'entrevista, sense voler, en castellà, per tant hi ha una part en català i una altra més curta en castellà. Ens trobàvem en una habitació sols, sense molèsties, les interrupcions van ser molt poques.

L'informant

El sr. Josep Parcerisa Vilaseca feia pocs gestos, en algun moment n'ha fet algun, però tot es pot entendre amb les paraules de l'entrevista. Estava còmode, ja que hi havia confiança i bona relació.

Valoració general

L'entrevista dura aproximadament 55 minuts. Hi ha informació sobre la postguerra, sobre l'escola (el mobiliari que hi havia a la classe, el material i el que s'ensenyava, sobre el treball a la "Vanguardia", la censura i sobretot de l'estraperlo, ja que el seu pare hi va estar molt a prop. Hi ha una mica d'informació de tot tipus, economia, sanitat, vida domestica i familiar, vida al poble, i sobretot vida a l'època de Franco, avantatges i desavantatges.

Valoracions personals

M'ha sorprès que se'n recordava molt bé de les vivències viscudes. És sorprenent que una persona lluités a un bàndol o a l'altre segons la seva situació domèstica, que no valguessin els pensaments de cada persona, sinó el lloc on vivien. Hi havia persones que havien lluitat als dos bàndols. També m'ha canviat la idea de l'estraperlo, ara l'entenc millor. M'ha sorprès la idea que el meu avi no va passar gana, pensava que havien passat una postguerra pitjor.

El que més m'ha sorprès és que em digués que es vivia més tranquil, em pensava que havia sigut pitjor. M'ha semblat bé, he après molt, encara que la majoria ha sigut per confirmar el que ja havíem escoltat a classe; encara i això ara entenc coses que abans no entenien, com la "División Azul" o l'estraperlo. M'ha semblat una bona forma d'aprendre i a l'hora de passar un bon temps en companyia. Em sembla important poder tenir un testimoni d'aquelles coses que ens han explicat a classe.

Sara Megino.

La meva opinió és clara i contundent. És una meravella comprovar com les persones quan arriben a una determinada edat són capaces de narrar les seves vivències del passat com si estigués ocorrent en aquell mateix moment. M'ha sorprès la informació sobre la situació viscuda per aquest senyor en un zona castigada pel Franquisme. Els seus records de l'escola, de com començaven les classes cantant un himne imposat pel règim del qual desconeixien el significat.

He après la relació que aquest senyor tenia amb la seva família, l'entorn social i econòmic, el seu esforç sent tant petit per sortir endavant a la seva societat marcada per la religió i la política autoritària.

És evident que cada persona que ha viscut en aquesta època té la seva pròpia història personal, per això és important conèixer-la per poder tenir diferents testimonis que et facin tenir un tros de la història d'Espanya de la seva època.

Escoltar en primera persona la dificultat per a sobreviure en un país sense esperança em fa veure la sort que tenim nosaltres que hem nascut i vivim en "la democràcia de l'abundància", on res ens falta i ningú ens mana.

Julia Jaque.

La opinió que tinc sobre l'entrevista es positiva, el resultat es mes aviat bo perquè gairebé no hi ha interrupcions tret d'un o dos casos. A l' informant se'l nota força còmode i s'expressa bastant bé.

De les coses que m'han sorprès destacaria el fet que hi va haver gent que gairebé no va patir la dictadura encara que no formés part dels vencedors del tot. En l'entrevista es pot apreciar com l' informant ens diu que la seva família no va passar quasi gens de gana i això s'explica perquè el seu pare era l'encarregat de transportar els aliments d'un lloc a un altre en un camió militar; considero que varen ser molt afortunats i varen tindre molta sort de poder viure d'aquesta forma tan "favorable" dintre de com vivia la gran majoria de gent que formava part dels vençuts a Catalunya.

També he après que no es cantava a tots els cinemes el "cara al sol" després de cada pel·lícula i que molts, ni sabien el significat d'aquest (això últim fa que perdi una mica de sentit segons el meu punt de vista).

Cal destacar que vaig notar a l' informant molt neutre, i això es bo perquè, no només ens informa de les coses dolentes que va fer Franco (que això és el mes conegut i el que mes gent sap), sinó que també reconeix que va fer bé en no deixar-se influenciar pels dictadors a Europa com Hitler i Mussolini i entrar en enfrontament directe en la segona guerra mundial, perquè això hauria estat sentenciar el final d'Espanya ja que acabava de vindre d'una guerra civil on hi varen haver milers de morts. També hagués suposat un llarg fet d'esdeveniments com per exemple que no haguéssim mantingut cap mena de relació internacional amb Estats Units.

En conclusió ha estat una entrevista ben feta que pot aportar informació a la gent.

David Gómez.

20. Sra. JUANA VILAR MORALES

Resum

La Sra. Juana Vilar Morales, va néixer el 1947 a Santa coloma de Gramanet, província de Barcelona.

Guerra Civil (1936-1939)

No va viure la guerra civil, però la seva mare de petita li va explicar que passaven molta gana i tenien moltes necessitats. Durant la guerra hi havia molts atacs d'avions i a vegades queien moltes bombes que van destruir quasi tot, com per exemple: esglésies, cases... A causa de les bombes la seva mare es va quedar sorda.

Postguerra i primera etapa de la dictadura (1939-1953)

L'entrevistada no sap quasi res de la primera etapa perquè era molt petita i de moltes coses no se'n recorda però el que explica és el que li explicava sa mare o se'n recorda

ella. Durant la primera etapa Franco els portava molt rectes, havien d'obeir i en general no eren ni pobres ni rics però van tenir molts problemes.

Política i repressió

Franco va agafar el poder per la força i la violència i a la mínima que feies alguna cosa o insultaves a les autoritats t'arrestaven. Si agafaven a alguna persona que era del bàndol republicà els afusellaven. No podies parlar de política o anaves a la presó. També Franco va afusellar a Jose Antonio Primo de Rivera i a Lluís Companys. La gent, per por a la repressió de Franco, donava "chivatazos" si algú era del bàndol contrari a Franco, que era el bàndol republicà, i si les autoritats t'agafaven la Guàrdia Civil t'arrestava.

Hi havia molta censura, a la mínima ja ho treien, per exemple: no podies entrar al cinema fins als 13 anys, una pel·lícula en la qual una dona ensenyava un pit es treia. A més les dones no podien ensenyar res del seu cos.

La gent important del poble era l'alcalde i el tinent d'alcalde.

Escola

Al col·legi no els deixaven parlar ni escriure català, li feien aprendre francès i castellà. L'entrevistada sap català a causa que la gent li ensenyava al carrer i així el va aprendre. Al col·legi en èpoques bones de menjar li donaven llet en pols i formatge per berenar. Franco, va fer que als col·legis cantessin el Cara al sol i la religió era obligatòria.

Resistència i primeres lluites

A vegades algunes persones d'amagat feien cartells, per la nit, i amb això volien lluitar contra Franco. Ni havien moltes manifestacions pels carrers.

Relacions amb l'església

Durant la primera etapa, els capellans manaven en molts àmbits i, s'havia de passar per ells abans de fer alguna cosa, com per exemple comprar el pa. Havies d'estar batejada per poder-te casar amb un home, si no ho feies estaves mal vista per la societat. Franco era molt religiós. Però en realitat no era obligatori anar a missa.

La guàrdia civil anava a la "festa dels burros" que, aquesta festa tenia relació amb la religió. En general la joventut era religiosa i assistia molt a aquestes festivitats.

Situació de les dones

Sap què és la Sección Femenina, també coneix la seva fundadora que era la germana de Primo de Rivera. La dona va començar a ser més dona gràcies a això. Les dones no treballaven, si treballaven estaven al camp o treballaven a les fabriques tèxtils o simplement cuidaven als fills i els homes a casa. Durant la primera etapa i part de la segona els homes eren molt masclistes, la dona no tenia paraula, era "l'esclava".

Relacions internacionals

Espanya internacionalment es veia com un país pobre. Per poder emigrar per treballar, havies de tenir un contracte sinó no podies sortir fora d'Espanya.

Existien ràdios pirates a través de les quals podies assabentar-te del que passava fora d'Espanya. Un exemple és Radio Andorra.

Vida domèstica

En general la gent era molt pobre. Franco va imposar la seva pròpia moneda, que era la pesseta. A casa només entrava el sou del seu pare i havia d'esforçar-se molt ja que eren 7 fills. Els diners els administrava el seu pare a casa.

Es podia jugar fins a tard al carrer i no passava res i els dissabtes la gent anava a la plaça de la vila a ballar sardanes.

La seva higiene no era gaire bona, es dutxaven una vegada a la setmana. La seva vestimenta eren draps i les sabates a vegades totes trencades. No te les canviaven fins a trencar-se del tot. No hi havia tanta diferencia entre la gent pobre i la gent rica, l'única diferencia era la roba, però no hi havia un tracte diferent ni res.

A casa seva no hi havia desigualtat a la hora de menjar, tothom menjava el mateix, generalment eren guisats perquè no hi havia per a gaire més. De petita l'entrevistada anava a buscar menjar amb la cartilla de racionament i moltes vegades havia sentit parlar sobre l'estraperlo.

Hi tenien llum elèctric a casa seva, la casa era petita, l'aigua l'extreien del pou, el vàter era un forat a les afores de la casa anomenat comuna.

A casa seva tothom menjava el mateix, no hi havia desigualtat.

Segona etapa

A partir d'aquí ens va explicar que es va mudar a una casa que més endavant va ser derruïda per construir un bloc de pisos.

Kevin Bussot, Víctor Piernagorda.

Informe

Condicions ambientals

L'entrevista s'ha fet a l' Av. Guiera nº11 baixos 1, a la taula del menjador, en un entorn agradable i còmode, sense interrupcions ni sorolls ambientals.

La informant

La Sra. Juana Vilar Morales, volia contestar a tot el que preguntàvem, tenia interès pel tema, feia gestos amb les mans per explicar-ho, estava molt còmoda, volia col·laborar, tota l'estona estava somrient i no es va posar trista en cap part de l'entrevista.

Valoració general

L'entrevista dura 58 minuts, està dividida en 2 parts. L'entrevistada que té 65 anys i no ha viscut la postguerra, sí que té informació interessant sobre com vivia a casa quan era petita i el que li va explicar de gran la seva mare.

Valoracions personals

No he après gaire perquè això ja m'ho havien explicat, però hi ha coses que no les sabia i m'ha fet gracia saber-ho.

Destacaria la quantitat d'informació que ha dit sense haver viscut gaire la postguerra. El que m'ha sorprès es que tota l'estona estigués somrient y alegre.

Crec que la memòria oral i històrica es important per saber el passat i conèixer les costums, etc.. En general tot el passat es important però crec que conèixer el passat de la nostra família o d'algun familiar explica moltes coses sobre la família, que sempre son bones de conèixer.

Victor Piernagorda.

He après moltes coses, sobretot que es pot aprendre més amb l'entrevista que allò que has estudiat a classe. En el nostre cas, hem estudiat la postguerra i l'època de la dictadura però amb l'entrevista m'he donat compte de moltes més coses que estudiant amb els llibres.

Una de les coses és que la gent vivia amb el que tenia i eren feliços, això és el que més em va sorprendre, que explicava coses una mica dures però continuava feliç. En el meu cas ha sigut una boníssima experiència.

Personalment crec que la historia oral i la memòria històrica es important per poder millorar el nostre present, ja que les errades del passat s'intenten no cometre al nostre present. Per això crec que conèixer el passat de la gent i com va viure i com era la vida en general va bé per poder viure nosaltres millor al present, per això crec que es molt important.

Kevin Bussot.

21. Sr. MAURICI PALOUZIÉ MARTÍNEZ

Resum

El Sr. Maurici Palouzié i Martínez, va néixer a Barcelona el 24 de novembre de 1931.

Guerra Civil (1936-1939)

El pare del Sr. Palouzié va tenir un oferiment de treball per part de la casa Siemens que obria una sucursal a Saragossa així que tota la família va traslladar-s'hi l'any 1932. L'inici de la Guerra Civil el va sorprendre amb cinc anys i vivint a Saragossa.

El 18 de juliol de 1936, estava jugant al carrer amb altres nens quan, de sobte, van començar a sentir trets. Cada nen, va córrer a refugiar-se a casa seva. Com que el pare del Sr. Maurici treballava a la Siemens, tenien un aparell de ràdio cosa gens freqüent en aquella època. Gràcies a això, van poder escoltar les notícies tant del bàndol franquista com de la part republicana. Així van descobrir què passava.

Recorda moltes coses de la Guerra Civil. Una especialment referida al seu pare. La Falange dominava a Saragossa. Havien revisat tots els arxius de la ciutat especialment els del Casal Català on figuraven els pares del Sr. Maurici. El seu pare, de conviccions molt catalanes, havia estat un gran admirador del president Macià del que conservava un retrat guarnit amb una senyera. La Falange, al trobar-los a l'arxiu, va entrar a casa seva a fer un escorcoll i els pares del Sr. Maurici van tenir el temps just per desfer-se'n del retrat i evitar així que s'emportessin al seu pare per, amb tota seguretat, afusellar-lo.

El seu pare, que també va veure que corrien perill a tall d'aquest fet, va decidir allistar-se, per "salvar la pell" a la *Novena Bandera de Falange*. A partir d'aquest moment va passar la guerra amb el seu pare al front. Van tenir-ne notícies de manera esporàdica.

En un moment de calma durant la guerra, el pare els convidà a un poble de Saragossa que es diu Perdiguera. La família, l'estiu del 37, va anar a passar-hi uns dies. És a peu de la serra d'Alcubierre i durant la Guerra va ser un punt molt estratègic. Concretament el mont Sant Simón del que se n'intercanviaven la possessió tots dos bàndols. Per tant, sense voler-ho, van estar tan a prop de la línia de foc que havien de dormir en coves de la muntanya.

Els bombardejaven cada dia i podien sentir les bombes com feien trontollar la pròpia muntanya. Cada matí, veien com baixaven els ferits del front i també els morts. Això també ho recorda amb total nitidesa i es una estampa que mai podrà oblidar. Vivint així, van estar-hi una setmana.

Saragossa no va ser mai bombardejada, en canvi, la part republicana sí. La seva esposa a la que encara no coneixia, però que va passar la guerra a Barcelona li va explicar que, a pocs metres de casa seva, va esclatar una bomba de l'aviació franquista. Va ser la primera guerra en la que es va bombardejar població civil.

A la basílica del Pilar de Saragossa van caure dues bombes. Una va entrar per la cúpula i l'altra va caure al carrer. Al dia següent el Sr. Palouzié van anar a veure que havia passat acompanyat de la seva mare. Les llambordes on havia caigut la bomba les havien disposat en forma de creu per fer creure que la Mare de Déu del Pilar havia fet el miracle de que la bomba no explotés. Van dir que havien estat els republicans els que havien bombardejat la ciutat. Realment, molts anys després, s'ha sabut que va estar la

mateixa aviació franquista la que va bombardejar Saragossa però sense espoleta per evitar que la bomba explotés. Va ser un acte de propaganda de guerra.

Un altre fet que té molt clar el record de l'afusellament d'en José Antonio Primo de Rivera a la presó d'Alacant.

Durant la guerra, va poder anar de colònies perquè Saragossa estava relativament tranquil·la ja que era franquista. En canvi tota la part que ara són els Països Catalans estava devastada. El bombardeig de Guernika a Euskadi i també els atacs a Madrid van quedar-se-li per sempre a la memòria.

L'escola on anava, els Escolapis, va ser desallotjada per donar espai a la Legió *Condor* alemanya que s'hi va instal·lar Van traslladar els alumnes per seguir les classes. Era una escola només per a nens. Les nenes anaven a una altra.

Per jugar col·leccionaven *Tebeos* (còmics) i jugaven a bitlles. Tot molt senzill.

Postguerra i primera etapa de la dictadura (1939-1953)

Catalunya va patir molt durant la postguerra i ell considera que encara ho estem patint.

Política i repressió

Els vençuts van passar-ho molt malament. La història l'escriuen els guanyadors i no pas els vençuts. La repressió van ser molt cruel i cruenta. Cada matinada s'enduien gent al camp de la Bóta de Barcelona per afusellar-los i això va durar molt de temps. Ell no va tenir cap familiar a qui li passés això.

El català estava prohibit en tots els àmbits. Pel carrer hi havia pintades que deien "*¡Español, habla el idioma del imperio!*"

La classe mitjana va desaparèixer i és van fer grans fortunes en el bàndol dels guanyadors. La classe treballadora (proletària) van passar molta gana i grans dificultats.

Festes com Carnestoltes estaven prohibides.

Només hi havia un sol partit: la Falange. El franquistes van acabar amb la seva oposició política a la guerra o amb els afusellaments que van continuar després durant anys. Donat aquest fet, fins la Democràcia, no van haver-hi mai eleccions. Només petits referèndums d'exaltació patriòtica i prou.

Relacions internacionals

Tot just acabada la Guerra Civil espanyola, s'inicia la Segona Guerra Mundial. Això creà una divisió internacional entre democràcies i dictadures. Espanya que acabava de guanyar la guerra i que tenia molt suport d'Alemanya i d'Itàlia, es decantà cap aquesta banda donada la ideologia de dictadura que hi havia. Hitler i Mussolini formaven, junt amb Franco, el grup de dictadures d'Europa.

La División Azul eren voluntaris espanyols. És pot considerar com l'únic acord al que realment van arribar Franco i Hitler. Ramon Serrano Suñer, casat amb una germana d'en Franco, va enviar aquest soldats a lluitar al front de Rússia sense massa èxit.

Franco volia entrar a les Nacions Unides i no volia que se'l reconegués com que donava suport a Hitler. Amb aquest altre dictador es va reunir a Hendaia i no va voler prometre-li res. Amb la caiguda de les dictadures al final de la Segona Guerra Mundial, en Franco queda com dictador únic.

Franco no va participar a la Segona Guerra Mundial perquè Espanya acabava de sortir d'una guerra que va deixar al país fet "un solar" sense infraestructures ni recursos i perquè Franco va veure que en Hitler no guanyaria la guerra i no s'hi va voler comprometre.

Un general d'Estats Units va crear un pla d'ajudes econòmiques a Europa conegut com el *Plan Marshall*. Aquest pla, pretenia acostar a Estats Units a tots aquells països en els que ells consideraven que s'havia de combatre el comunisme. Franco, declarava públicament que ell era el primer anti-comunista del món. Per tant, Espanya no va veure ni un duro del Pla Marshall ja que no se'ns havia de convèncer per ser anti-comunistes.

La visió que el món tenia d'Espanya era molt dolenta sobre tot a la post-guerra.

Resistència

Van marxar moltes persones a l'exili. Els que es quedaren, intentaren, d'amagat, el que els havia ensenyat a Catalunya. Tot això clandestinament.

Els maquis eren l'única resistència que tenien en concordança amb la resistència francesa. Hi havia partits clandestins, alguns com Esquerra Republicana, encara existeixen avui.

Treball

El seu pare, va sobreviure i l'abril del 39 van decidir tornar a Barcelona. Com ex-combatent que era, va tenir ofertes de treball molt importants. Van oferir-li un lloc al Sindicat del Espectacle ja que ell havia treballat a la Warner Brothers, però sempre les va rebutjar i es va dedicar, fins el dia de la seva jubilació, a fer de fuster. Aquesta fidelitat a la seva manera de pensar fa que el seu fill encara s'emocioni al explicar-ho.

El 1946 el Sr. Palouzié entrà a treballar en una empresa alemanya que ja li proporciona una cobertura mèdica però no va ser fins l'any 1952 que es va crear el règim de Seguretat Social. La cobertura es deia *Seguro Obligatorio de Enfermetadad* (S.O.E., molt conegut a l'època).

Els pares a la postguerra, van haver d'esforçar-se molt. Els pares del Sr. Palouzié, treballaven tots dos. La mare era operaria en una fàbrica de caixes de cartró i el pare treballava a la Warner Brothers, una etapa però majoritàriament feia de fuster i havien de fer filigranes per arribar a fi de mes.

Alimentació

Passaven molta gana, això ho recorda molt. La cartilla de racionament no cobria les necessitats de la família. Ells en tenien quatre perquè eren quatre de família. Un dia anant per la Barceloneta, va trobar un paquet perdut en el qual hi havia dotze cartilles de racionament i, quan les va anar a tornar encara que podia haver-se-les quedat, van donar-li deu cèntims com a recompensa i va sentir que, molts titulars d'aquelles cartilles, ja eren morts. Això demostra que es feien moltes trampes. Però això és normal si només els donaven un litre d'oli i cent grams d'arròs a la setmana.

La casa

El pis dels seus pares tenia més o menys 60 metres quadrats. Es rentaven en una palangana d'aigua calenta i el vàter era una fusta amb un forat. Per netejar-se bé, anaven a les cases de banys. A prop de casa, la família Palouzié en tenia una on es dirigien per rentar-se amb la seva pròpia tovallola. El servei valia diners.

Tot el dia estaven sense llum. No la donaven fins a les sis de la tarda. Els barcelonins de la postguerra feien un acudit amb una avinguda molt gran que hi havia per sota el carrer Pelai de Barcelona que es deia l'Avinguda de la Llum. Quan algú els preguntava: "On és l'Avinguda de la Llum?" Ells contestaven: "A les sis de la tarda!" Com a conseqüència d'aquest talls de llum, a Barcelona van proliferar fàbriques de grups electrògens. Els taxis portaven un dipòsit amb gas per fer funcionar el motor. Algun d'aquests gasos es feien amb closques d'ametlla.

Situació de les dones

Les dones, dins de la seva família, treballaven totes fora de casa. Hi havia un sindicat molt poderós anomenant Sindicato Vertical. Era obligatori pagar-ne la quota. La *Sección Femenina*, dirigida per Pilar Primo de Rivera, era una organització a la qual podien afiliar-se les dones. Era un sistema d'educació integral més privilegiada que les altres (s'entrava per recomanació) però la seva ideologia era falangista. Les corals, esbarts dansaires, obres de teatre estaven prohibides fora d'aquesta organització. Podien ballar alguna sardana però vigilant que la lletra no fos d'exaltació catalanista. Estaven prohibides La Santa Espina, Els Segadors i El cant de la Senyera.

Estava molt mal vistes les dones solteres. S'havien de casar per l'església o estaven apartades de la vida social normal.

Al casar-se les dones les acomiadaven. L'esposa del Sr. Palouzié que treballava en el sector químic va haver de deixar-ho obligatòriament. Les dones que seguien treballant, cobraven menys diners que els homes per fer feines semblants. A les grans ciutats, les dones potser tenien una mica més de llibertat però, als pobles, amb cacics franquistes era molt més dur.

Escola

Anava a l'escola a la Protecció de Menors. La seva mare, va aconseguir que hi anessin ell i el seu germà perquè així menjaven dos cops al dia. A la nit se'n tornaven a dormir a

casa. D'aquest règim se'n deia "escola de dia". Aquí va fer la Comunió en plena imposició del *Nacionalcatolicismo* que ell considera mol perillós perquè va provocar que la gent s'allunyés més de la religió catòlica en lloc del contrari. Si el dilluns no sabies de quin color duia la casulla el capellà el diumenge durant el sermó, els deixaven sense postres. Tenien feina el dilluns a esbrinar-ho. Recorda el general Franco "bajo palio".

Va tenir la sort de trobar un mestre en aquesta escola que semblava com d'esquerres. No va haver de cantar el *Cara al sol* a l'escola per aquest fet, però reconeix que el va haver de cantar moltes altres vegades. Era una escola molt pobra. No tenien material i ells mateixos es feien la tinta per escriure. Els pupitres eren de fusta molt atrotinats. Era un bon alumne i sempre estava els pupitres de davant. El mestre feia posar els "tontos" al darrera. De llibres tenien un catecisme i una enciclopèdia per tot. Els mestres republicans van desaparèixer del mapa.

Només va anar a l'escola fins l'any 1944. En aquest any, ja va entrar a treballar d'aprenent en una farmàcia.

Segona etapa

A poc a poc, les coses van anar millorant mica en mica. L'any 1956 va poder estrenar pis pel seu casament. En el pis hi havia dutxa cosa que era un luxe perquè a casa dels seus pares no n'hi havia.

Quan va morir Franco, el Sr. Palouzié era a Madrid en viatge de feina. Estava passejant per Madrid amb uns amics i companys de feina. Amb alguns d'ells, encara hi manté el contacte avui dia. Tot passejant, van anar a la *Puerta del Sol* i va veure una gran gentada. Però veient que semblava una manifestació franquista, no van ni apropar-s'hi. Va viure la mort de Franco amb alegria i pensant que ja era hora.

Àlex Palouzié i Víctor Romero.

Informe

Condicions ambientals

L'entrevista s'ha realitzat al carrer Pere Romeu 68 casa núm. 10, al menjador de la casa del Sr. Maurici i la Sra. Ramona. Estàvem situats en unes butaques molt còmodes. A l'exterior estava plovent per tant dins del menjador feia una mica de fred. Només se sentien els ocells i les onades del mar. Hem fet algunes aturades per fer un glopet d'aigua, també hi va haver una visita d'uns veïns i vam aturar per estirar les cames i fer les nostres necessitats.

L'informant

Sr. Maurici Palouzié Martínez. Per començar tenia les cames creuades una sobre l'altra, s'explicava acompanyant-se de gestos amb les mans i s'ha pogut veure que durant gairebé tota l'entrevista s'ha sentit bastant còmode. Donava mostres de voler

col·laborar. Quan mencionava els seus familiars més pròxims com ara el seu pare s'emocionava. L'emoció del Sr. Maurici quan parla de quan el seu pare va estar apunt de ser detingut és tan gran com si l'hagués passat ahir mateix. Ell ho qualifica d'esgarrifós perquè va adonar-se'n del perill que havien corregut tot i que tenia uns cinc anys. El record fa que es posi trist i li canvia la cara com si encara ho estigues passant.

Valoració general

Duració: 55 minuts i 48 segons, tot en una sessió encara que amb algunes pauses. Conté material interessant sobre el bombardeig teòricament república de la ciutat de Saragossa i el seu us propagandístic.

Valoracions personals

He après que hi ha una gran diferencia entre l'accés a coses materials bàsiques com ara sabates i el que tenim ara. Eren condicions de vida molt dures i les coses que nosaltres ens semblen normals com dutxar-se i anar a comprar menjar per a ells eren grans dificultats.

Destacaria la valentia que han hagut de tenir per poder sobreviure en aquelles condicions, perquè han hagut de patir molt sabent que un dia qualsevol podrien entrar a les seves cases i empresonar a un familiar, han hagut d'esborrar les proves de que els familiar eren republicans.. M'ha sorprès que amb 14 anys ja treballava i el tractaven com a un adult gairebé.

Amb les fonts orals podem sentir la veu dels que realment han viscut la guerra civil i la postguerra, la gent que ha viscut aquestes condicions tan dolentes, que ha hagut de patir tant i que després no ha tingut recompensa. Per exemple, per construir un monument valorem el que l'ha fet construir, però amb les fons orals podem valorar als obrers que són els que realment l'han construït.

La memòria històrica te molta importància per l'esforç que fan els humans per trobar el seu passat, valorant-lo i tractant-lo amb respecte.

Àlex Palouzié.

He après que el pitjor que li pot passar a un país es una guerra civil, ja que provoca un gran drama humà per la mort injusta de les persones i la destrucció d'un país a tots els nivells: humà, material, urbanístic, econòmic i de cultura.

Destacaria la impressió que tenien al veure de prop la mort (veien cadàvers tots el dies), la por a ser les víctimes, a que li passes alguna cosa a un familiar proper, no poder expressar les idees i també d'incomoditat de la vida quotidiana com per exemple els talls de llum i la mala higiene.

M'ha sorprès el poc que sabem la gent jove de la vida dels nostres avis i de l'esforç de tots ells per aconseguir-nos un futur on tots nosaltres poguéssim viure millor. També em sorprèn com vivien abans sense les comoditats que tenim ara.

Les fonts orals son bàsiques i molt importants perquè ens transmeten de primera mà amb el seu testimoni els fets històrics que formen la nostra història. Això forma part de la memòria històrica que compon el nostre país, tant amb fets greus com la guerra civil espanyola com en política, en la societat, en la cultura, etc. Per això es molt important que tots els ciutadans prenem part en conèixer la nostra pròpia història.

Víctor Romero.

22. Sra. VALLE JIMBER MORO

Resum

La Sra. Valle Jimber Moro va néixer el 1937 a La Carlota, província de Córdoba.

Guerra Civil (1936-1939)

Quan es va acabar la guerra civil només tenia 2 anys i per tant a l'entrevista ha declarat que no se'n recorda de res.

Postguerra i primera etapa de la dictadura (1939-1953)

Política i repressió

A Espanya manava Franco i la Falange, no deixaven que manés ningú que no fos com ells. Això era una mica discriminatori. Com estaven vinculats amb la Falange no li va passar res ni a ella ni a la seva família, no varen tenir ningun problema ni amb la guàrdia civil ni amb les tortures ni res d'això. L'autoritat eren els falangistes eren els que manaven al poble.

A aquest poble hi havia molt poca activitat de la guàrdia civil no hi havia actes de repressió per part dels falangistes contra els rojos, en canvi hi van haver més d'un acte en contra dels falangistes com quan varen perseguir al meu rebesavi per haver-se tret el carnet de la Falange. Al 1940 poc després d'acabar la guerra els rojos varen perseguir i intentar matar el pare de la entrevistada la Sra. Valle Jimber Moro, per haver-se tret el carnet del partit falangista per la seva seguretat, després d'aquest incident a la família no n'hi va haver cap més

Església i religió

Ja a l'escola els ensenyaven bastants coses de religió i les ensenyaven cançons sobre la religió. El capellà no vivia al poble i era el mateix capellà per més d'un poble. Com que només estava els diumenges i algun dia més, si algú no anava a l'església el capellà no deia res. Al 1945 quan va deixar l'escola no va tenir tanta vinculació amb l'església ja que una vegada al dia com a mínim havien de resar. Com que el seu poble era petit i no escoltava la radio no veia que ningú que tingués poder anés a l'església.

Relacions internacionals

A La Carlota no hi arribaven notícies de les relacions d'Espanya amb altres països. Dels exiliats que se'n van anar el 1939 en la radio de vegades deien alguna cosa i les comentaven els seus pares. Després de menjar o en algun moment del dia ho comentaven. Sabien que estaven millor de diners per això el seu germà Miguel Jimber Moro se'n va anar al 1956 a Alemanya a treballar amb la seva parella i més tard es va convertir en la seva dona, va tornar als 5 anys 1961 i es va jubilar per un problema que va tenir al cor.

Resistència

S'escoltava a parlar de moviment maqui o "guerriller" que estava situat a les parts muntanyoses. Eren la poca resistència que hi havia. Aquell poble no hi va haver cap moviment de partits clandestins tot i que s'escoltaven bastants crítiques no hi havien protestes en contra del franquisme.

Situació de les dones

Ella va tenir una vida bastant normal per ser una dona, el 1944 anaven tots els nois i noies junts i només es diferenciaven per les matèries que donaven; les dones donaven les matèries de feina domèstica. Des de el 1942 fins que se'n va anar de casa estava ajudant a casa amb la seva família. Al 1950 la seva tieta es va unir a la Secció Femenina i la seva filla anava a campaments que organitzaven encara que altres grups també els organitzaven per als nois. A partir del 1953 va estar ajudant a les terres que tenia al seu pare en època de collita i per plantar.

Vida al poble

Va viure des del seu naixement a 1937 a La Carlota fins l'any 1962 que se'n va anar a Cordoba just quan la seva filla Sra Angeles Alonso tenia 6 anys. A aquell poble hi manava l'alcalde que després de la guerra va continuant sent el mateix. Tots els diumenges a aquell poble es feia una petita festa on hi anaven totes les persones.

Vida domèstica

A casa seva sempre feien les feines domèstiques tots, tants els homes com les dones, però com que el seu pare treballava la seva mare en feia més. En les conversacions normalment estaven els nens davant escoltant no tenien amb això cap problema. A les nits una vegada ja casada el seu marit escoltava d'amagades la radio comunista, ho escoltava d'amagat perquè no ho podia saber ningú.

Relacions familiars

A la seva família les decisions i els diners els tenien les dones encara que no els aconseguixin. El pare era el cap de la casa on vivien ell, la seva esposa, l'entrevistada i els seus dos germans. El seu germà l'any 65 se'n va anar a Alemanya i l'altre no va marxar fins 1969.

La casa

Tenien la casa des de 1930. Estava situada al mig del petit poble de la Carlota, era una casa gran amb les terres que cultivaven que eren de la seva propietat.

Alimentació

A l'estar bé de diners mai els va faltar menjar, però el menjar quasi mai el compraven, la majoria era de les collites seves. Si en el mes de juny tenien síndries les menjaven sempre juntament amb una altra cosa, tot i que també intercanviaven aliments amb altres famílies i de vegades també compraven perquè no fos monòton.

Higiene

Per la higiene sempre havien d'anar a un pou que hi havia al poble tant per beure com per dutxar-se. La majoria de vegades sa mare feia el sabó, però altres vegades que el que feien era comprar-lo valia al voltant de 2 o 3 pessetes.

Vestits

Vestien amb roba normal que compraven, tenien bastants vestits pel que era aquella època perquè la majoria de gent només en tenia un o dos, però ells tenien 7 o 8. La roba la compraven quan s'estripava.

Treball

El treball que tenien era bastant repetitiu: plantar, cuidar i recollir les coses de la terra. Contractaven i acomiadaven a gent depenent de l'època de l'any. Al vendre-ho guanyaven bastant i mai els va faltar diners. Al camp ajudaven quan eren petits i fins que al 1962 va anar a viure a Córdoba on no va treballar, una vegada ja arribats a Barcelona sí que va treballar a un hotel.

Infantesa

A la infantesa tenien poques joguines. Els nens havien de jugar amb altres, però pel Nadal sempre li regalaven una o dues coses, un ninot... i als seus germans una pilota de futbol o un cotxe de joguines.

Educació i escola

Va iniciar l'escola al 1944 quan tenia uns 8 anys, com que el poble era molt petit només hi havia una escola per tots els nois i noies. Els ensenyaven a escriure i llegir. Li agradava bastant i en gaudia. Feien cants eclesiàstics, jugaven i s'ho passaven bé.

Oci

La major activitat d'oci que hi havia era una festa que s'organitzava els caps de setmana.

Salut i sanitat

La sanitat s'havia de pagar, només hi havia un metge que venia de vegades a curar els nens donant-li els remeis. A 1946 va tenir una malaltia que se li van posar el cap groc.

Primers anys a la segona etapa de la dictadura

A la segona etapa va ser quan va arribar a Catalunya buscant treball, cosa que va trobar. Va venir amb el seu marit i les tres filles.

Després de Franco

La notícia li va arribar al treball i es va posar bastant contenta, tot i que va continuar fent la seva feina. La gent pels carrers estava bastant contenta al saber que va morir el Caudillo. Els canvis van trigar una mica en arribar, però el nivell i la qualitat de vida va millorar per a ella, tot i que sempre havia tingut un bon nivell de vida. A la pregunta de la gent que diu que es vivia millor a l'època de Franco diu que tothom té la seva opinió i que hi ha que respectar-la i que per dir això tindrà alguna raó.

Jialuo Chen, Alejandro Pérez.

Informe

Condicions ambientals

Carrer de la Font de l'Alba 180 urbanització Mas Enric, San Cristòfol, Castellbell i el Vilar. La cara nord de la muntanya de Montserrat. Els sorolls que es van produir en l'entrevista varen ser alguns crits dels meus nebots i al principi s'escolta arrastrar una cadira, l'única interrupció va ser als 59:59 que es aturar la gravadora.

La informant

Valle Jimber Moro. Tenia bona disposició de cara a fer l'entrevista i va intentar posar tota la seva ajuda. Com que li fan mal els genolls i li van fer una operació fa poc es va tombar en el llit. Quan ens parlava del seu poble i de la família gesticulava més que quan es parlava de la fam o de les relacions amb altres països...; es notava còmoda, però quan parlava dels seus pares parlava amb enyorança. Al principi de l'entrevista es notava una mica distant però al final estava propera.

Valoració general

L'entrevista ha tingut una durada d'una hora i vint-i-cinc minuts, s'ha fet una sessió, però com que a l'hora la gravadora es va aturar fa constància de 2 gravacions una de 59:59 minuts i l'altra de 25:36 minuts. El material que conté sobre fets històrics es nul però te molta informació sobre la seva família, el que van fer per sobreviure, com ho passaven, què feien al poble de la Carlota, com s'assabentaven de les notícies... La veritat és que per una futura investigació la gravació no seria d'utilitat en un estudi a no ser que fos sobre els pobles d'Andalusia.

Valoracions personals

Amb aquesta entrevista he après majorment els errors que es poden tenir a l'hora de realitzar una entrevista ja que encara que el material sobre els fets és interessant, pràcticament ja ho sabia exceptuant algun fet puntual com ara que els rojos varen perseguir el meu avi per intentar matar-lo.

A ells mai els va faltar de res, així que amb la informació que tenia he suposat que traient-te el carnet de la Falange quan Franco va guanyar la guerra se't feia la vida fàcil. És cert que no tenien cap privilegi que fos important, però vivien al camp i amb el carnet falangista la vida la tenies pràcticament resolta, no els faltava res essencial, ni menjar, ni sabó...

També he après que no tots els col·legis estaven separats entre nois i noies els de poble petit no ho estaven només hi havia 2 o 3 aules per a tots i no es podien separar si volien anar a l'escola.

Per a mi les fonts orals son més importants que les altres fonts històriques ja que no només ens donen el punt de vista dels guanyadors, sinó també dels vençuts. A l'haver estat estudiant tota la vida amb fonts històriques tradicionals la història que ens han contat potser no es 100% autèntica i ens han amagat coses que les haguessin sabut amb la història dels vençuts, potser la visió de la història hauria canviat. També ara amb tots els aparells electrònics han donat una gran salt les fonts històriques perquè ara qualsevol amb un ordinador, mòbil, Ipod... podria gravar una font històrica que serveixi per la posteritat per ajudar els estudis de la gent.

Alejandro Pérez.

En aquesta entrevista, no hi ha hagut noves informacions però sí que m'ha interessat molt el tema familiar. Destacaria les malalties que hi havia en aquells anys, la informant ha explicat que uns familiars seus van haver-hi de menjar carn dels animals morts i que es van morir perquè en la carn hi havia una malaltia que tenien els animals.

M'ha sorprès molt que en aquells anys, el lloguer que havia pagar era només 100 pessetes, que no superava ni 1 euro, i un litre de oli no arribava ni a un cèntim, només costava unes 6 pessetes.

Crec que és important la memòria història perquè sense la memòria històrica, no podem saber el que va passar abans. La memòria històrica es construeix a partir de les fonts orals i les altres fonts històriques com ara els objectes, restes d'arquitectures i textos escrits.

Jialuo Chen.

23. Sra. VICENTA CALVET CASTELLANO

Resum

La Sra. Vicenta Calvet Castellano va néixer el 1931 a Catalunya, concretament a Barcelona. Va viure a Barcelona fins que va marxar a Veneçuela el 1969.

Guerra Civil (1936- 1939)

Tenia 5 anys i passava molta por, es tapava les orelles quan escoltava les bombes. El seu pare contava que quan estava al front i veia els seus companys morir s'espantava i fugia cap a casa. Després quan veia tot més tranquil tornava i es presentava com si mai se n'hagués anat.

Va haver de sortir de casa seva, perquè va explotar una bomba al capdavant de casa i es va quedar mig destruïda, per això, van haver de viure a les estacions del metro durant quinze dies. També vivien moltes famílies més i es passaven tota l'estona jugant amb els nens que estaven allà. A la nit posaven un matalàs al terra per poder dormir. Després van viure a casa d'una senyora amiga de la seva mare que va marxar de Barcelona per nervis.

Passava molta fam i estava tot el temps amb la seva àvia. Durant la Guerra Civil la llum era una cosa que sempre faltava.

Postguerra i primera etapa de la dictadura (1939-1953)

No li va afectar que guanyés Franco fins que va créixer, perquè era molt petita. La seva família se sentia dels vençuts, passava fam perquè hi havia moltes restriccions de menjar. Va ser una època molt dura per a ella i per a la seva família. L'única cosa bona de la postguerra era que ja no se sentien les bombes. Malgrat tot va estar molt millor si es compara amb d'altres nens.

Política i repressió

L'únic que va manar a Espanya va ser Franco. El treball de la Guàrdia Civil era perseguir a la gent quan feien vagues i colpejar-los. Van matar les autoritats que hi havia abans, com també va passar amb tots els que estaven relacionats amb la política. Ells mai van rebre un abús per part de les autoritats perquè sempre tractaven de mantenir-se allunyats.

No recorda que cap republicà denunciés a les autoritats franquistes perquè hi havia molta repressió, tampoc va conèixer ningú que fos afusellat, empresonat o que hagués estat a un camp de concentració.

Va pertànyer a la Secció Femenina de la Falange quan tenia 8 o 9 anys. Es va apuntar per una veïna que la va animar i per poder així aconseguir privilegis. Usaven unes margarides com a símbol a diferència de les grans que portaven unes fletxes.

Tots els partits polítics que hi havia estaven amagats, no es podia votar i no es podia parlar en català. El carrer estava ple de cartells que posaven “Por favor hable en castellano“. També recorda la censura als diaris perquè no posaven el que passava al país i la censura al cinema perquè quan anava a veure una pel·lícula hi havia coses que no tenien sentit perquè les pel·lícules estaven tallades.

Església i religió

L'església tenia molt de poder perquè Franco estava al seu costat. La seva família era religiosa, però no estaven resant tot el temps i tampoc anaven tots els diumenges a missa.

Franco sempre participava a les cerimònies religioses i era l'únic cap d'estat que anava sota pal·lio, això només ho feien servir els bisbes.

No era obligatori anar a missa tots els diumenges, però sí que s'havien de casar per l'església, els nens havien de ser batejats i fer la comunió.

Relacions internacionals

D'aquet apartat no té gaire records. Havia escoltat de la División Azul, encara que no sabia què era. Espanya estava molt mal vista per l'estranger fins que va morir Franco i sabia d'unes bases americanes a Madrid, creu que a Getafe, però no va notar l'ajuda americana.

Resistència

Els que no estaven d'acord amb Franco els ficaven presos i quan va acabar la guerra no es va lluitar contra Franco perquè ell tenia tot el poder. Havia escoltat dels maquis però no sabia qui eren.

Recorda una manifestació pels tramvies que es va originar perquè els havien pujat de preu. La gent per manifestar-se no va pujar als tramvies durant un dia.

Situació de les dones

El paper de les dones era treballar i estar a casa. Estava discriminada, encara que no tant com durant el temps de guerra. Podien treballar malgrat que el sou de les dones sempre era més baix que el dels homes.

La Secció Femenina pertanyia a la Falange. Les dones que no estaven casades anaven allà a fer treballs com cosir o cuinar. Per poder sortir del país era obligatori fer-ho, o sigui, que la dona no era independent. Si estava casada depenia del seu marit i si no estava casada depenia del seu pare, segons l'edat que tingués.

Economia i societat

La gent que es considerava més important era la gent que estava d'acord amb Franco.

Recorda la vida a la ciutat bé, amb bones relacions amb els seus veïns ja que es coneixien de tota la vida.

També recorda l'estraperlo. Com que no hi havia menjar, la gent que podia se n'anava a llocs a comprar per després vendre'l més car del que valia. Per exemple a la cartilla de racionament només posaven una barra de pa i els seus pares compraven pa a l'estraperlo. Es van fer nous rics gràcies a l'estraperlo.

Vida domestica

Havia de anar a l'escola i quan la seva mare estava en el treball havien de cuinar la seva germana i ella i fer les feines de casa. A casa seva mai es parlava de política. Entraven dos sous el de la seva mare i el del seu pare. Recorda una emissora que escoltava la seva mare de nit que es deia l' emissora Andorra.

Relacions familiars

Les relacions entre els familiars era molt bona i també entre el pare i la mare. A casa seva vivien els seus pares; la seva avia paterna i els seus dos germans. El cap de la família era el seu pare i el que administrava els diners i quan havia de decidir coses ho feien entre el pare i la mare.

La casa

Casa seva tenia 3 habitacions, la cuina, el menjador i una galeria. Era llogada, tenien llum elèctric encara que de vegades tallaven l'electricitat. L'aigua estava en depòsits i el WC era molt diferent dels d'ara.

La feina domèstica

La feina de casa la feia la seva mare, però quan ella no estava la feien la seva germana i ella. El seu pare no ajudava a casa. La roba la rentava la seva mare al safareig amb un sabó que es deia Lagarto.

Alimentació

Menjaven el que compraven al racionament i el que compraven a vegades a l'estraperlo. Menjaven molt poc i el que hi havia, els agradés o no. Gràcies a Deu mai va passar fam però a vegades no estava del tot satisfeta.

Higiene

Es dutxaven molt poc, unes 3 vegades a la setmana, ja que les condicions d' abans eren molt diferents. Tot i aquelles condicions, la higiene no era tan dolenta.

Vestits

La roba la feia la seva mare i es vestien normal. Tenia només dues mudes i quan se trencaven la roba s'utilitzava per a una altra cosa o es tractava d'arreglar.

Treball

Les condicions de treball eren molt dolentes ja que havien de passar moltes hores al treball, encara que la relació entre els amos i els treballadors era gaire bona. A casa seva treballava el seu pare d'estucador de dilluns a divendres, des de les 6 am fins a les 7 pm. La seva mare treballava netejant les cases i feia 3 o 4 hores depenent de la feina. Amb tot i això els pagaven molt poc i només tenien un mes de vacances.

Infantesa

Jugaven a saltar la corda i a la xarranca amb la seva germana i tenien joguines, no moltes però tenien les que els donaven a Nadal o als reis.

L'Escola

L'escola era pública i els nois i les noies estaven separats. Només estudiaven el necessari: geografia, història d'Espanya, religió entre d'altres. Estudiaven amb una Enciclopèdia. Els obligaven a cantar "Cara al Sol". Eren estrictes, els pegaven quan feien alguna cosa que no els agradés. De la guerra no parlaven res, parlaven només en castellà encara que ella parlava en català amb els seus companys.

L'oci

Passaven la majoria del temps a casa i a vegades solien sortir en família a la muntanya, a la platja o al cinema.

Salut i sanitat

No hi havia seguretat social i quan passaven una malaltia trucaven o anaven al metge i havien de pagar-li. Quan tenien una malaltia greu anaven a l'hospital, hi havia medicaments però eren molt cars. Hi havia la penicil·lina.

Segona etapa. Després de Franco

El 1969 se'n va anar a Veneçuela perquè el seu marit va perdre una fabrica de mobles.

Quan va morir Franco es trobava a Veneçuela i es va informar de la seva mort per mig d'uns familiars i per la televisió. Va recordar tot el que va passar durant el temps de guerra i postguerra, no es podia creure la seva mort. Pensa que aquelles persones que diuen que es vivia millor a l'època de Franco ho diuen perquè hi havia treball, però ella prefereix el temps d'ara a tornar a aquella època.

El 2011 va tornar a Catalunya.

Elena Negrebetska, Vanessa Neira, Yohely Urdaneta.

Informe

Condicions ambientals

L'entrevista s'ha realitzat a casa de la informant. Av Creu Roja, 23 baixos. Va ser a la seva habitació. Ens trobaven a una habitació confortable ja que disposaven d'una butaca còmoda per l'entrevistada, la llum era natural i l'habitació es trobava en una zona poc sorollosa. En general, no vam tenir interrupcions tot i que en un moment donat es va interrompre perquè el gos va entrar a l'habitació.

La informant

Hem entrevistat a la senyora Vicenta Calvet Castellano. La informant va tenir una actitud molt bona, va col·laborar en tot moment, es va notar segura i tranquil·la, en general va estar contenta i somrient i no va mostrar gestos de tristesa.

Valoració general.

L'entrevista va durar 1:17:56 es va fer en una sola sessió. No conta gaire informació sobre la política i la repressió però sí té bona informació més sobre la seva infantesa i de la vida domèstica.

Valoracions personals

Degut a la curta edat de la meua avia durant la època Franquista van haver molts apartats que no va poder respondre però malgrat tot va poder relatar les seves vivències d'aquesta època, per tant, això em va ajudar a aprendre d'una manera més profunda les moltes vivències que va tenir en aquest temps, la seva manera de viure, les seves experiències, anècdotes i algunes altres coses que mai havia explicat a casa. També vaig conèixer d'una forma més detallada la diversitat de limitacions que tenien, com per exemple, el menjar, que era poc i no hi havia varietat i havien de conformar-se amb el que hi havia, les poques comoditats per banyar-se, la por que van passar durant la Guerra, les restriccions que tenien de no poder expressar-se en català, la seva pròpia llengua. Cal destacar la duresa que va representar per a un nen poder afrontar tots aquets obstacles.

Una de les coses que va dir que em va sorprendre va ser que quan escolta un tro es tapa les orelles perquè li recorda a les bombes durant la Guerra. També em va sorprendre la seva forma de banyar-se perquè ho feien a la cuina amb una palangana gran i el que més em va sorprendre va ser que van haver de marxar de casa seva perquè va quedar destruïda per les bombes i va haver de viure en el metro de Plaça Espanya durant 15 dies.

Tot això m'ha fet reflexionar, i d'alguna manera m'ha fet valorar la meua vida i les coses que tinc ara. Per últim vaig aprendre que un règim dictatorial no és convenient per cap país i que sense drets ni llibertats es podria viure.

L'importància de les fonts orals és molt gran perquè ens ajuda a entendre la història de la millor manera. Estudia la història des del punt de vista de la classe popular, dels que

són els veritables protagonistes de la història, dels que ens parlen de les coses quotidianes, de les coses normals i de les seves vivències.

Amb les fonts orals podem trobar moltes opinions, diferents formes de pensar, diferent anècdotes, experiències, etc. que ens poden servir per arribar a un conclusió o per poder veure i entendre des d'un altre punt de vista la història. Per últim La importància que té la memòria històrica és que sense ella no podríem entendre el nostre present i ens podrien manipular, podria repetir-se fets dels passats com guerres o dictadures. Per això és un dret que tots els ciutadans coneguïn el seu passat.

Vanessa Neira.

He après les diferències entre com es vivia abans i ara, les dificultats que hi havia per aconseguir algunes coses sense les quals ara no ens podríem imaginar viure, com la higiene personal, l'aigua calenta, el menjar, l'educació, etc ... Amb l'entrevista he après que la gent passava molt fred. tenia molta gana, totes les persones de la família compartien el menjar, les dones portaven la càrrega familiar, treballaven com podien: netejant, a sabateries, venent coses, etc. La gent havia de banyar-se a la cuina, es vestien normal, però no tenien gaire roba. Les condicions de treball eren molt dures.

M'ha sorprès que la gent quan treballava no tenia temps de descansar, treballaven gairebé tot el dia i guanyaven molt poc. Tenien vacances només a l'agost.

Em sembla important la memòria històrica perquè, encara que per a algú sigui dolorós, ens pot servir de cara al futur, per no cometre per segona vegada els mateixos errors. Em sembla important la història oral perquè així podem saber de primera mà com va afectar la guerra i la postguerra a les persones de l'època.

Elena Negrebetska.

He après molt, petits detalls que la història tradicional no ens els dona i no ens ensenya com realment la gent va passar per aquestes dolentes vivències les conseqüències de la guerra i que la gent va viure amb molta por. Ens va contar que durant la postguerra les pel·lícules estaven tallades, això vol dir que hi havia censura que havia molta restricció. La gent no estava del tot informada del que passava al país, no podien parlar la seva llengua, tot estava totalment controlat, les coses legals i en la vida del dia a dia. Quan entraven a l'escola els obligaven a cantar "Cara al sol". En la manera de viure, vivien en moltes males condicions, durant la guerra van haver de dormir al metro, després li van prestar una casa on passaven fred i se dutxaven molt poc i passaven molta fam. Tot això va fer que Espanya passés a ser un país molt dolent per altres països. Això ens ensenya el dolent que va ser viure en aquesta època de la seva vida. Podria destacar que hi havia moltíssim restriccions, no hi havia dret ni llibertats durant molt temps.

Me ha sorprès que durant l'entrevista quan parla sobre la por que li causava les bombes i que se tapava sempre les orelles per no escoltar-les i que encara de major sentia aquet por. Que tota la família va haver de dormir a baix al metro durant la guerra. Que passaven molta fam i havien de menjar el poc que hi havia i havien de comprar en l'estraperlo per poder menjar alguna cosa més. Que durant l'hivern se passava molt de fred i s'havien de dutxar en la cuina on s'escalfaven l'aigua i havien de cuidar la quantitat d'aigua, que van passar un hivern sense estufes i el dutxaven molt poc com

dos dies a la setmana o tres. També que havien de menjar-se el menjar l'agradarà o no, i que havien molts nens que passaven molta fam.

Me va sorprendre les moltes hores que havia de treballar, el seu pare sense aturar-se i arribava a les tantes de la nit, de dilluns a divendres i també que els alumnes les pegaven si es portaven mal. Me ha sorprendre quan entraven al cinema feien cantar a la gent "Cara al Sol".

Aquet treball m'ha fet valorar molt la història ja que nosaltres mateixos podem fer que la història es conegui com realment van ser les coses. Les fonts orals són molt importants ja que ens ajuda a entendre millor les causes i les conseqüències del que va passar de una manera més senzilla. Gràcies a les fonts orals podem tenir diferents punts de opinió, tipus de vivència i com realment van passar les coses sense mentires ni restriccions. Sobre tot és molt important la memòria històrica ja que sense ella no podem entendre el que vivim ara i per què. És molt important saber el passat perquè ens dona poder perquè si no ho saps et poden manipular i si saps el passat pot controlar el teu present, perquè si tu no el coneixes un altre el controlarà per tu.

Yohely Urdaneta.